ROKIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖS JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO ATASKAITA

Tyrimo vadovė
Dr. Zita MALCIENĖ
Socialinių mokslų fakulteto dėstytoja

Tyrėjų grupė:
Laima UNTERHAUSER
Socialinių mokslų fakulteto dekanė, dėstytoja

Dr. Rasa GLINSKIENĖ
Socialinių mokslų fakulteto dėstytoja

Borisas BYLINSKIS
Socialinių mokslų fakulteto praktinio mokymo vadovas

Danutė BULOVIENĖ
Socialinių mokslų fakulteto dėstytoja

Užsakovas: Rokiškio rajono savivaldybės administracija.
Respublikos g. 94, LT-42136 Rokiškis

Vykdytojas: Panevėžio kolegija,
Socialinių mokslų fakultetas.
Laisvės a. 23, LT-35200, Panevėžys

Panevėžys, 2017

TURINYS

1 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal demografines charakteristikas....10
2 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal savijautą mokykloje....11
3 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal atvejus, nutikusius mokykloje per pastarąsias 30 dienų....12
4 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lankomumo problemas, pasitaikiusias per pastarąsias 30 dienų....13
5 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal pažangumo rodiklį....13
6 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal sunkumus nuvykstant į mokyklą....14
7 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal galimybę naudotis laisvomis mokyklos patalpomis/plotais ne pamokų metu....14
8 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal domėjimąsi būsima profesija....15
9 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal aktyvumą mokinių savivaldoje....16
10 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal studijų pasirinkimą....16
11 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal aukštosios mokyklos pasirinkimo motyvus....17
12 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal dirbančių studentų rodiklį (n=14)....17
13 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal iškilusius sunkumus derinant studijas ir darbą....18
14 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal ketinimus tęsti studijas ateityje....18
15 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal aktyvumą studentų savivaldoje....19
16 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal darbo pobūdį....19
17 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal įsidarbinimą ne pagal įgytą profesiją....20
18 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal profesijos pasirinkimą....20
19 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal įsidarbinimą įtakojančius veiksnius....21
20 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal savijautą darbo vietoje....22
21 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal darbdavio elgseną....22
22 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal priežastis, įtakojančias keisti darbą....23
23 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal ketinimą keisti darbą....23
24 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal skatinančias priežastis keisti darbo vietą....24
25 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal darbo paieškų kitame mieste motyvus....24
26 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal darbo paieškos užsienyje priežastis....25
27 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal nedarbo trukmę....25
28 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal darbo trukmę paskutinėje darbovietėje....26
29 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal svarbiausias nedarbo priežastis....26
30 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal potencialios darbo vietos būdus....27
31 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal pageidaujamą darbą Lietuvoje....27
32 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal pageidaujamą darbą užsienyje....28
33 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal laisvalaikio leidimo būdus (n=254)....28
34 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal laisvo laiko trukmę darbo dienomis (per savaitę)....29
35 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal dažniausią respondentų veiklą savaitgaliais....30
36 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal kultūrines veiklas per paskutinius šešis mėnesius....30

37 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal pasitenkinimą laisvalaikiu ir galimybes pasirinkti norimas laisvalaikio leidimo formas 30
38 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal draugystės sampratą 31
39 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal turimų draugų skaičių 31
40 pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal naujų draugų suradimą 32
41 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal socialinį palaikymą 32
42 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal gyvenamosios aplinkos vertinimą 33
43 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal kaimynystės vertinimą 34
44 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal tai, su kuo gyvena 34
45 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal gyvenamojo būsto tipą 35
46 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal būto nuosavybę 35
47 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal pajamų šaltinius 36
48 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal gaunamas pajamas vienam šeimos nariui vidutiniškai per mėnesį (atskaičiavus mokesčius) 36
49 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal finansinius įsipareigojimus 37
50 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal verslumo laispnį 38
51 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal susipažinimą su jaunimo verslumo skatinimo politiką Lietuvoje 38
52 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal verslo pradėjimo ir plėtojimo galimybes Lietuvoje 39
53 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal politinį aktyvumą 40
54 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal aplinkos įtaką pilietiniam aktyvumui 41
55 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal požiūrį į politiką 41
56 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal dalyvavimą visuomeniniame gyvenime (per paskutinius 6 mėnesius) 42
57 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal narystę nevyriausybinėse organizacijose 43
58 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal dalyvavimą NVO veikloje 43
59 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal dalyvavimo NVO veiklose motyvus 44
60 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal dalyvavimą savanoriškoje veikloje 44
61 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal dalyvavimą savanoriškoje veikloje 45
62 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal priklausymą neformalioms grupėms ar stiliams 45
63 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal savo aplinkos žmonių dalyvavimą 46
64 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas vertinant pilietines iniciatyvas ir saugumą 46
65 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal alkoholio vartojimo dažnį (per pastaruosius 6 mėn.) 47
66 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal alkoholio vartojimo įpročius 48
67 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal alkoholio vartojimo priežastis 48
68 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal narkotikų vartojimą 49
69 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal informaciją apie pagalbos vartojant narkotines medžiagas šaltinius 49
70 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal rūkymo dažnį (per paskutines 30 dienų) 50

71 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal naudojimosi internetu dažnį (per pastarąjį mėnesį) 51
72 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal laiką, skiriamą internetinei paieškai.....51
73 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal polinkį lošimui 52
74 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal migdomųjų/raminamųjų vaistų vartojimą.....52
75 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal svorio mažinimo būdus 53
76 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal valgymo įpročius.....53
77 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal miegui skiriamą laiką.....54
78 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal fizinį aktyvumą 54
79 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal vienkartinio fizinio aktyvumo trukmę 55
80 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal psichologinę ir fizinę būklę 55
81 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal sveikatos būklės įsivertinimą.....56
82 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal savijautą.....57
83 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal šeimos narių (globos namų darbuotojų palaikymą) 57
84 pav. Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal lytinių santykių elgseną 58
85 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal kontraceptinių priemonių naudojimą.....58
86 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal naudojimosi kontraceptinėmis priemonėmis lytinių santykių metu priežastis.....59
87 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal lytinių partnerių skaičių 59
88 pav. Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal požiūrį į santuoką.....60

ĮVADAS 6
1. TYRIMO METODIKA 8
2. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO ROKIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ 10
2.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos 10
2.2. Mokykla 11
2.3. Studijos 16
2.4. Darbas 19
2.5. Nedarbas 25
2.6. Laisvalaikis 28
2.7. Draugai 31
2.8. Kaimynystė 33
2.9. Gyvenimo sąlygos 34
2.10. Verslumas 37
2.11. Dalyvavimas 39
2.12. Įpročiai 47
2.13. Mityba ir poilsis 52
2.14 Psichologinė ir fizinė savijauta 55
2.15. Lytinė elgsena ir šeimos planavimas 58
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS ROKIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBEI 61
LITERATŪROS SĄRAŠAS 65
PRIEDAI 66

ĮVADAS

Aktualumas. Europos komisijos komunikate (2009) jaunimo problematika įvardijama kaip prioritetinė sritis, todėl jaunimo žmogiškasis kapitalas turėtų būti dar intensyviau didinamas. Nuo 2013 m. darbingo amžiaus gyventojų skaičius Europoje pirmą kartą pradėjo mažėti, o pagyvenusių žmonių sparčiai didėti. Pastebima, jog šiuo metu 15–29 m. amžiaus grupė sudaro apie 19,3 proc. visų Europos gyventojų; prognozuojama, kad 2050 m. ši grupė sudarys apie 15,3 proc. Europos Komisija ir Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija konstatavo, kad ateityje vyresnių nei 65 metai gyventojų santykis su darbingo amžiaus gyventojais išaugs nuo 30 proc. 2015 metais iki 50 proc. 2036 metais (Europos komisijos komunikatas, 2013).

Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2016 m. pradžioje šalis turėjo 2,89 mln. žmonių, tai rodo, jog Lietuva atsiduria tarp sparčiausiai ne tik Europoje, bet ir pasaulyje mažėjančių populiacijų. Jaunimo, kaip ir kitų gyventojų grupių, mažėja, nes vien 2015 metais iš Lietuvos emigravo 49 proc. jaunimo. Lietuvos Nacionalinėje jaunimo politikos plėtros programoje 2011-2019 m., Valstybinėje švietimo 2013-2022 m. strategijoje ir kituose valstybės dokumentuose užsibrėžta koordinuoti ir bendradarbiauti su valstybės ir savivaldybių institucijomis, kad būtų parenkamos visokeriopos priemonės jaunimo problemoms spręsti. Nerimą kelia tai, kad yra daug nedirbančių, nesimokančių ir profesiniame mokyme nedalyvaujančių jaunuolių: 2011 m. tokie asmenys sudarė 12,9 proc. Europos jaunimo (15–24 metų) – iš viso 7,5 mln. Dėl to kai kuriose valstybėse narėse jaunimui, palyginti su pagyvenusiais žmonėmis, kyla santykinai didesnė skurdo rizika (Europos Komisijos Komunikatas, 2013). Siekiant įgyvendinti strategijos „Europa 2020“ tikslus, reikia plačiu mastu imtis taisomųjų veiksmų, kad jaunimui būtų padedama įveikti įvairiais gyvenimo etapais kylančius sunkumus.

Lietuvos jaunimas yra pati aktyviausia visuomenės dalis, brėstanti dinamiškoje sociokultūrinėje erdvėje, kurioje sudaromos sąlygos saviraiškai ir saviugdai. Pagal Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymą (2003) jaunas žmogus – asmuo nuo 14 iki 29 metų. Lietuvos statistikos metraštis (2016) teigia, jog metų pradžioje Lietuvoje gyveno 581,2 tūkst. 14–29 metų amžiaus jaunuolių ir jie sudarė penktadalį (20,1 %) visų šalies gyventojų. Per metus jaunimo sumažėjo 21,7 tūkst., daugiausia buvo 23 ir 24 metų amžiaus (atitinkamai 42,7 ir 42 tūkst.) jaunuolių, o mažiausiai – 14 ir 15 metų amžiaus (atitinkamai 27,3 ir 29,8 tūkst.).

2015 m. liepos 1 d. Rokiškio rajono savivaldybės teritorijoje gyveno 31 810 tūkst. gyventojų, iš jų 22 proc. (6998) sudarė jauni žmonės 14-29 metų amžiaus. 2016 m. sausio 1 dienai buvo 345 nedirbantys, nesimokantys ir mokymuose nedalyvaujantys jauni žmonės, registruoti darbo biržoje (iš jų 18,6 proc. nepasirengę darbo rinkai). 2016 m. rugsėjo 1 d. duomenimis rajono mokyklose mokosi 3347 mokiniai, t.y. 249 mokiniais mažiau negu 2015-09-01 (Rokiškio rajono savivaldybės švietimo skyriaus duomenys, 2016).

Todėl 2015 m. Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos paprašė Lietuvos regionuose vykdyti jaunimo problematikos stebėseną pagal vieningą metodiką. kuri leis lyginti jaunimo padėtį skirtinguose regionuose. Jaunimo problematikos tyrimą Rokiškio rajono savivaldybės užsakymu atliko Viešoji įstaiga Panevėžio kolegija. Rokiškio rajono savivaldybės užsakytas tyrimas atliktas remiantis pateikta metodika (žr. priede Nr.1). Duomenys buvo renkami nuo 2016 m. lapkričio mėn. 3 d. iki 2017 m. sausio 31 d. visoje Rokiškio rajono savivaldybės teritorijoje.

1. TYRIMO METODIKA

Tyrimo imtis ir **atranka**. Tyrimo populiaciją sudarė jaunimas nuo 14 iki 29 metų, gyvenantis ir registruotas Rokiškio rajono savivaldybėje. Kiekybiniam tyrimui visa jaunimo generalinė visuma (populiacija) išskirta į du pogrupius:

1. 14– 18 metų – nepilnamečiai:

a. besimokantys pagrindinėje mokykloje;

b. besimokantys gimnazijose;

c. besimokantys profesinio rengimo centruose;

d. besimokantys jaunimo mokyklose;

e. gyvenantys mieste;

f. gyvenantys rajone;

g. dalyvaujantys jaunimo organizacijose bei priklausantys neorganizuotai jaunimo grupei;

h. nedalyvaujantys jaunimo organizacijose bei nepriklausantys neorganizuotai jaunimo grupei.

2. 19–29 metų – suaugę jauni žmonės:

a. studijuojantys;

b. nestudijuojantys;

c. dirbantys;

d. nedirbantys;

e. sukūrę šeimas;

f. nesukūrę šeimų;

g. dalyvaujantys jaunimo organizacijose bei priklausantys neorganizuotai jaunimo grupei;

h. nedalyvaujantys jaunimo organizacijose bei nepriklausantys neorganizuotai jaunimo grupei;

i. gyvenantys mieste;

j. gyvenantys rajone.

Lietuvos Statistikos departamento duomenimis 2016 m. šioje savivaldybėje registruoti 6184 jauni žmonės. Todėl taikant 5 proc. paklaidą (95 proc. patikimumą) tyrimo metu buvo apklausti 362 respondentai: 14-18 m. – *112* respondentų; 19-29 m. – *250* respondentų.

Tyrimo metodas – kiekybinė apklausa (klausimyną žr. priede Nr. 2). Klausimyno pagalba matuojami 100 kokybinių ir kiekybinių rodiklių, kurie pateikiami kiekybine išraiška. Jaunimo apklausos anketa buvo sudaryta iš 14 klausimų blokų: mokykla (1–8 klausimai) ir studijos (9–15 klausimai), darbas (16–32 klausimai), laisvalaikis (33–37 klausimai), draugai (38–41 klausimai), kaimynystė (42–43 klausimai), gyvenimo sąlygos (44–49 klausimai), verslumas (50–52 klausimai), dalyvavimas (53–64 klausimai), įpročiai (65–74 klausimai), mityba ir poilsis (75–80 klausimai), psichologinė ir fizinė savijauta (81–84 klausimai), lytinė elgsena ir šeimos planavimas (85–89 klausimai), demografiniai rodikliai (90–100 klausimai).

Tyrimo tikslas – ištirti problemas, susijusias su jaunimo politikos įgyvendinimu įvairiose srityse.

Tyrimo etika. Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktoje apklausos vykdymo metodikoje siūlomi du būdai: maršrutinė apklausa arba apklausa el. būdu. Atsižvelgus į respondentų amžių, tyrėjų grupė siekė užtikrinti tyrimo etikos principus: mokyklų administracijai buvo pateiktas prašymas dėl tyrimo vykdymo, pristatyta informacija apie tyrimo tikslą, anonimiškumo ir konfidencialumo užtikrinimą; tyrimo vykdymui buvo gauti leidimai iš vidurinių mokyklų bei gimnazijų pavaduotojų ugdymui; visi respondentai dalyvauti tyrime sutiko savanoriškai: nepažeistos nei vieno teisės į laisvanoriškumą, respondentams buvo garantuojamas konfidencialumas, buvo laikomasi teisingumo (teisės į privatumą užtikrinimo), geranoriškumo, be to palikta laisva apsisprendimo galimybė dalyvauti tyrime arba jam prasidėjus, iš jo pasitraukti.

Tyrimo vykdytojai mano, jog respondento vardo, telefono numerio ir elektroninio pašto nurodymas neapsaugo ne tik nuo tiesioginio negatyvaus poveikio, bet ir nuo negatyvaus psichologinio poveikio. Todėl tyrėjų elgsena nebūtinai turi sutapti su Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos rekomendacijos pozicija.

Tyrimo proceso organizavimas:

Apklausa buvo vykdyta du kartus, nes 14-18 metų amžiaus respondentai pirmame etape pateikė nesąžiningus ir nekorektiškus atsakymus. Antrame tyrimo etape buvo išdalinta 362 anketos. Į tyrimo imtį neskaičiuojamos 9 sugadintos anketos. Visi dalyviai priklauso Rokiškio rajono savivaldybei.

Apklausą vykdė tyrimo grupės narė Danutė Bulovienė, kuri lankėsi VŠĮ Rokiškio jaunimo centre, Rokiškio Juozo Tumo – Vaižganto gimnazijoje, Rokiškio Juozo Tūbelio progimnazijoje, Rokiškio technologijos, verslo ir žemės ūkio mokykloje, Panevėžio kolegijos Rokiškio padalinyje, Darbo biržoje, NVO „Apskritas stalas“, kaimiškose seniūnijose.

Tyrimo rezultatus sistemino darbo grupės narys Borisas Bylinskis, tyrimo duomenis analizavo dr. Zita Malcienė, Laima Unterhauser, dr. R. Glinskienė.

2. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO ROKIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ

2.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos (n=353)

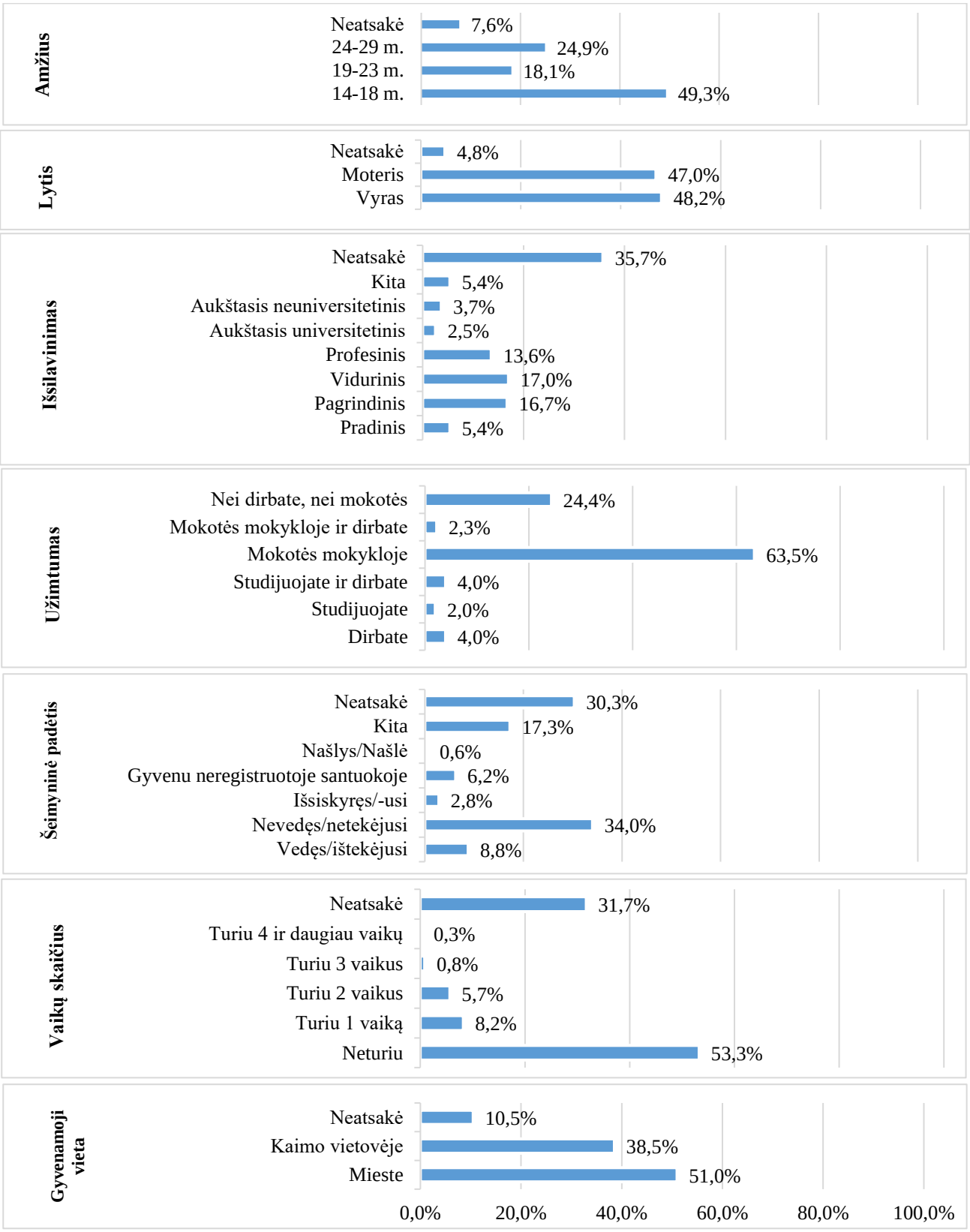

1 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal demografines charakteristikas**

2.2. Mokykla

Šioje tyrimo dalyje dalyvavo 112 mokinių (32 % visos tyrimo imties). Mokyklos rodikliai (mokinių savijauta, pamokų lankomumas, pasitaikantys fizinio ir psichologinio smurto atvejai, mokyklos pasiekiamumas, pažangumas, galimybė naudotis mokyklos patalpomis ne pamokų metu, domėjimasis profesijos pasirinkimu, dalyvavimas mokyklos gyvenime) skaičiuojami tik šiai tiriamųjų grupei. Reikia pastebėti, jog tyrimo dalyviai (progimnazijos, gimnazijos ir profesinės mokyklos mokiniai) nenoriai atsakinėjo į klausimus, gadino anketas, neatsakingai žymėjo atsakymus, prirašydavo necenzūrinių žodžių. Todėl tik iš antro karto pavyko surinkti tyrimui reikiamus duomenis.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kokia yra respondentų *savijauta mokykloje* (žr. 2 pav.).

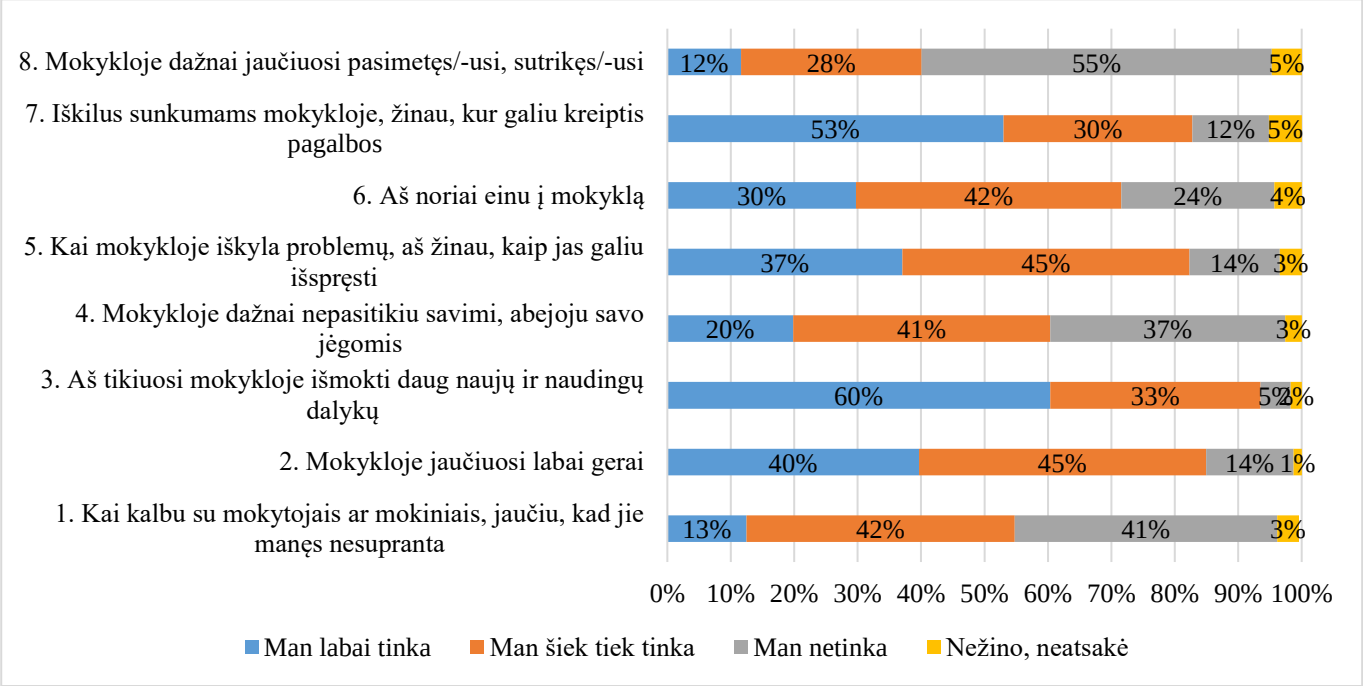

2 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal savijautą mokykloje**

Per mokslo metus maždaug trečdalį dienos vaikai praleidžia mokykloje, todėl savijauta turi didžiulį poveikį tiek gyvenimo kokybei, tiek mokymuisi. Pamoka yra tik pedagoginio proceso dalis, kurioje išryškėja pedagogo – mokinių – jų psichikos, mokymo tikslų, turinio aplinkos, patirties ir mokymosi proceso rezultatų sąveika (Šernas, 1996). Mokykloje pedagogas ir ugdytinis susitinka ir veikia įvairiose pedagoginėse situacijose, todėl 40 proc. besimokančiųjų jaučiasi labai gerai. 13 proc. respondentų kalbasi su mokytojais, mokiniais, bet lieka pasimetę ir sutrikę (12 %). Tai iššaukia 20 proc. apklaustųjų nepasitikėjimą ir abejojimą savo jėgomis. Džiugina tai, jog 60 proc. mokinių tikisi mokykloje išmokti daug naujų ir naudingų dalykų.

Saugumą mokykloje apsprendžia 7 kriterijai, kurie atskleidžia tam tikrus *atvejus, nutikusius per pastarąsias 30 dienų*.

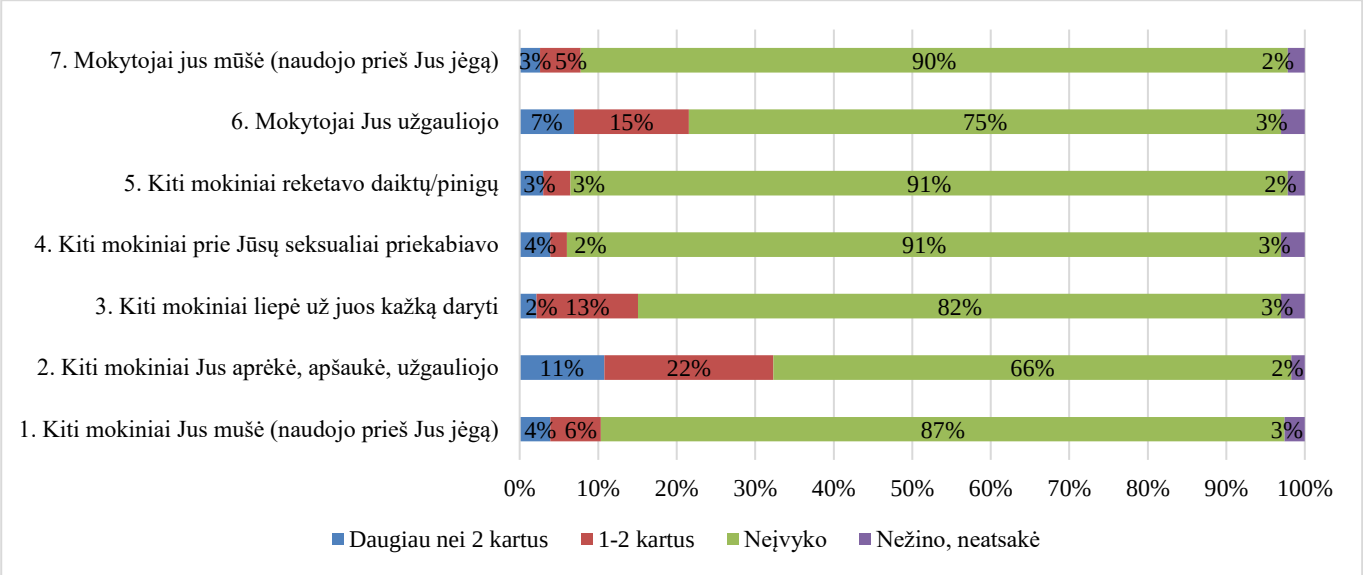

3 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal atvejus, nutikusius mokykloje per pastarąsias 30 dienų**

2002 m. Pasaulinės sveikatos organizacijos atlikto tarptautinio tyrimo duomenimis Lietuvos trylikamečiai vaikai teigia, kad bent kartą per du mėnesius patiria patyčias (69,4 % mergaitės), o 2-3 kartus per du mėnesius –38,6 proc. berniukai. Lietuvoje mokyklos savarankiškai atlieka įvertinimus, todėl tenka konstatuoti, kad smurtas mokykloje – plačiai paplitusi problema. Šio tyrimo rezultatai rodo, jog daugiau nei 2 kartus per pastarąsias 30 dienų mokiniai (11 %) buvo aprėkti kitų mokinių, 7 proc. užgauliojo mokytojai, 1-2 kartus apšaukė mokiniai 22 proc. respondentų, o 15 proc. – tą jausmą patyrė iš pedagogų. Be riksmo, užgauliojimo, 4 proc. respondentų patyrė fizinį smurtą iš mokinių (daugiau nei 2 kartus), o prieš 3 proc. mokinių jėgą naudojo mokytojai. Kitas faktas, verčiantis susimąstyti ir imtis veiksmų, tai kad 4 proc. jautė iš kitų mokinių seksualinį priekabiavimą daugiau nei 2 kartus per 30 dienų, o 3 proc. apklaustųjų 1-2 kartus.

Dauguma moksleivių mokosi saugioje aplinkoje. 33 proc. apklaustųjų aplinka pasižymi nedidele rizika. Tuo tarpu 4 proc. tyrimo dalyvių mokosi nesaugioje mokykloje. Šie tyrimo rezultatai mažai skiriasi nuo 2011 m. gautų rezultatų. Rokiškio rajono savivaldybės mokyklose vyksta savaitės be patyčių, kurių metu savo veiklomis stengiasi sutelkti ugdytinių dėmesį į patyčių problemas. Tačiau to dar neužtenka, nes šiuo metu suaktyvėjo elektroninės patyčios. Todėl galima būtų skelbti ir saugių mokyklų šūkį, susikuriant veiksmingas priemones bei vykdant dažnas programas, kaip „Smurtui – ne“ arba „Mūsų mokykla kovos prieš smurtą“.

Žinant, kad smurtinio įvykio apatijos būsena gali trūkti nuo keleto valandų iki savaitės (ar dar ilgiau), buvo siekiama ištirti *mokyklos lankymo problemas ir jos praleidimo priežastis* (žr. 4 pav.).

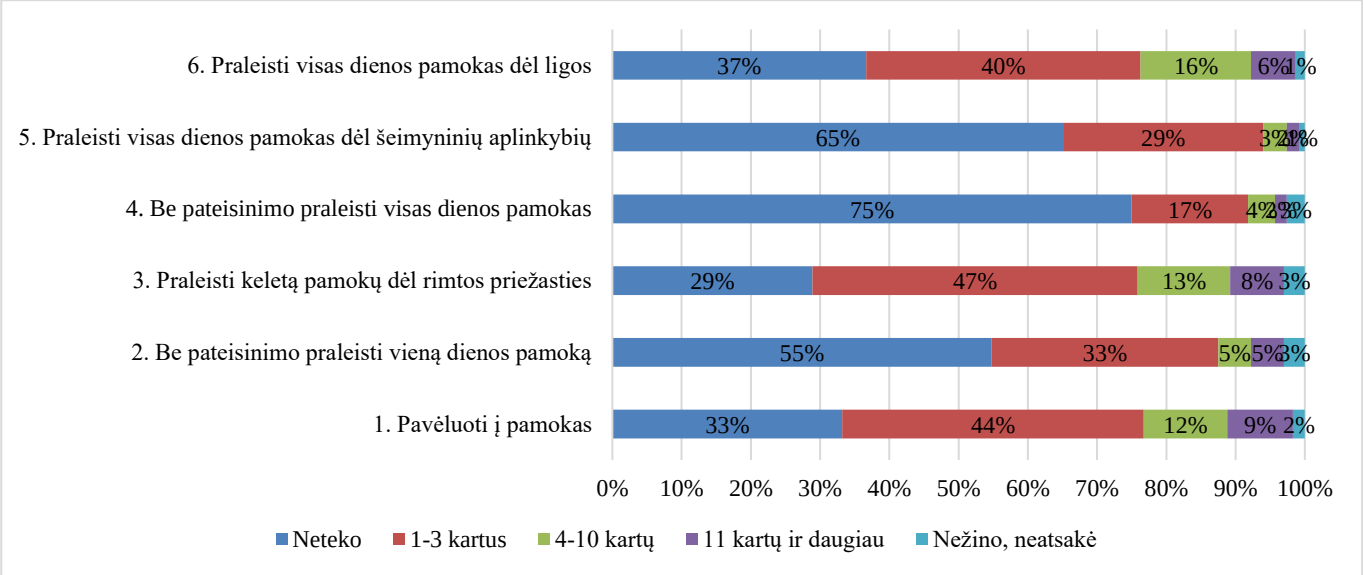

4 pav. **Tiriamųjų pasiskirstymas pagal lankomumo problemas, pasitaikiusias per pastarąsias 30 dienų**

Pamokų lankomumas Europos Sąjungos šalių mokyklose laikomas didžiule vertybe, o mokinio nušalinimas nuo pamokų – didžiausia bausme. Lietuvos mokyklose lankomumas ir vėlavimas dar neišspręsta problema, ypač 9-10 klasėse. Šio tyrimo rezultatai parodė, jog 75 proc. apklaustųjų stengėsi nepraleisti visų dienos pamokų, 55 proc. – vieną dienos pamoką be pateisinamos priežasties. Tačiau šis reiškinys – dar gajus, nes vėluoja į pamokas 1-3 kartus per pastarąsias 30 dienų 44 proc. respondentų. Manome, jog ugdymo rezultatams atsiliepia ne tik pamokų praleidinėjimas, bet ir vėlavimas į pamokas, kuris gerokai sutrumpina mokymosi laiką. Tik 4 proc. mokinių, praleisdami visas dienos pamokas be pateisinimo priežasties, patenka į rizikos grupę. O tai nėra didelė rodiklio reikšmė ir mokyklos nelankymo problema.

Tyrime dalyvavusių (112) respondentų bendras paskutinio semestro pažymių vidurkis – 7,65 balo.

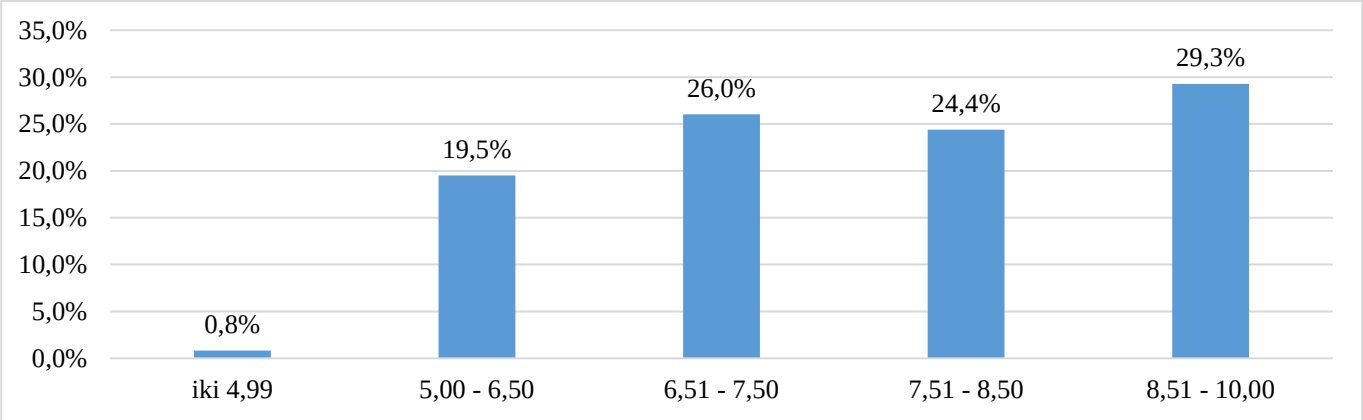

5 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal pažangumo rodiklį**

Tai nėra žemas vidurkis bendrame Lietuvos savivaldybių kontekste, nes 50,4 proc. respondentų nurodė turintys vidutinį (6,51-8,5 balo) pažymių vidurkį, 29,3 proc. – aukštą (8,51–10 balų), o 19,5 proc. – žemą, kuris siekia 6,5 ir mažiau balų. Tačiau lyginant su 2011m. pateiktais rezultatais (7,78 proc.), vidurkis truputį sumažėjęs.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti *sunkumus nuvykstant į mokyklą* (žr. 6 pav.).

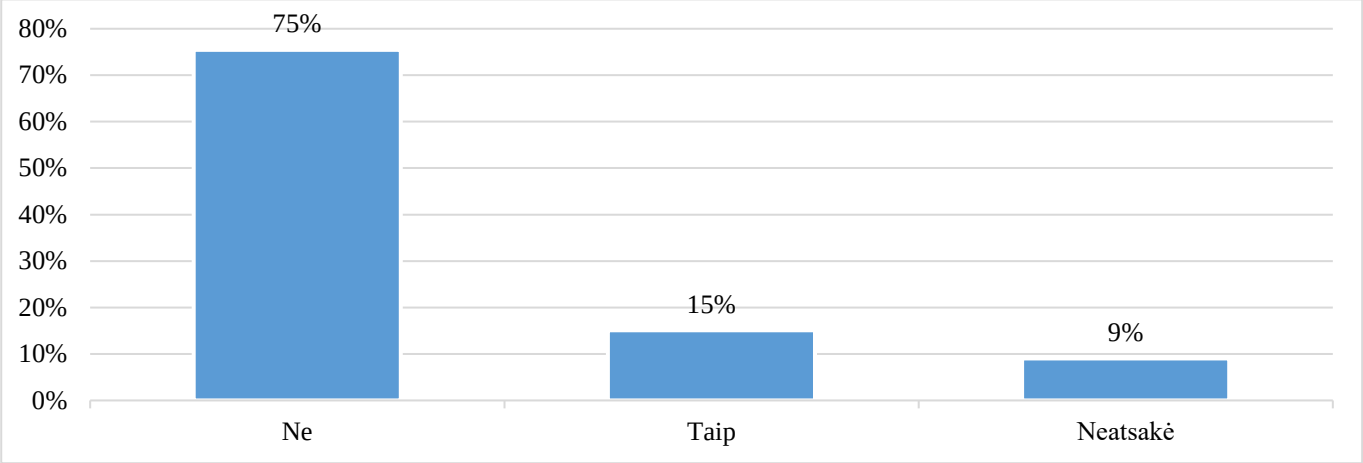

6 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal sunkumus nuvykstant į mokyklą**

Palanki mokymosi aplinka yra tik dalis mokyklos įvaizdžio. Sunkumai gali vykti pačiose įvairiausiose vietose: ir mokykloje, ir jos kieme, ir visur kitur, kur vaikai susitinka ir bendrauja. Šiandieniniame gyvenime daugelis paauglių neįvardina savo skriaudėjų ar nebendradarbiauja su suaugusiaisiais, mėginančiais išsiaiškinti problemas, nes jie jau yra išmokę, kad tokiose situacijose reikia tylėti. Šia anketine apklausa nesiekta išsiaiškinti kokiais būdais mokiniai keliauja į mokyklą, ar vykdami dėvi atšvaitus, ar patyria stresą ir pan. 9 proc. respondentų į šį klausimą neatsakė, nes galimai abejoja dėl savo patiriamų/nepatiriamų sunkumų vykstant į mokyklą arba pasitaikę sunkumai buvo atsitiktiniai ir nereikšmingi. 75 proc. atsakiusiųjų mano, kad jų kelionė į mokyklą ar gimnaziją yra saugi, tačiau 15 proc. pripažino, jog problemų yra. Manome, jei nesaugios vietos bus labiau stebimos, jei bus nedelsiant reaguojama į iškilusias problemas, jei skriaudėjai susilauks atitinkamų pasekmių už netinkamą elgesį, jaunimui problemų turėtų mažėti.

Mokyklose darbas turėtų būti sukoncentruotas ne vien į pamokos veiksmingumą, kokybę, bet ir į šiuolaikines edukacines erdves, kuriose mokiniai praleidžia laiką ne pamokų metu (žr. 7 pav.).

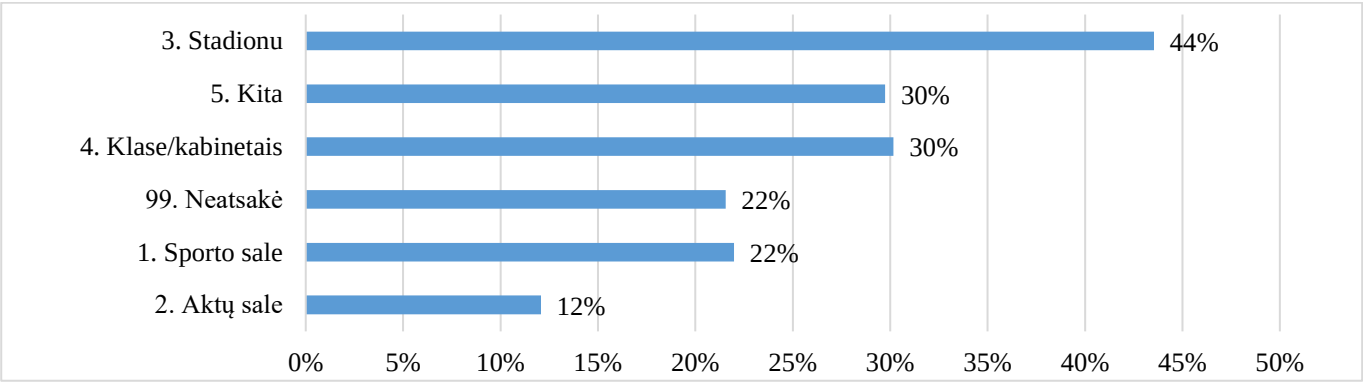

7 pav. **Respondentų pasiskirstymas pagal galimybę naudotis laisvomis mokyklos patalpomis/plotais ne pamokų metu**

44 proc. respondentų turi galimybę leisti laiką ir naudotis stadionu. Sporto sale naudojasi 22 proc. apklaustųjų, o klasėmis/kabinetais – 30 proc. Pastebėta, jog 22 proc. apklaustųjų neatsakė į šį klausimą. Tai galėjo įtakoti neformalaus švietimo įstaigų lankymas, ar problema pasiekiant gyvenamą vietą. Tyrėjai

apgailestauja, jog prie pasirinkimo *Kita* galėjo būti paliktas atviras klausimas, kuris būtų atskleidęs įvairesnes edukacines erdves.

Tyrimo metu buvo siekiama identifikuoti, ar Rokiškio rajono savivaldybės teritorijoje gyvenantys ir mokykloje besimokantys tiriamieji domisi *profesinės veiklos galimybėmis* (žr. 8 pav.).

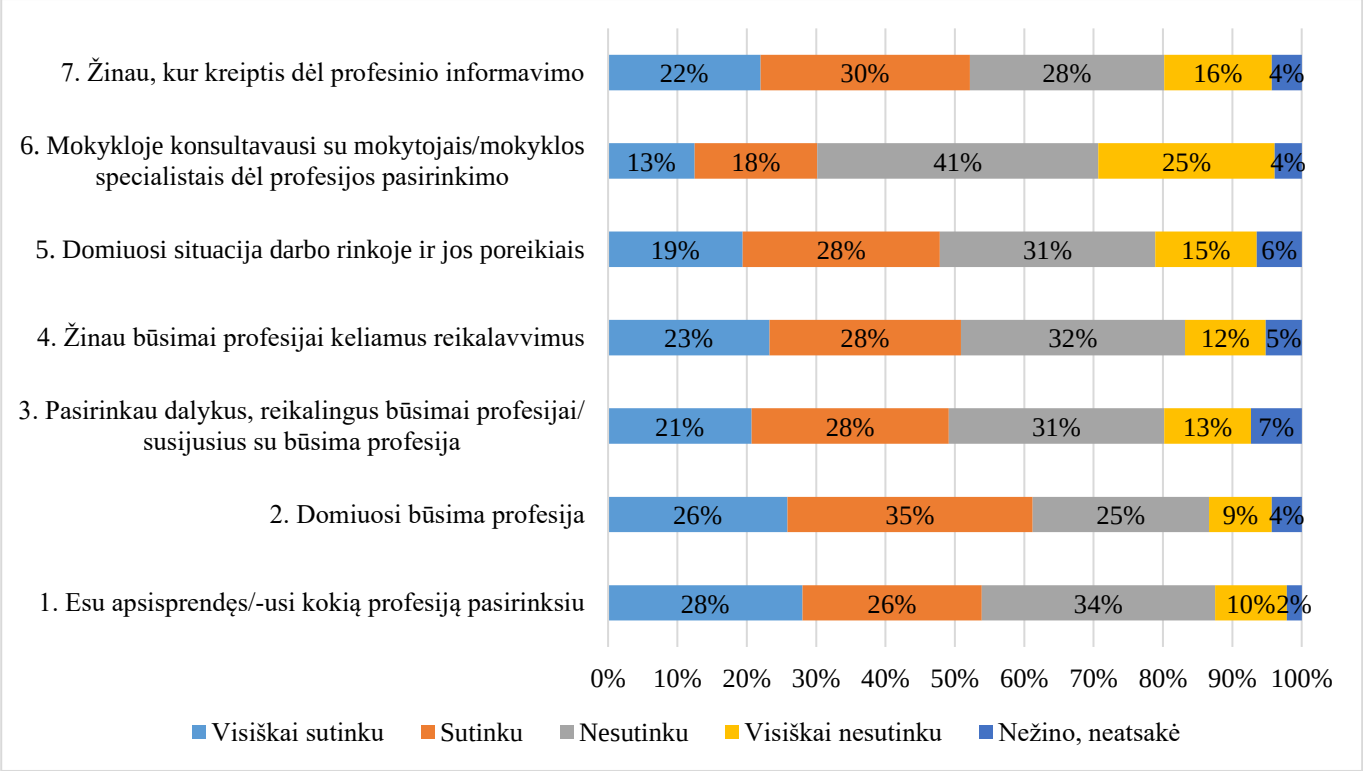

8 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal domėjimąsi būsima profesija**

Lietuvos darbo biržos (LDB) duomenimis 2016 m. rugsėjo 1 d. jaunų, iki 25 metų amžiaus bedarbių buvo įregistruota 29,8 tūkst., tai yra beveik septyniais tūkstančiais mažiau nei 2011 m. rugsėjo 1 d., tačiau Lietuvoje jaunimo nedarbas vis dar viršija Europos Sąjungos šalių vidurkį. Kuo anksčiau pradėsime paauglius skatinti domėtis darbo rinka, ją analizuoti, tuo mažiau bus problemų ateityje. Svarbiausia nepamiršti, kad profesiją jaunimas renkasi ne visam gyvenimui, o visą gyvenimą.

Nors pasirinkti tam tikrus dalykus moksleiviai privalo jau dešimtoje klasėje, tačiau tik 28 proc. respondentų apsisprendę dėl profesijos pasirinkimo, 26 proc. domisi būsima profesija ir 23 proc. žino būsimai profesijai keliamus reikalavimus. Tai galimai įtakoja atstovai iš įvairių Lietuvos universitetų ir kolegijų, kurie pristato būsimų profesijų perspektyvas, įsidarbinimo galimybes. Jaunuoliams sudarytos galimybės konsultuotis mokykloje su mokytojais/mokyklos specialistais dėl profesijos pasirinkimo. Deja 41 proc. atsakiusiųjų tuo nesinaudoja. Galima teigti, jog šiame rajone gyvenančių jaunuolių domėjimasis būsima profesija nėra aukštas.

Tyrimo metu buvo siekiama įvertinti respondentų *aktyvumo apraiškas mokinių savivaldoje* (žr. 9 pav.).

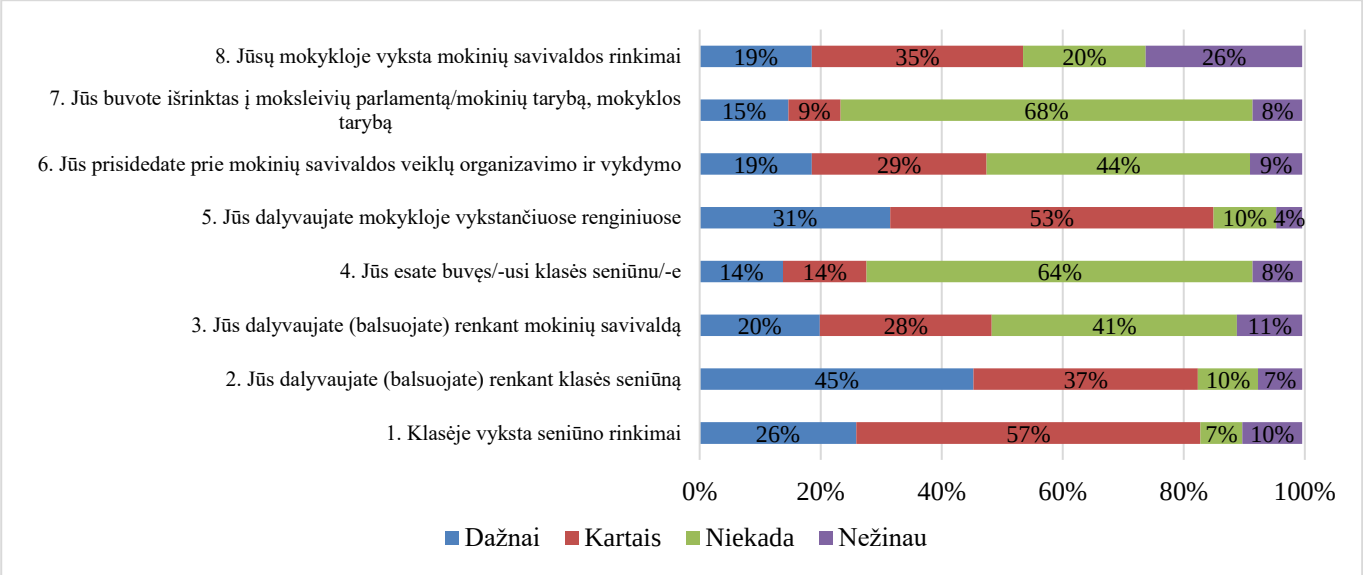

9 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal aktyvumą mokinių savivaldoje**

Tyrimo rezultatų dėka nustatyta, jog 64 proc. apklaustųjų nebuvo renkami į klasės seniūnus nei į mokinių parlamentą/mokinių tarybą, mokyklos tarybą (68 %). Tai labai mažas aktyvumas. Net mokyklos vykstančiuose renginiuose dažnai dalyvauja tik 31 proc., o kartais – 53 proc. Vadinasi, mokinių aktyvumo lygis Rokiškio rajono savivaldoje nėra aukštas.

2.3. Studijos

Tyrime dalyvavo 61 respondentas, studijuojantis Panevėžio kolegijos Rokiškio padalinyje. Todėl rodikliai apie studijas ir studijų pasirinkimą skaičiuojami tik šiai respondentų grupei. Aukštosios mokyklos studentų buvo prašoma nurodyti tris geriausiai tinkančius teiginius iš aštuonių galimų, turėjusių įtakos jų *studijų pasirinkimui* (žr. 10 pav.).

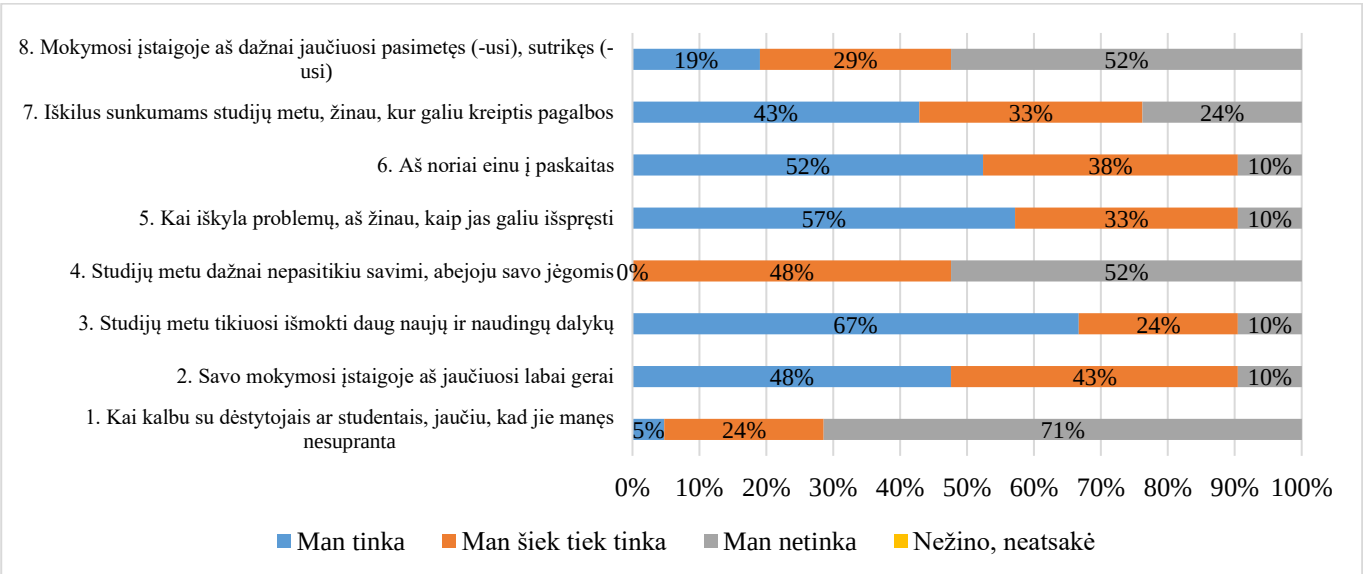

10 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal studijų pasirinkimą**

Dėstytojai yra vienas svarbiausių mokymosi šaltinių, lengviausiai prieinamų daugumai studentų, todėl svarbu, jog jie turėtų pakankamai dėstomo dalyko žinių ir patirties, gebėtų suprasti ir padėti studijuojančiam

(Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area, 2015). Tyrimo rezultatai parodė, jog 67 proc. respondentų studijų metu tikisi išmokti daug naujų ir naudingų dalykų. Tačiau iškilus sunkumams, 43 proc. apklaustųjų nežino kur gali kreiptis pagalbos. Tai daugiau taikytina ištęstinių studijų programų studentams, kurie mažesnę laiko dalį praleidžia mokymosi įstaigoje. Pastebėta, jog 8 proc. jaučiasi pasimetę ir sutrikę. Todėl šios aukštosios mokyklos padalinio situacijos vertinimas leis toliau siekti efektyvesnio proceso dalyvių tarpusavio bendradarbiavime ir bendravime.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti *aukštosios mokyklos pasirinkimo motyvus* (žr. 11 pav.)

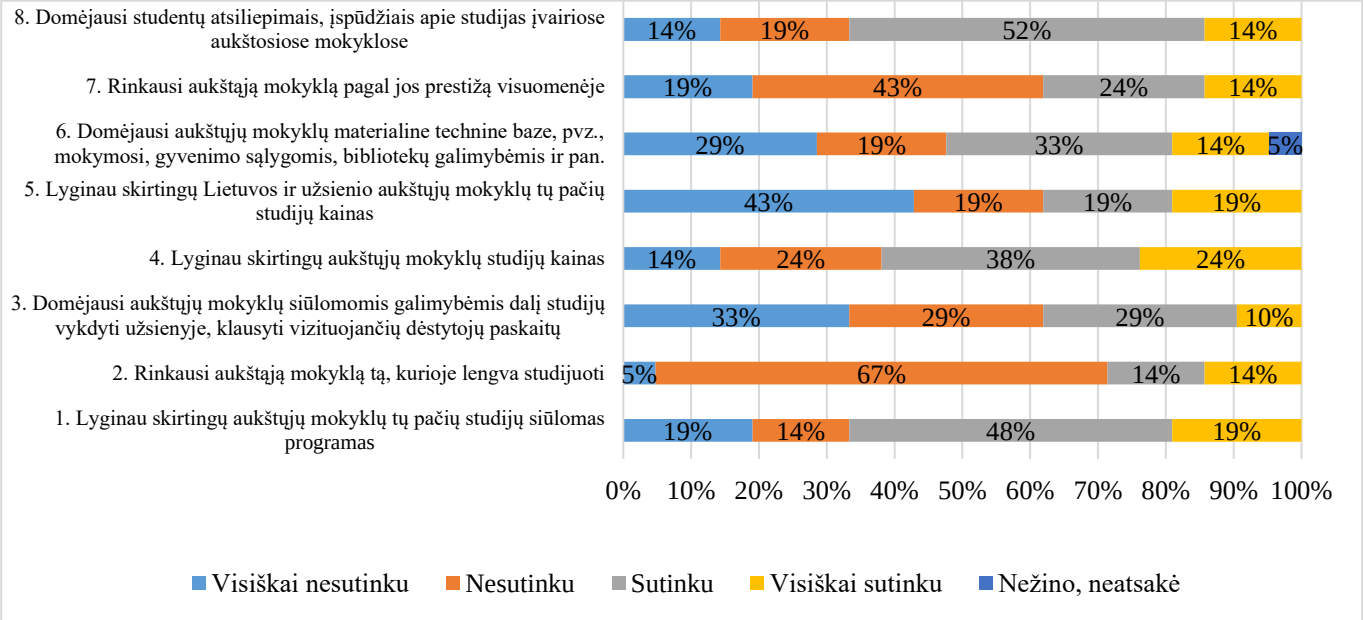

11 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal aukštosios mokyklos pasirinkimo motyvus**

Tyrimo duomenys rodo, kad studijų programos pasirinkimą lėmė lyginimas su skirtingų aukštųjų mokyklų tų pačių studijų siūlomomis programomis (43 %), bei domėjimasis aukštųjų mokyklų siūlomomis galimybėmis dalį studijų vykdyti užsienyje, klausyti vizituojančių dėstytojų paskaitų. Džiugina tai, kad 71 proc. studijuojančių šią mokyklą pasirinko ne dėl lengvo studijavimo, o įtakoti studentų atsiliepimų bei įspūdžių (66 %). Todėl akivaizdu, jog šios aukštosios mokyklos pasirinkimą daugiau lėmė regiono ypatumai bei paties studento socialinis statusas.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kaip *dirbantiems studentams sekasi derinti studijas ir darbą* (14 respondentų).

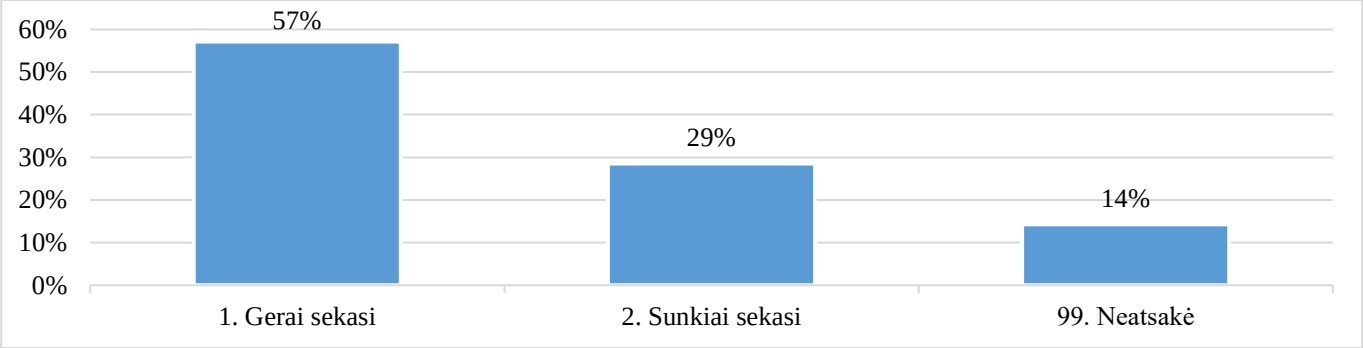

12 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal dirbančių studentų rodiklį** (n=14)

Dauguma (57 %) respondentų puikiai suderina studijas su darbu. 29 proc. atsakiusiųjų mano, kad vis dėlto sudėtinga, nes nuolatinė laiko stoka neleidžia tinkamai įsigilinti į studijas ir gerai atlikti darbą. Tyrimo metu respondentai nepasirinko tokių atsakymų: nesiseka, visiškai nesiseka, nežinau ir kita. Nemaža dalis apklaustųjų (14 %) nepanoro atsakyti į šį klausimą. Suprantama, kad gebėjimą derinti studijas ir darbą neabejotinai lemia asmens individualios charakteristikos (amžius, lytis, šeimos socialinė padėtis ir t. t.)

Darbo ir studijų derinimo sunkumai atsispindi 13 paveiksle.

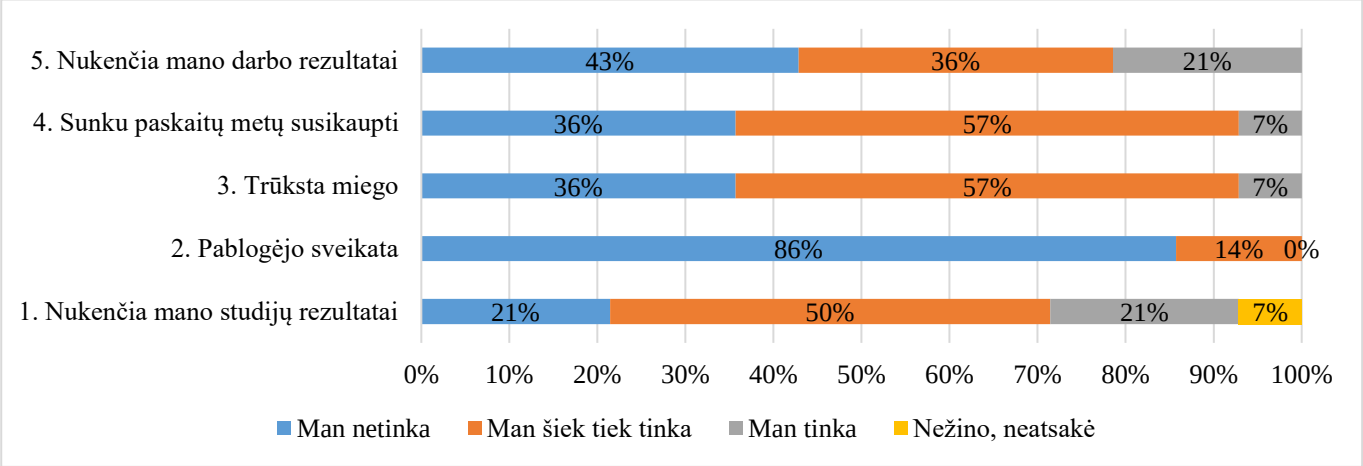

13 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal iškilusius sunkumus derinant studijas ir darbą**

57 proc. respondentų tikina, jog dirbant nukenčia studijų rezultatai, o 14 proc. pastebėjo sveikatos pablogėjimą. Tačiau 36 proc. apklaustųjų teigia, kad miego netrūksta, todėl ir paskaitų metu gali susikaupti. Tie, kuriems nepavyksta studijas suderinti su darbu (21 %) turi ženklių problemų, t.y. nukenčia ir darbo, ir studijų rezultatai.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti studijuojančių respondentų *ketinimus tęsti studijas ateityje* (žr. 14 pav.).

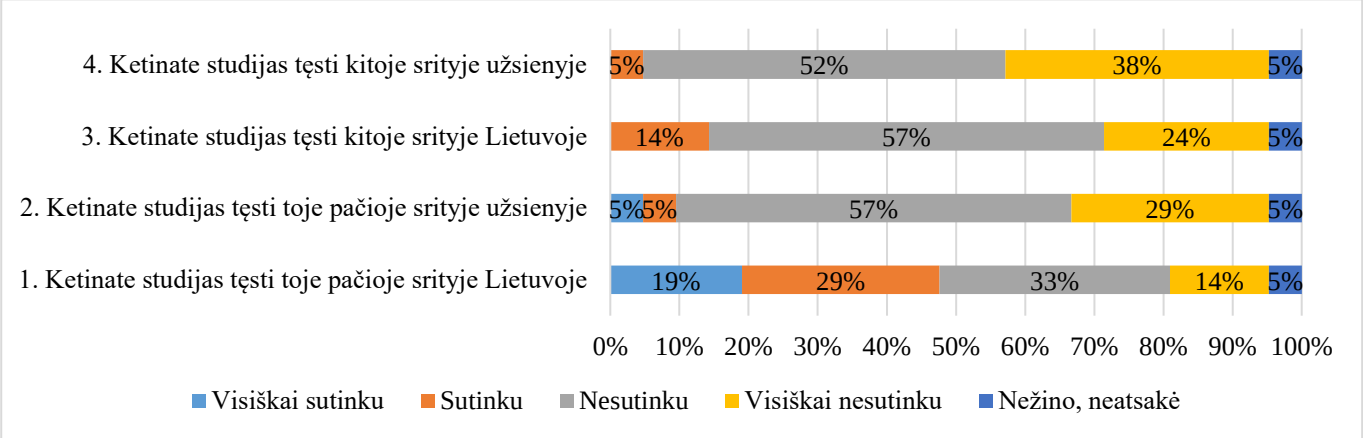

14 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal ketinimus tęsti studijas ateityje**

Į šį klausimą nepanoro atsakyti 5 proc. apklaustųjų. Kita dalyvių dauguma (86 %) neketina tęsti studijų toje pačioje srityje užsienyje, o 90 proc. – kitoje srityje. Respondentai (48 % toje pačioje srityje; 14 % kitoje srityje) ketina tęsti studijas Lietuvoje.

Tyrimo metu buvo siekiamas atskleisti studentų *aktyvumas aukštojoje mokykloje* (žr. 15 pav.).

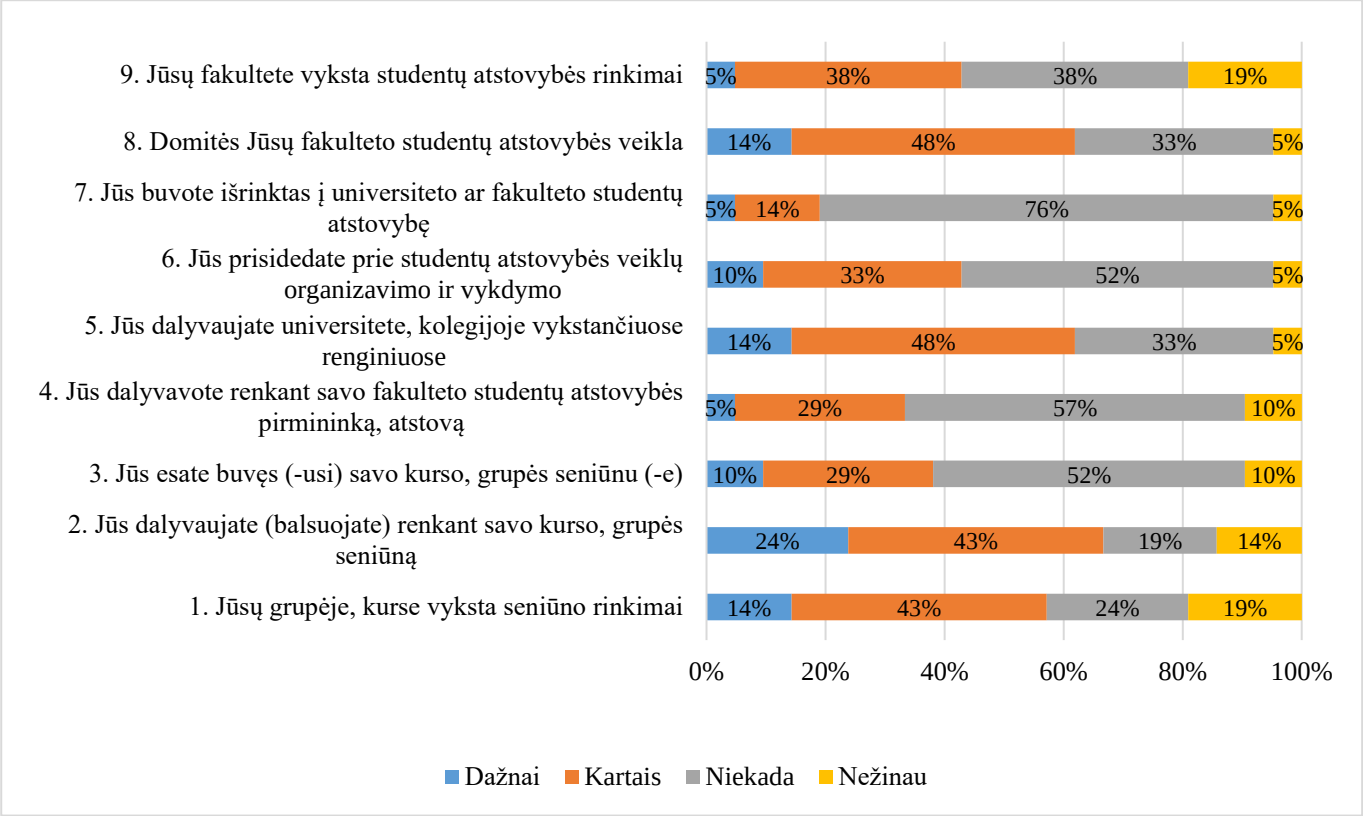

15 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal aktyvumą studentų savivaldoje**

Tyrimo rezultatai parodė, kad apklaustųjų aktyvumas nėra didelis. Studentai dažniausiai dalyvauja renkant kurso seniūną (24 proc.), o aktyvių respondentų, kurie domisi fakulteto studentų atstovybės veikla, dalyvauja kolegijoje vykstančiuose renginiuose, yra tik 14 proc. Tai galima pateisinti nutolusio padalinio situacija.

2.4. Darbas

Kuo anksčiau žmogus randa savo mėgstamą darbą, tuo tikslingiau kreipia finansines ir laiko investicijas. Todėl suprantama jaunimo svajonė – dirbti pagal specialybę. Deja, Rokiškio rajone ne visiems pavyksta tai įgyvendinti (žr. 16 pav.).

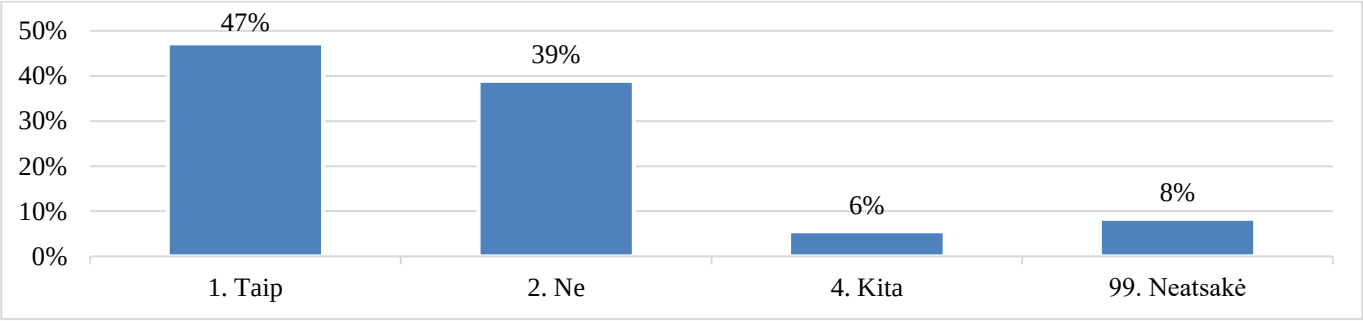

16 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal darbo pobūdį**

Tyrimo rezultatai rodo, kad pagal specialybę yra pavykę įsidarbinti 47 proc. respondentams. Didžiuosiuose Lietuvos miestuose po baigimo studentai jaučiasi labiau paklausūs darbo rinkoje, nes po praktikos atlikimo yra pasiūloma darbo vieta ir jaunimas turi galimybę realizuoti save. Deja, Rokiškio rajono

absolventams sudėtinga rasti darbą pagal specialybę, ar apskritai rasti kvalifikaciją atitinkantį darbą. Į šį klausimą nenorėjo atsakyti 8 proc. jaunuolių, o 6 proc. nurodė kita.

Tyrimo klausimyne prašoma nurodyti, kodėl *nedirbama pagal įgytą profesiją* (žr. 17 pav.)

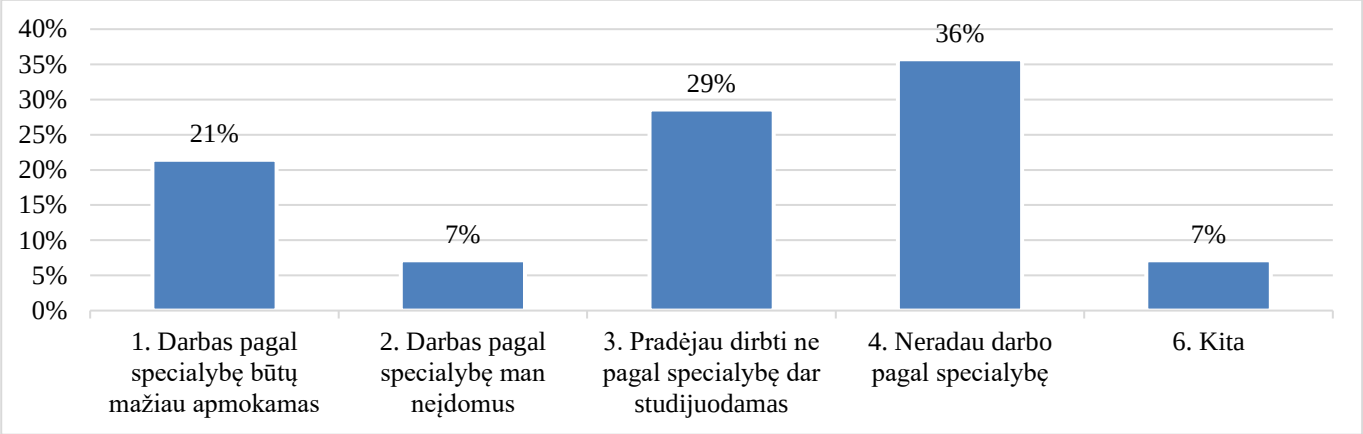

17 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal įsidarbinimą ne pagal įgytą profesiją**

Žinant, jog 39 proc. Rokiškio rajono jaunimo dirba ne pagal specialybę, tyrimo metu siekta išsiaiškinti priežastis, kurios privertė keisti norimo darbo specifiką. 36 proc. apklaustųjų darbo vietą renkasi priversti aplinkybių – nerado darbo pagal specialybę, 29 proc. jau anksčiau dirbo, dar nebaigę norimų studijų. 21 proc. apklausoje dirbančių jaunuolių nurodė, jog darbas pagal specialybę būtų mažiau apmokamas. Todėl daugelis ir nesiekia surasti darbą, susijusį su įgyta profesija.

Renkantis profesiją jaunimas svarsto patys, klausia tėvų patarimo, kiti mano, kad tik madinga specialybė garantuoja sėkmę ir gerbūvį (žr. 18 pav.)

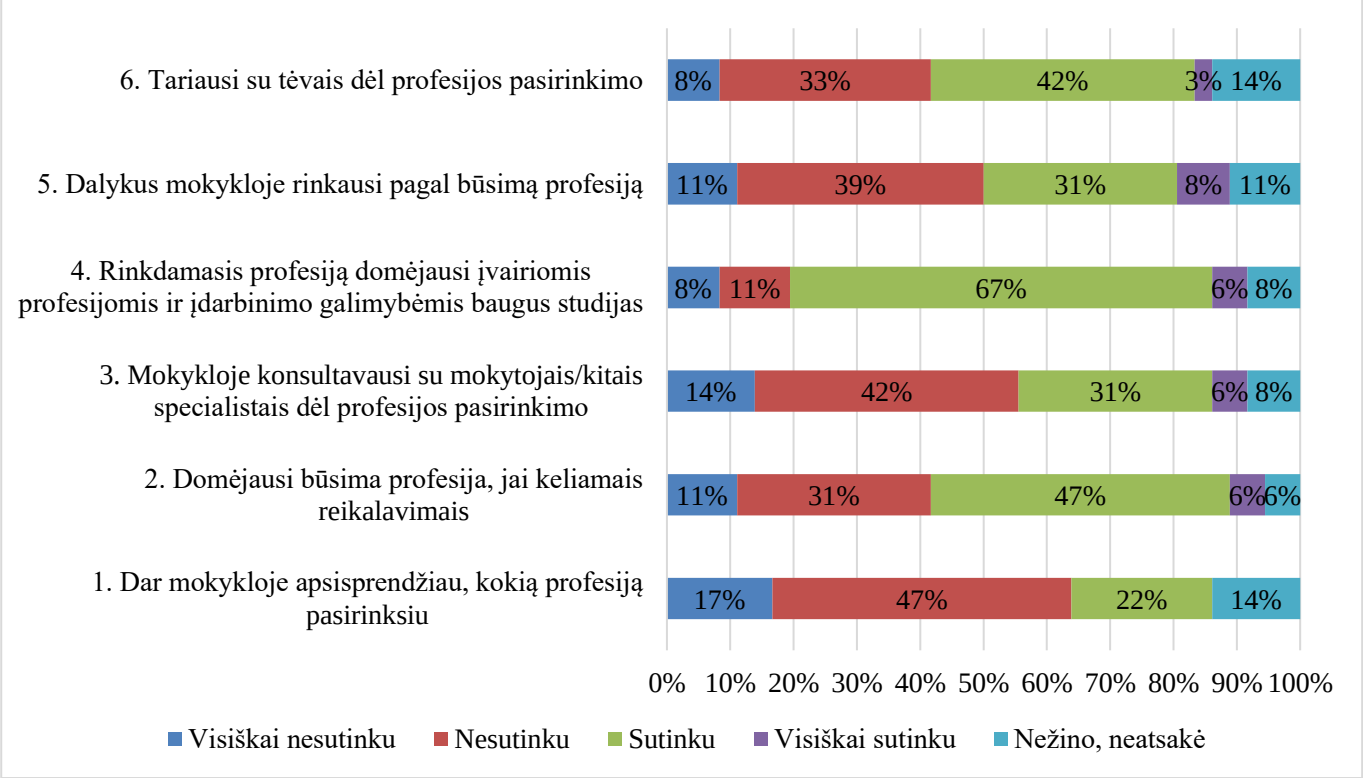

18 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal profesijos pasirinkimą**

Iš tyrimo rezultatų matyti, jog 64 proc. apklaustųjų mokykloje neapsisprendė kokią studijų programą norėtų pasirinkti ir nesikonsultavo su mokytojais/kitais specialistais dėl profesijos pasirinkimo. Tačiau 39 proc. teigia, kad dalykus mokykloje vis tik rinkosi tikslingai, pagal būsimą specialybę, todėl konsultavosi su mokytojais/kitais specialistais. Žmogaus gabumai, domėjimasis viena ar kita sritimi pradeda reikštis dar vaikystėje ir tėvų įtaka tam yra gana didelė. Remiantis apklausa, beveik 45 proc. respondentų dėl profesijos pasirinkimo tariasi su tėvais. Tėvai turėtų neprimesti savo nuomonės, o domėdamiesi vaiko ieškojimais jam padėti. Studijos, profesija – ne tikslai, o tik įrankiai užtikrintai ateičiai.

Lietuvoje jaunimas, norėdamas įsidarbinti, susiduria su įvairiomis problemomis ir kliūtimis. Kaimiškosiose seniūnijose trūksta kvalifikuotų specialistų, silpnai kuriamas verslas, todėl jaunimas darbo bando ieškoti didžiuosiuose miestuose arba vyksta uždarbiauti į kitas šalis. Toks regionas tampa nepatrauklus ne tik dėl įsidarbinimo galimybės, bet ir dėl pragyvenimo. Jaunimo integraciją į darbo rinką veikia daugybė veiksnių: užsienio kalbų žinojimas, darbo patirtis ir t.t. (žr. 19 pav.).

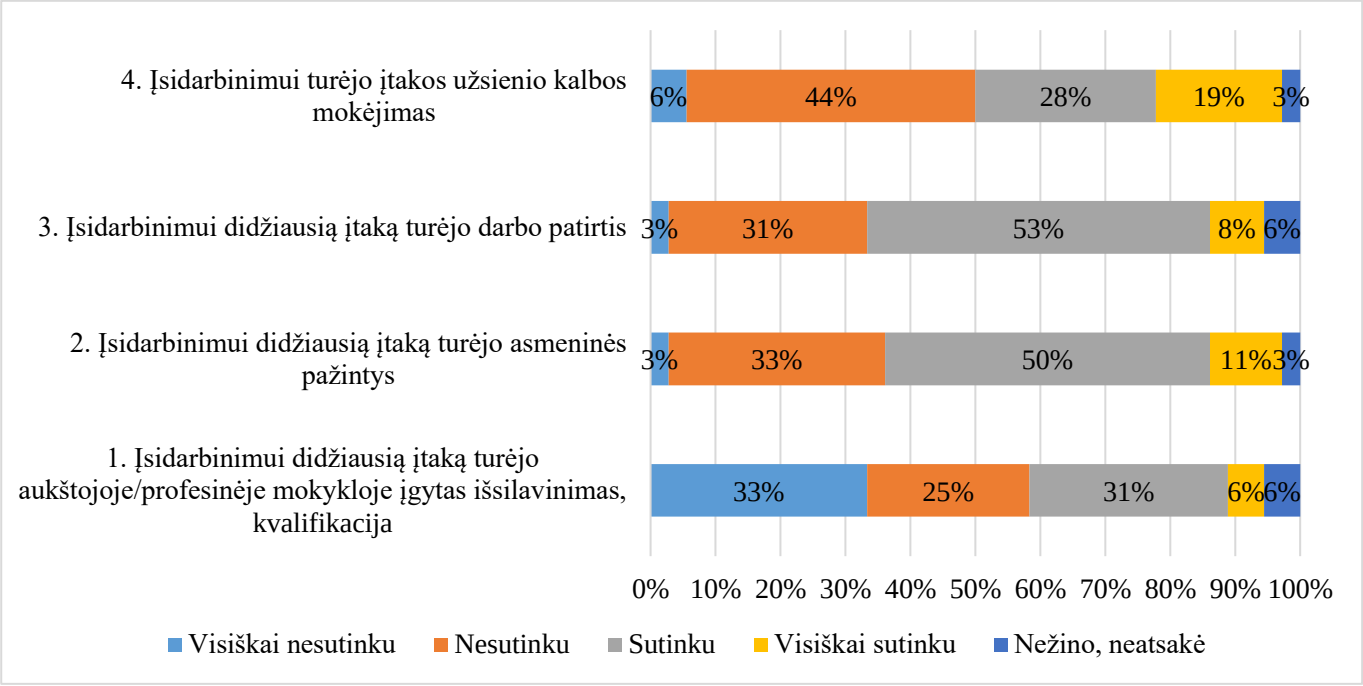

19 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal įsidarbinimą įtakojančius veiksnius**

Užimtumo politika Lietuvoje yra nukreipta į labiausiai pažeidžiamas grupęs – jaunimą, todėl pagrindinis užimtumo politikos instrumentas turėtų būti aktyvios darbo rinkos priemonės. Kadangi jaunų žmonių užimtumas mažėja, todėl aktyvėja jų emigracija į užsienį. Analizuojant Rokiškio rajono savivaldybėje įsiregistravusių jaunuolių integraciją į darbo rinką, matome, kad dažniausiai (61 %) įsidarbina turėdami darbo patirtį, pagal asmenines pažintis (66 %) ir užsienio kalbų mokėjimą (47 %). Dirbantys jaunuoliai (33 %) nesutinka, jog jų įsidarbinimui turėjo įtakos aukštojoje/profesinėje mokykloje įgytas išsilavinimas, kvalifikacija.

Norint išsiaiškinti bendras tendencijas, vyraujančias darbo metu, siekta sužinoti šios rajono savivaldybės dirbančių jaunų asmenų *bendrą savijautą darbo vietoje* (žr. 20 pav.).

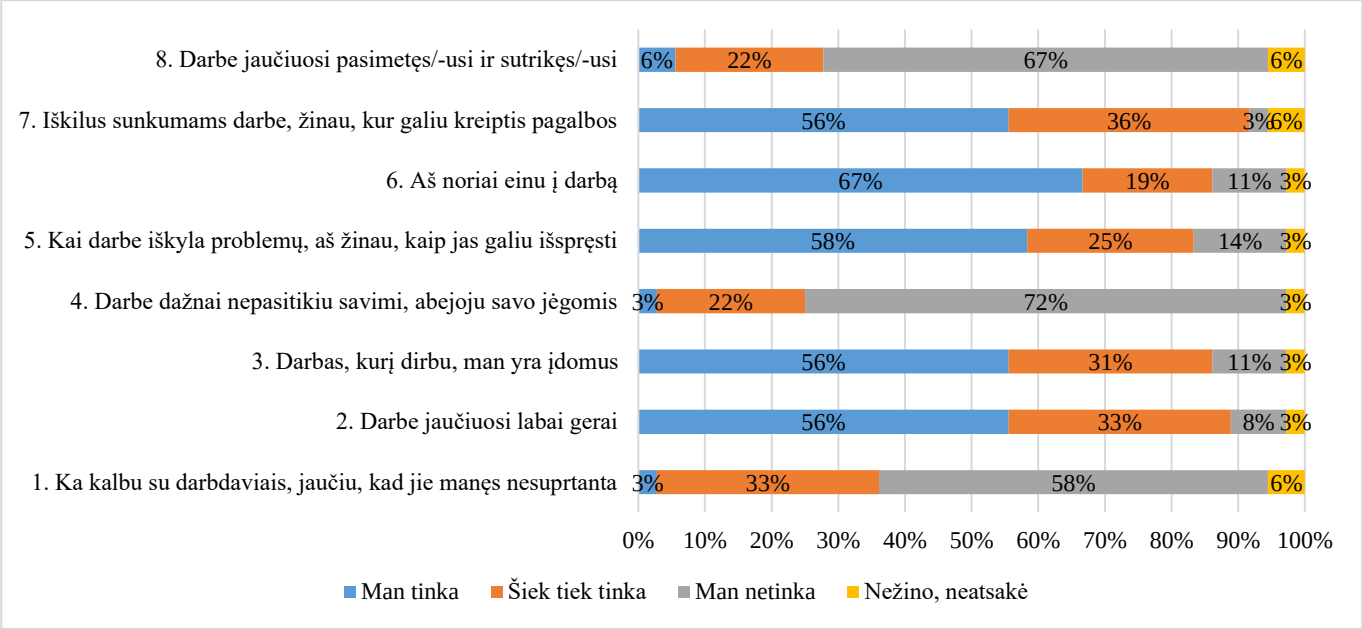

20 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal savijautą darbo vietoje**

Darbo vieta XXI amžiuje po truputį tampa motyvacine priemone, todėl darbdaviui svarbu ją išnaudoti sumaniai. Žinant, jog darbe praleidžiame 60 proc. dienos, svarbi gera dvasinė būklė. Tyrimo rezultatai rodo, jog 89 proc. apklaustųjų darbe jaučiasi gerai ir tik 28 proc. – pasimetę ir sutrikę. Tarptautinė darbo organizacija pabrėžia, kad gerovė darbe yra pagrindinis veiksnys, siekiantis apibrėžti ilgalaikį organizacijų veiksmingumą. Gerovė darbe turi teigiamą poveikį ir asmeniniam dirbančių žmonių gyvenimui. Gerą emocinę savijautą darbuotojai iš darbo „nešasi“ į namus (89 %), tačiau 36 proc. patiria psichologinę įtampą ir nerimo simptomų, nes kalbant su darbdaviais jaučiasi nesuprasti. Dirbančiam jaunimui ypač svarbus pasitikėjimu grįstas bendravimas su vadovais, jų gebėjimas padėti ir palaikyti. Todėl 83 proc. respondentų kai darbe iškyla problemos, žino kur gali kreiptis ir kaip jas išspręsti, o tai skatina labiau įsitraukti į darbą. Pagalba jauniems darbuotojams leidžia geriau suprasti teikiamą informaciją, įgalina juos veikti su pasitikėjimu, neleidžia formuotis „kaltės kultūrai“ organizacijoje, skatina inovatyvumą, tolesnį mokymąsi (Šorytė, Pajarskienė, 2014).

Kiekvienas įmonės vadovas turėtų rūpintis savo įmonės darbuotojais ir įmonės sėkme. Jeigu darbuotojams suteikiama kūrybos laisvė, galimybė kelti kvalifikaciją, tuomet jaunimas gali pilnai išnaudoti savo potencialą (21 pav.).

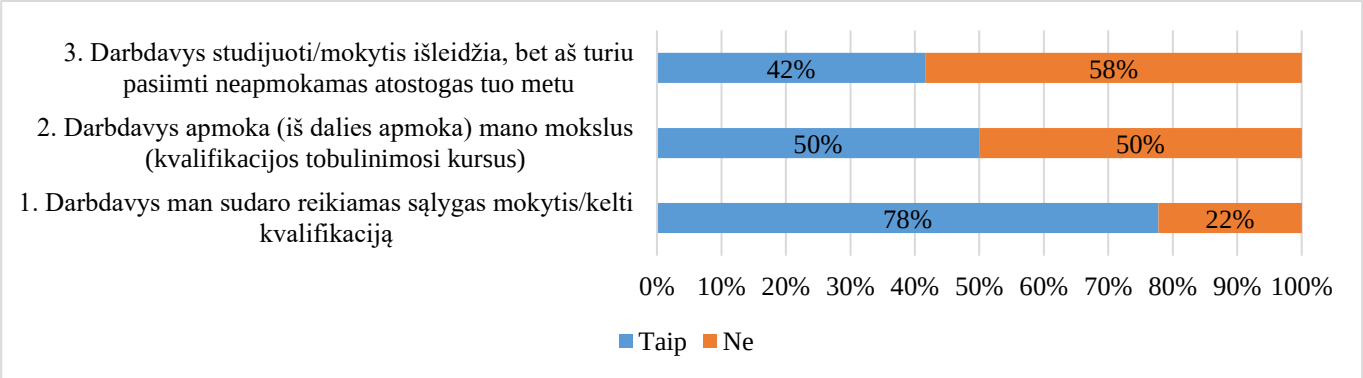

21 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal darbdavio elgseną**

Geras darbdavys savo darbuotojams visuomet turėtų suteikti galimybę tobulėti, siekti aukštumų savo srityje, kad darbuotojas turėtų pakankamai laisvės savo idėjoms ir darbams įgyvendinti. Todėl net 78 proc. respondentų tvirtina, jog sudarytos sąlygos mokytis/kelti kvalifikaciją. Darbuotojų finansinis pasitenkinimas gali būti aiškinamas iš poreikių patenkinimo pozicijos. Kalbinti respondentai (50 %) teigė, jog jų organizacijose darbdavys apmoka (iš dalies) už mokslus ar kvalifikacijos tobulinimo kursus. Suprantama, jog kompensavimas pirmiausia turėtų sietis su organizacijos tikslų formavimu ir siekimu. Tačiau reikia pastebėti, jog yra darbdavių, kurie toleruoja studijas ar mokymus, bet rekomenduoja darbuotojui paimti nemokamas atostogas. Tai patvirtino 42 proc. apklaustųjų.

Dabartinė padėtis Rokiškio rajono savivaldybėje darbuotojų paieškos srityje yra sudėtinga, nes nuolat jaučiamas gerų specialistų trūkumas. Todėl norėdami išlaikyti darbuotojus, kiekviena įmonė turėtų įdėti daugiau pastangų personalo pažinime bei jų poreikių patenkinime (žr. 22 pav.).

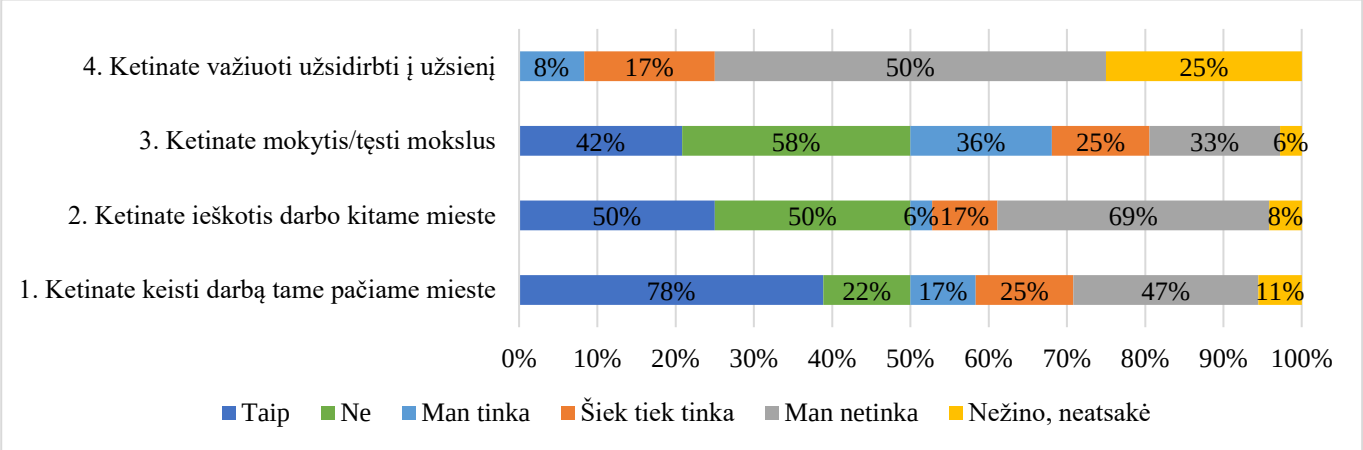

22 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal priežastis, įtakojančias keisti darbą**

Tyrimo rezultatai rodo, jog Rokiškio rajono savivaldybės jaunimas (78 %) norėtų keisti darbą tame pačiame mieste, 50 proc.– ieškotis darbo kitame mieste, o 8 proc. ketina važiuoti užsidirbti į užsienį. Manome, kad tai galėtų būti susiję su geresnio atlygio, įdomesnio darbo paieška, nes pasitenkinimas darbu labiausiai yra susijęs su saviraiškos ir karjeros galimybėmis, atlyginimu, darbo įvairove ir intensyvumu bei vadovavimu.

Dichotominiu klausimu siekta išsiaiškinti ar tiriamieji planuoja, ar neplanuoja keisti darbą (23 pav.).

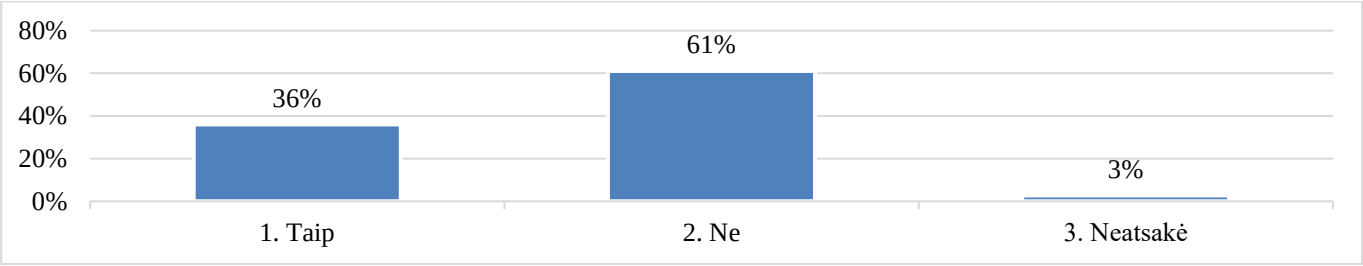

23 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal ketinimą keisti darbą**

Atsakymai rodo, jog tik 36 proc. ketina keisti darbą, stabilūs išlieka 61 proc. apklaustųjų. Į šį klausimą nenorėjo atsakyti 3 proc. respondentai.

Tyrimu išaiškintos *priežastys, įtakojančios darbo vietos keitimą* (žr. 24 pav.)

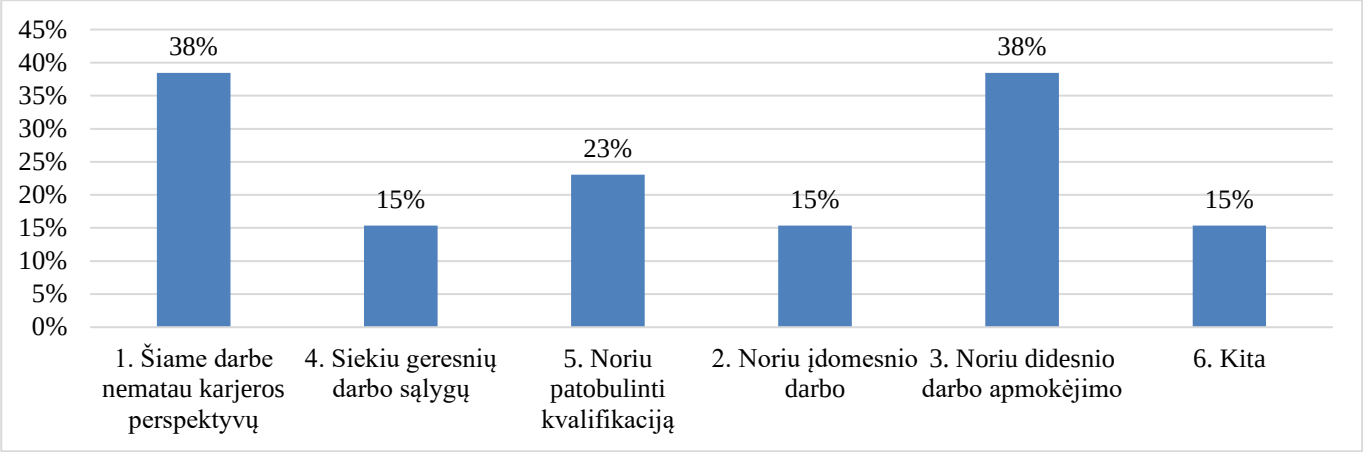

24 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal skatinančias priežastis keisti darbo vietą**

Dažniausiai (38 %) respondentų darbo vietą nori keisti siekiant didesnio atlyginimo, 38 proc. nemato turimame darbe karjeros perspektyvų, 23 proc. siekia patobulinti kvalifikaciją.

Kitu klausimu tiriamieji galėjo pasirinkti ne daugiau kaip tris svarbiausius *darbo paiešką lemiančius motyvus* (žr. 25 pav.).

25 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal darbo paieškų kitame mieste motyvus**

Respondentai dažniausiai (38 %) ieškotis darbo kitame mieste planuoja dėl didesnių galimybių pasirinkti darbą, nes 31 proc. apklaustųjų negali rasti darbo savo gyvenamojoje vietovėje. 15 proc. siekia intensyvesnio kultūrinio gyvenimo, nes nuobodu, be to įtakoja pokyčiai šeimoje. 8 proc. nori užtikrinti geresnes sąlygas vaikų kokybiškam mokymuisi bei geresnių paslaugų vaikų priežiūrai.

Tyrimas leido nustatyti ir *darbo paieškos užsienyje* priežastis – leidžiama pasirinkti ne daugiau kaip tris svarbiausias. Pateikiamas procentinis atsakymų pasiskirstymas dirbančiųjų grupėje (26 pav.).

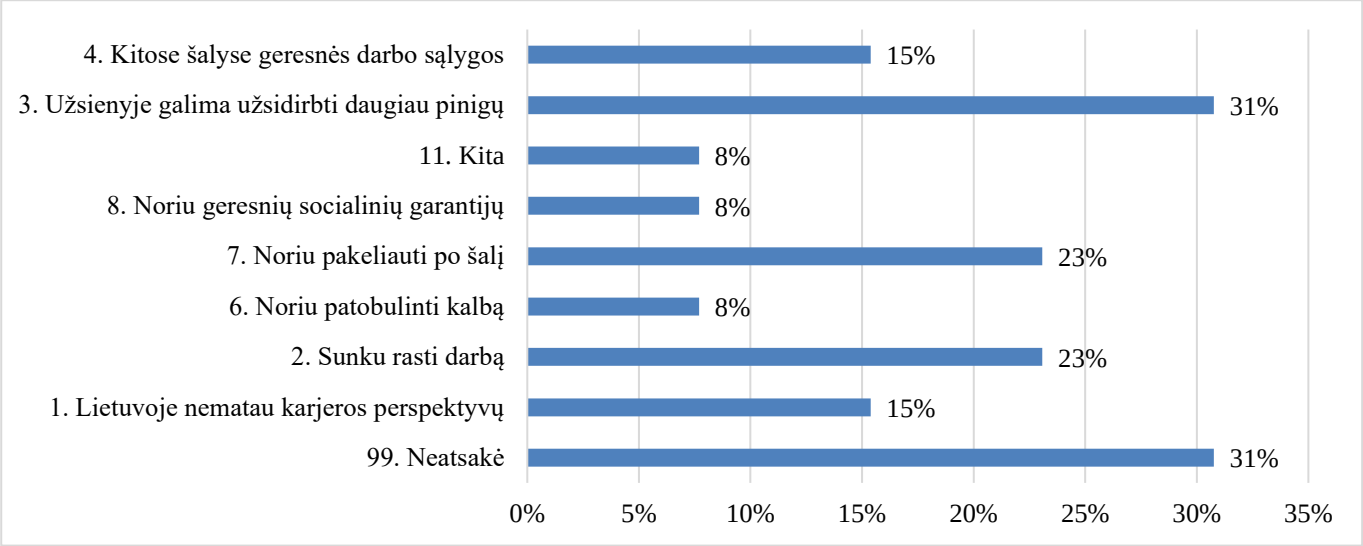

26 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal darbo paieškos užsienyje priežastis**

Išvykstantieji tampa didele Lietuvos problema, nes šalis netenka darbo jėgos ir sudaro kliūtis ekonominiam šalies vystymuisi. Ekonominiai migrantai sudaro apie 3/4 išvykstančių iš Lietuvos gyventojų. Dauguma jų dirba mažai kvalifikuotą darbą. Migracija yra atsakas į ekonomines galimybes geriau gyventi, kurios keičiasi priklausomai nuo darbo rinkos sąlygų. Todėl šiuo metu dirbančių ir planuojančių važiuoti dirbti į užsienį pagrindinė priežastis yra užsidirbti daugiau pinigų (31 %), nes sunku rasti darbą bei norisi pakeliauti po šalį (23 %). 15 proc. atsakiusių jaunuolių Lietuvoje nemato karjeros perspektyvų, nes tiki, kad kitose šalyse yra geresnės darbo sąlygos. Didelis procentas (31 %) nepanoro pateikti nei vienos priežasties.

2.5. Nedarbas

Prieš du dešimtmečius Lietuvoje gerokai sumažėjęs gimstamumas, šiandien juntamas šalies darbo rinkoje. Visų pirma, į šalies darbo rinką kasmet įsilieja vis mažiau jaunų gyventojų. Lietuvos banko duomenimis, tokia neigiama tendencija vyraus dar bent kelerius metus, t. y. į šalies darbo rinką kurį laiką įsilies mažiau jaunų darbuotojų. Todėl tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti *kiek laiko tyrime dalyvavę asmenys neturi jokio darbo* (žr. 27 pav.).

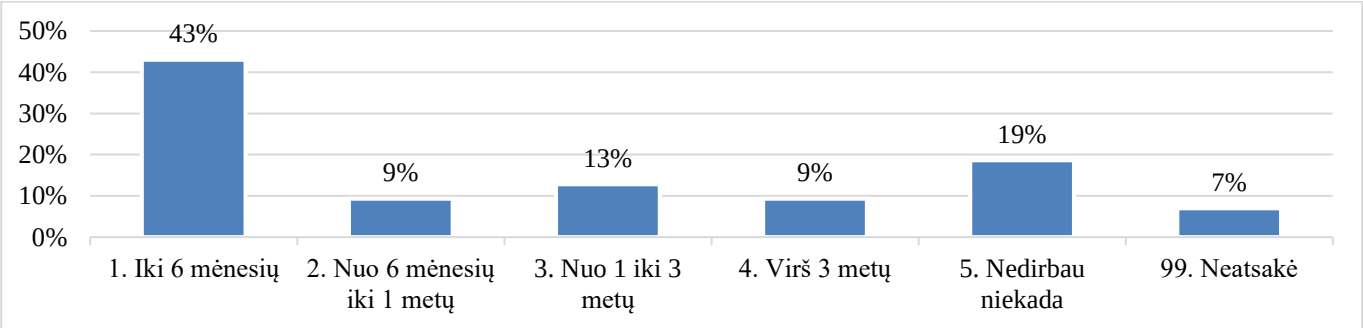

27 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal nedarbo trukmę**

Tyrimo rezultatai parodė, jog daugiausia (43 %) tyrime dalyvavusių respondentų jokio darbo neturi iki 6 mėnesių. Pažymėtina, kad 19 proc. respondentų, daugiausia 19-29 m. amžiaus, iki šiol nėra dirbę jokio darbo

ir 13 proc. – ilgalaikiai bedarbiai, t.y. darbo neturi nuo 1 iki 3 metų. Panevėžio teritorinės darbo biržos duomenimis, 2017 m. kovo 1 d. nedarbas Rokiškyje buvo vienas didžiausių ir sudarė 12,4 procento.

Tyrimu siekta išsiaiškinti darbo trukmę paskutinėje darbovietėje (žr. 28 pav.)

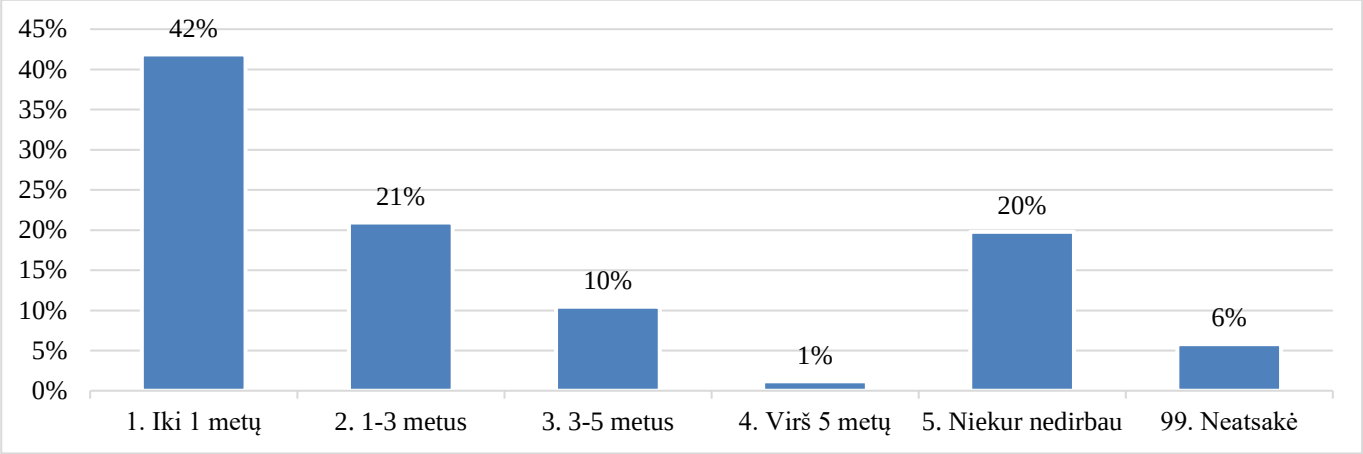

28 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal darbo trukmę paskutinėje darbovietėje**

Pažymėtina, kad Europos darbdavių iniciatyvos „Alliance for Youth“ tyrimo „Twiployment 4 Youth“ (2016) rezultatai taip pat parodė, jog 21–29 metų jauni žmonės neįsivaizduoja savęs ilgai dirbančių vienoje darbovietėje. Šio tyrimo rezultatai atskleidė, kad net 42 proc. respondentų paskutinėje darbovietėje išdirbo iki metų ir per pusę mažiau (21 %) – nuo 1 iki 3 metų. Reikia pastebėti, jog 20 proc. niekur nedirbo, o 6 proc. apklaustų jaunų žmonių nepanoro atsakyti.

Todėl tyrimo metu siekta išsiaiškinti nedirbančių jaunuolių *nedarbo priežastis* (žr. 29 pav.).

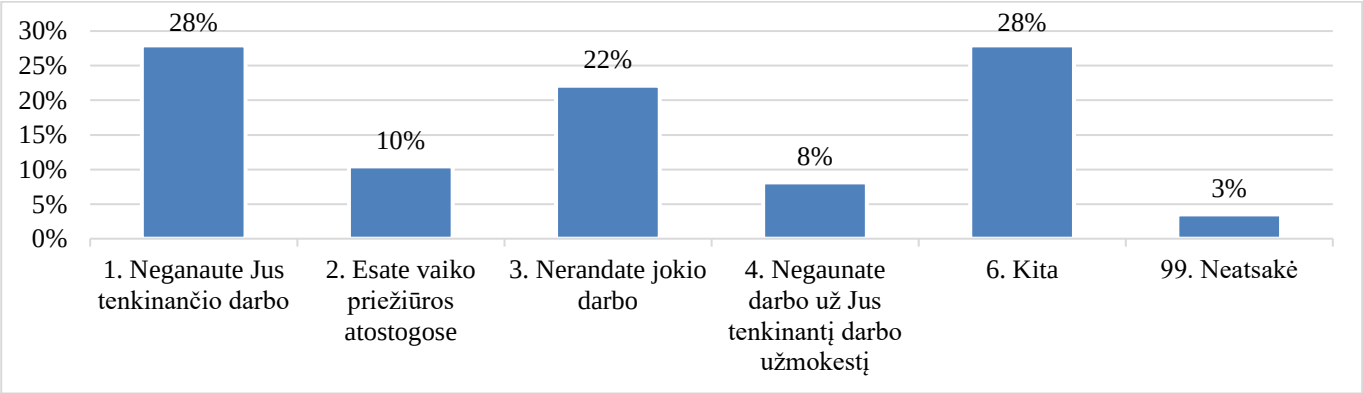

29 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal svarbiausias nedarbo priežastis**

22 proc. respondentų nedirba, nes neranda jokio darbo. Nors Lietuvoje jaunimo nedarbo lygis (6,6 proc.) yra gerokai mažesnis nei ES vidurkis, net du trečdaliai jaunuolių yra neaktyvūs darbo rinkoje –nedirba arba nedirba ir neieško darbo. Tikėtina, kad bedarbius jaunuolius sudaro daugiausia nemotyvuoti įsidarbinti asmenys arba asmenys, kuriems sunkiau įsidarbinti dėl kitų priežasčių (pvz., negalia).

Nedirbę, nesimokantys ir nestudijuojantys respondentai siekė papildyti informacija, kuri atskleidžia *būdus, ieškant potencialios darbo vietos.* Respondentai klausimyne turėjo galimybę pasirinkti visus aktualius atsakymų variantus (žr. 30 pav.).

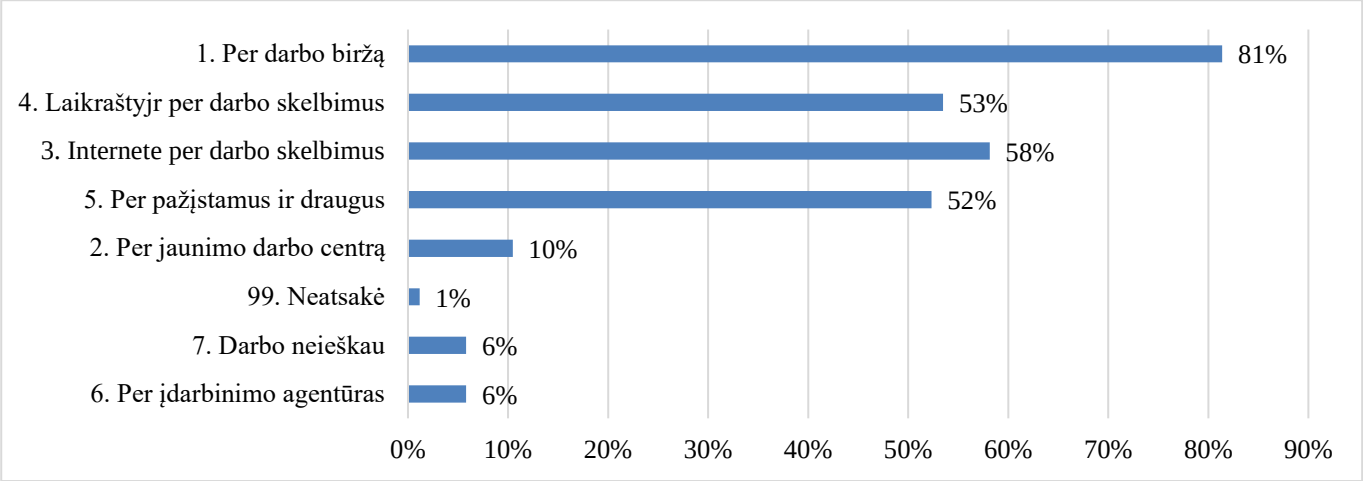

30 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal potencialios darbo vietos būdus**

Vienas populiariausių jaunų žmonių Lietuvoje darbo paieškos metodas – internetiniai socialiniai tinklai. Socialinį tinklą „Facebook“ darbo paieškai naudoja net 85 proc. jaunų lietuvių, „Google+“ – 25 proc., o „Linkedin“ – kas trečias jaunuolis. Panašios tendencijos vyrauja ir Estijoje bei Latvijoje. Tuo tarpu šio tyrimo rezultatai rodo, jog darbo internete ieško 58 proc. apklaustų jaunų žmonių. Šio tyrimo dalyvių tarpe populiarūs išlieka darbo skelbimai laikraštyje (53 %) bei darbo paieška per pažįstamus ir draugus (52 %). Verta pastebėti, jog darbo paieškų portalų ekspertai skatina darbo ieškančiųjų iniciatyvumą ir rekomenduoja neapsiriboti vien tik skelbimuose nurodyta informacija ir siūlo nesivaržant siųsti savo CV net ir toms organizacijoms, kurios šiuo metu neieško darbuotojų. Be to ekspertai skatina klausti savo aplinkos žmonių ir būtinai pretenduoti į rekomenduojamas laisvas darbo vietas.

Įvertinant tai, kad beveik kas antras jaunas žmogus Lietuvoje ieško darbo, dalyvavusiųjų tyrime buvo klausiama *kokį darbą sutiktų dirbti Lietuvoje* (žr. 31pav.).

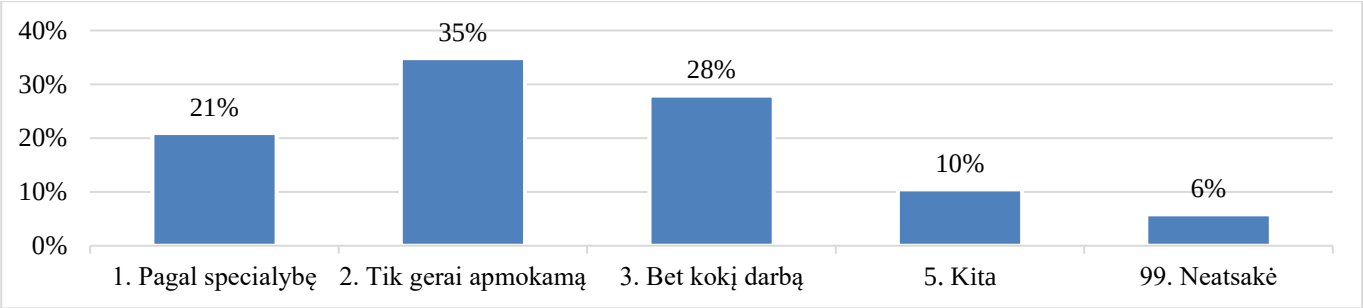

31 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal pageidaujamą darbą Lietuvoje**

Nors Karjeros planavimo specialistai teigia, jog šiandien vis daugiau jaunų žmonių ateina vedini didelių vizijų, svajojantys apie ateitį, žingeidūs ir atsakingai galvojantys, kur gali dirbti ir kokios pozicijos siekti, tyrimo rezultatai parodė, kad Rokiškio rajono savivaldybės jaunimas pirmiausia, ieško tik gerai apmokamo (35 %) arba bet kokio (28 %) darbo. Manytina, kad tai galėtų būti susiję su individo poreikiais, jų tenkinimu, socialine jų ir jų šeimos padėtimi, aplinka.

Pastarųjų metų daugelio mokslinių tyrimų rezultatai parodė, jog dalis jaunų žmonių išvyksta iš Lietuvos dirbti įvairius nekvalifikuotus, bet gerai apmokamus darbus. Be to Statistikos departamentas

duomenimis, apie 75 proc. emigrantų prieš išvykdami dar neturėjo darbo patirties ar nedirbo vienerius metus ir ilgiau. Vadinasi, dauguma emigrantų prieš išvykdami į kitą valstybę Lietuvoje prieš tai niekur nedirbo.

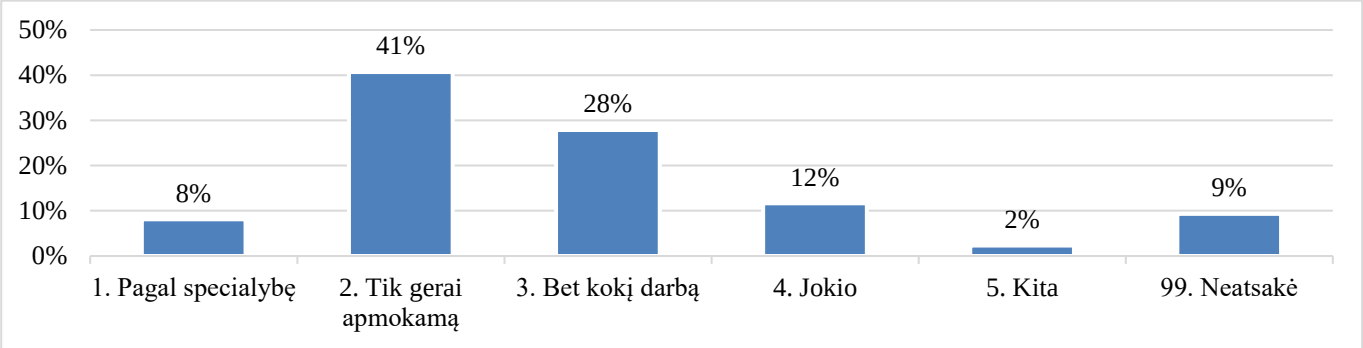

32 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal pageidaujamą darbą užsienyje**

Pažymėtina, jog tyrime dalyvavę respondentai užsienyje norėtų dirbti tik gerai apmokamą (41 %) arba bet kokį (28 %). 8 proc. jaunų žmonių norėtų dirbti pagal specialybę.

2.6. Laisvalaikis

Laisvalaikis globalioje visuomenėje tampa žmogaus gebėjimų plėtojimo erdve, asmens saviraiška. Rokiškio rajonas yra kaimiškas, didelė dalis jaunimo gyvena atokesnėse vietovėse, o patrauklios erdvės jaunimui yra Rokiškio miesto ir rajono miestelių centruose. Todėl tyrimu siekta išsiaiškinti, kiek laiko jaunimas skiria *laisvalaikiui* (žr. 33 pav.)

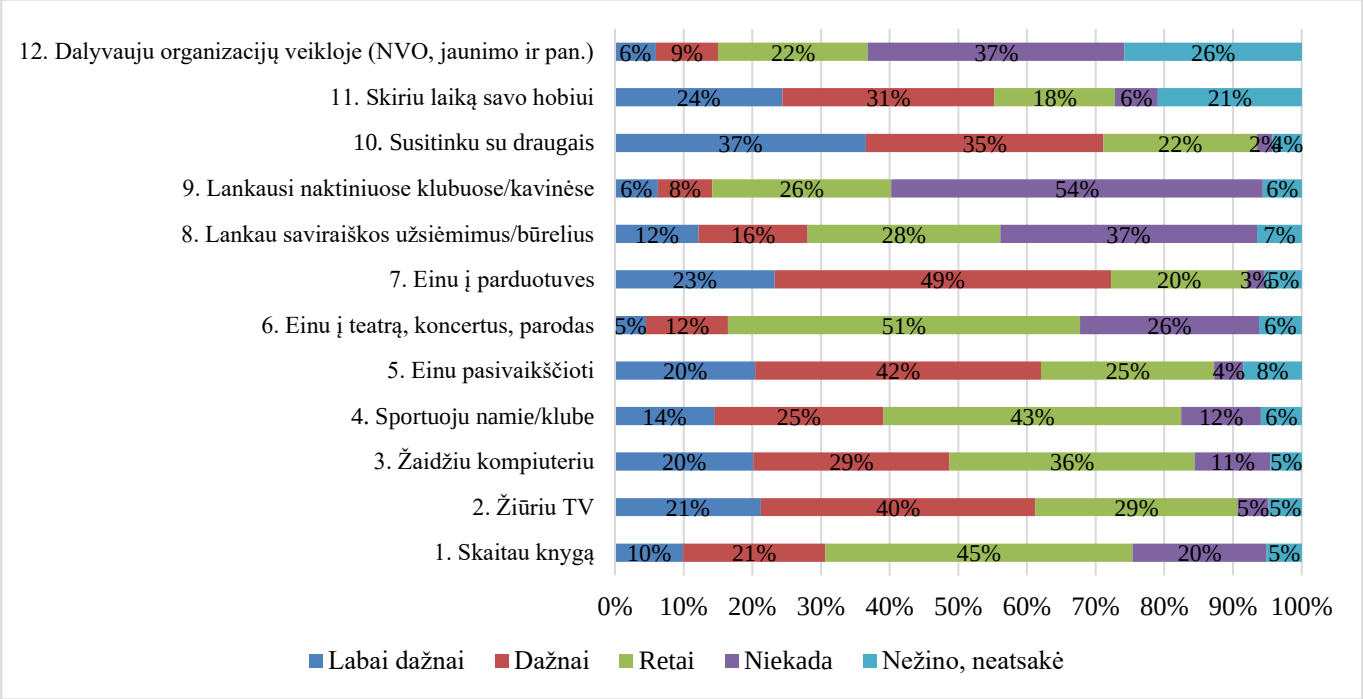

33 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal laisvalaikio leidimo būdus** (n=254)

Rokiškio mieste nėra pakankamos laisvalaikio paslaugų pasiūlos, trūksta įvairesnių, naujesnių laisvalaikio praleidimo būdų. Šis tyrimas parodė, kad Rokiškio rajono gyventojams laisvalaikis yra galimybė praleisti su draugais, taip teigė 72 proc. respondentų. Tai leidžia teigti, kad respondentai savo laisvalaikį mieliau

leidžia draugų ar artimųjų kompanijoje, kurios vadovaujasi tomis pačiomis vertybėmis, panašia gyvenimo patirtimi ir turi panašius pomėgius bei elgesio normas. Vadinasi, respondentų laisvalaikis priklauso nuo kultūros, kurią žmogus nori perduoti kitiems. Daugumai apklaustųjų laisvalaikis yra atotrūkis nuo kasdienių darbų, rūpesčių, galimybė pramogauti vaikščiojant po parduotuves (72 %), žiūrėti televizines laidas (61 %), skaityti knygas (31 %). Tokį variantą gana vienodai pasirinko tiek vaikinai, tiek ir merginos bei besimokantys ir dirbantys. Vadinasi nei lyčių, nei užimančių skirtingą socialinę padėtį žmonių nuomonės skirtumai neišryškėjo, tik pastebėta, kad respondentai renkasi labiau pasyvų laisvalaikį, kuris ramina nervų sistemą ir suteikia poilsį.

Tyrimo metu buvo domimasi *respondentų laisvo laiko trukme darbo dienomis* (34 pav.).

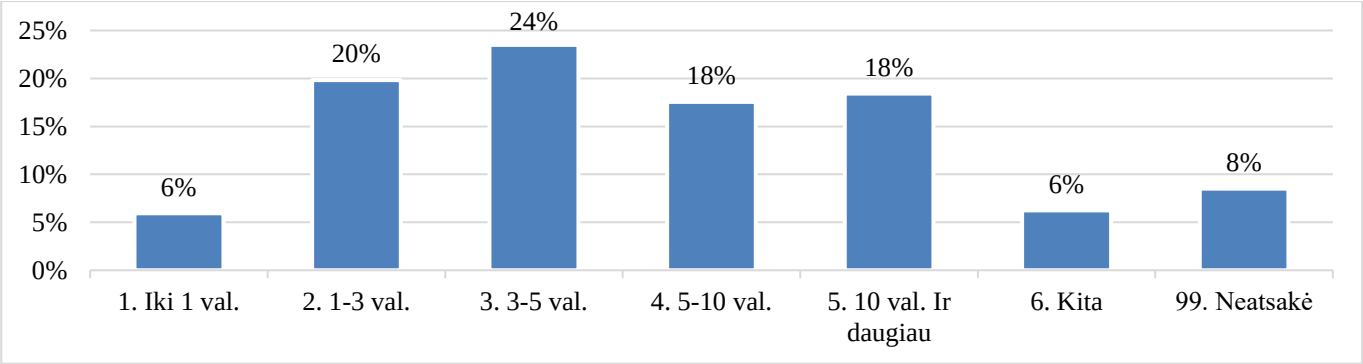

34 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal laisvo laiko trukmę darbo dienomis** (per savaitę)

Didžioji dalis (24 %) respondentų laisvam laikui per savaitę (darbo dienomis) skiria 3-5 val., o moksleiviai vidutiniškai 5-10 val. Tai leidžia teigti, kad didžioji dalis Rokiškio rajono jaunuolių turi per dieną bent po kelias laisvas valandas, kurias gali skirti laisvalaikiui. Vadinasi, vidurinį išsilavinimą turinčių jaunuolių poreikiai laisvalaikiui gali skirtis nuo dirbančiųjų. Grupė respondentų (6 %), kurie ir dirba, ir studijuoja, laisvalaikiui darbo dienomis (per savaitę) skiria tik iki vienos valandos. Todėl įvairios institucijos ar organizacijos, atsakingos už miesto kultūrą, visuomeninius ryšius su gyventojais turėtų siekti sukurti kuo daugiau ir įvairesnių laisvalaikio praleidimo vietų, skirtingoms žmonių amžiaus grupėms.

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti *dažniausią respondentų veiklą savaitgaliais* (35 pav.). Respondentai turėjo pasirinkti du aktualiausius atsakymų variantus.

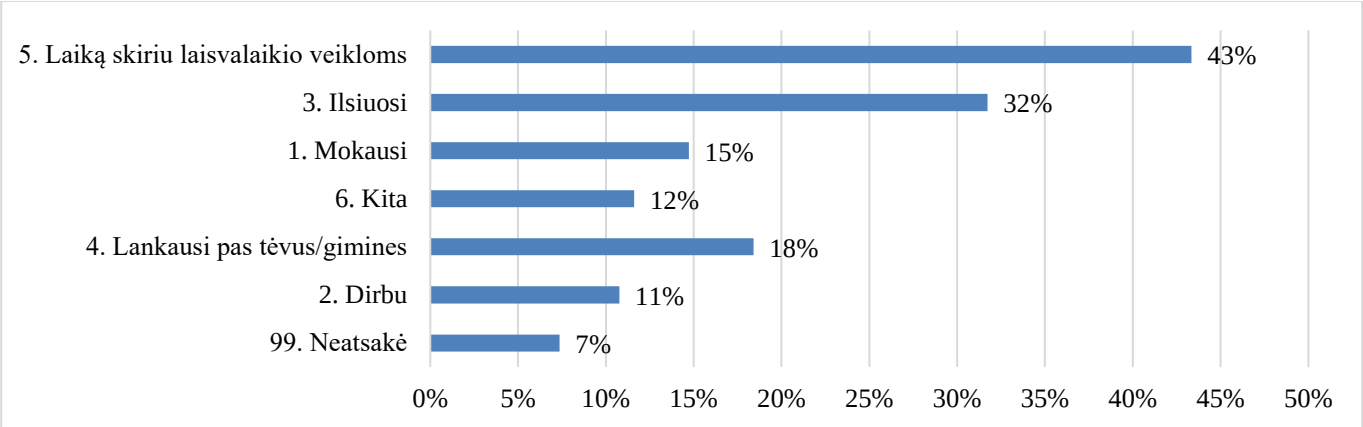

35 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal dažniausią respondentų veiklą savaitgaliais**

Yra žinoma, kad kiekvienas žmogus laisvalaikį leidžia labai įvairiai. Rokiškio rajono jaunimas (43%) dažniausiai savaitgaliais laisvą laiką skiria įvairioms laisvalaikio veikloms. 15 – 25 metų respondentai (32 %) savaitgalio metu dažniausiai ilsisi, tačiau 11 proc. apklaustųjų – dirba.

36 pav. pavaizduoti tyrimo rezultatai, susiję su respondentų *kultūrine veikla per paskutinius šešis mėnesius*.

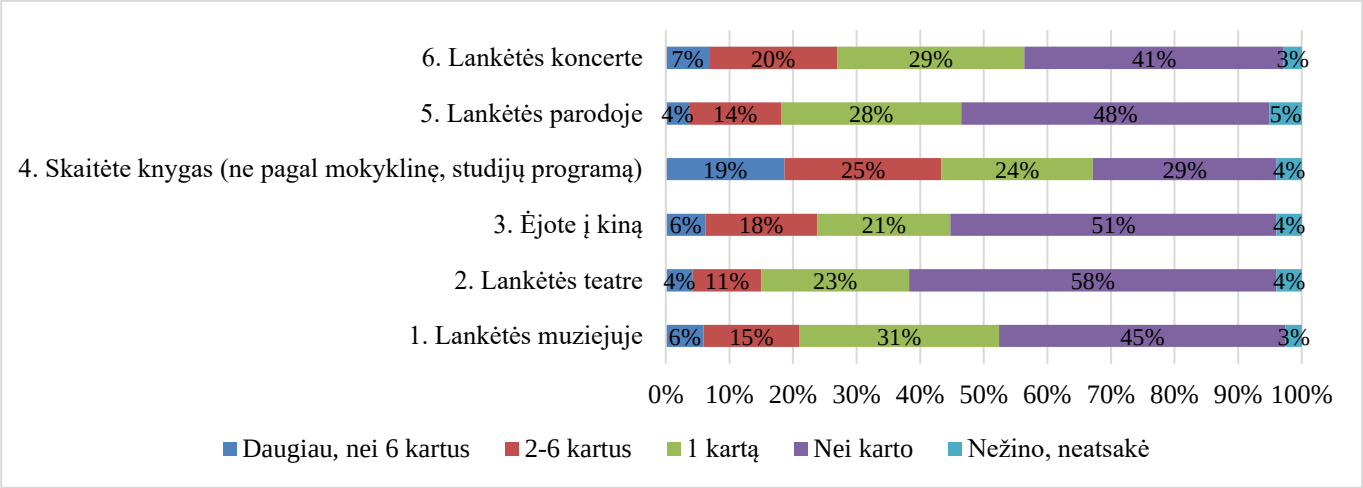

36 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal kultūrines veiklas per paskutinius šešis mėnesius**

Šis tyrimas atskleidė, kad Rokiškio rajono savivaldybės jaunimas labai menkai turtina savo laisvalaikį kultūrinėmis veiklomis. Nerimą kelia, jog nei karto nebuvo 45 proc. apklaustųjų muziejuje, 58 proc. – teatre, 48 proc. parodose. 51 proc. respondentų neturi galimybės nuvykti į kitą mieste pažiūrėti filmo, nes Rokiškio mieste nėra kino teatro. Nedžiugina ir tai, kad knygų nei karto neskaitė 29 proc. Galima daryti išvadą, jog skirti laiko įvairesnėms kultūrinėms veikloms neleidžia finansų stygius.

Todėl siekiama išsiaiškinti ar respondentai *yra patenkinti savo laisvalaikiu ir kaip įvertina savo galimybes pasirinkti laisvalaikio formas* (37 pav.).

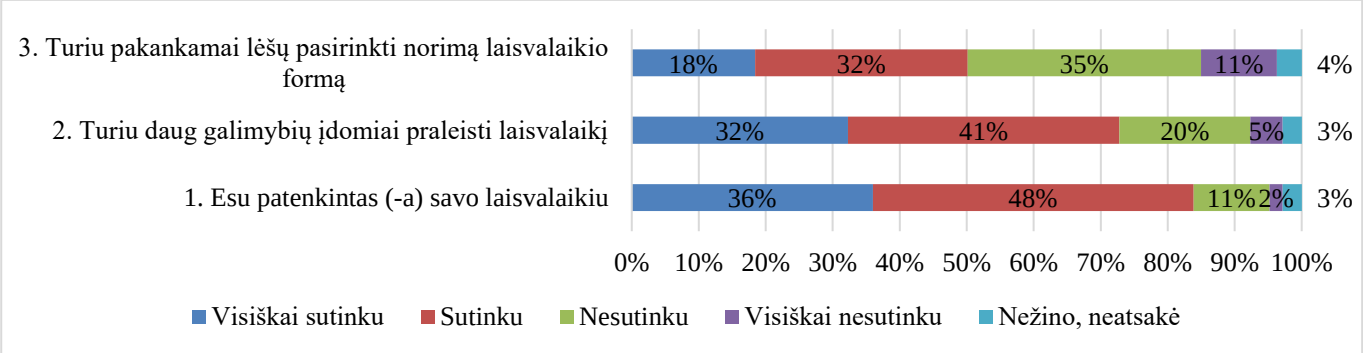

37 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal pasitenkinimą laisvalaikiu ir galimybes pasirinkti norimas laisvalaikio leidimo formas**

Tyrimo rezultatai parodė, kad 50 proc. apklaustųjų turi pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą. Deja 46 proc. pasirenka pasyvią laisvalaikio formą, kuri nereikalauja didelių pinigų. 73 proc. respondentų tikina, kad turi daug galimybių įvairiai praleisti laisvalaikį. Tai gali priklausyti nuo to, kad Rokiškio

miestas yra puikioje vietoje ir gyventojus džiugina gražia gamta, istoriniais bei kultūriniais paminklais, dvarų gausa, vandens telkiniais. Todėl 84 proc. yra patenkinti pasirinktomis laisvalaikio formomis ir puikiai tenkina savo asmeninius poreikius. Apibendrinant galima teigti, kad Rokiškio rajono jaunimui laisvalaikis asocijuojasi su draugais ir knyga.

2.7. Draugai

Poreikis draugauti su bendraamžiais, turėti draugą yra ryškus jaunimo tarpe. Todėl siekiama išsiaiškinti tyrime dalyvavusių respondentų draugystės pagrindus (žr. 38 pav.).

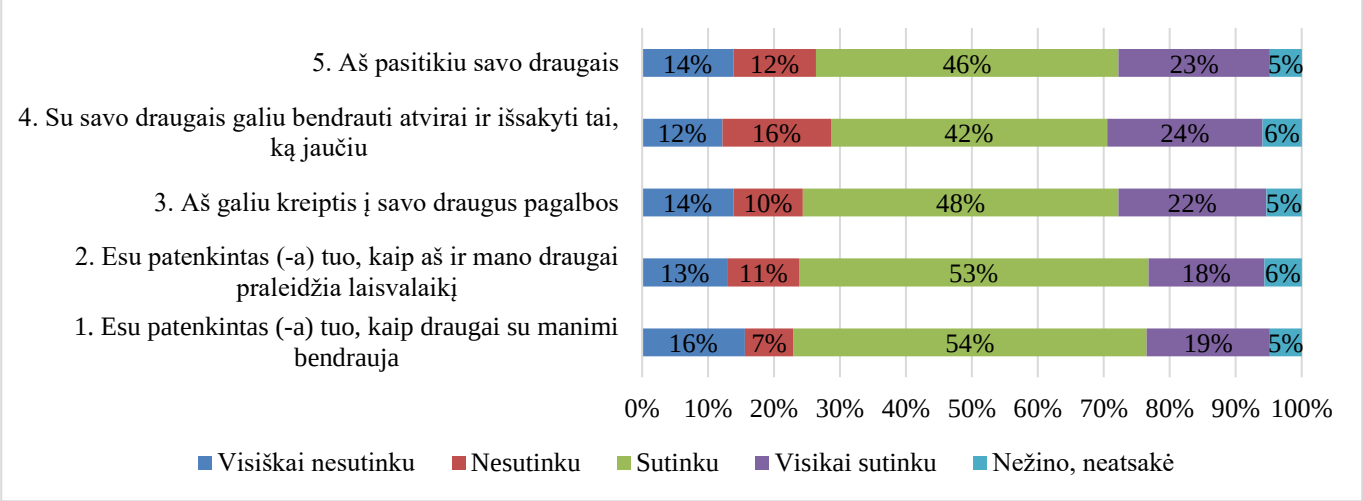

38 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal draugystės sampratą**

Pastebima tendencija, kad spartėjant gyvenimo tempui, tobulėjant technologijoms kinta ir pati draugystės sąvoka. Tyrimo metu paaiškėjo, jog dauguma respondentų patenkinti santykiais su draugais, tačiau 28 proc. tiriamųjų pažymėjo negalintys su savo draugais bendrauti atvirai ir išsakyti tai, ką jaučia. Tokie tyrimo rezultatai leidžia daryti prielaidą, jog ši grupė respondentų yra lengvai pažeidžiami ir jiems ypač reikia nuoširdžios draugų pagalbos ir paramos. Tai gali sąlygoti žmogaus charakterio bruožai: jei žmogus nėra linkęs leisti kitiems daryti jam įtaką, išsikalbėti, vargu ar vėliau situacija pasikeičia. Nes visa tai daro didžiulę įtaką jaunuolių tolesniam gyvenimui, savijautai ir asmens brandai.

Todėl tyrimu aiškintasi, *kiek artimų draugų turi respondentai* (39 pav.).

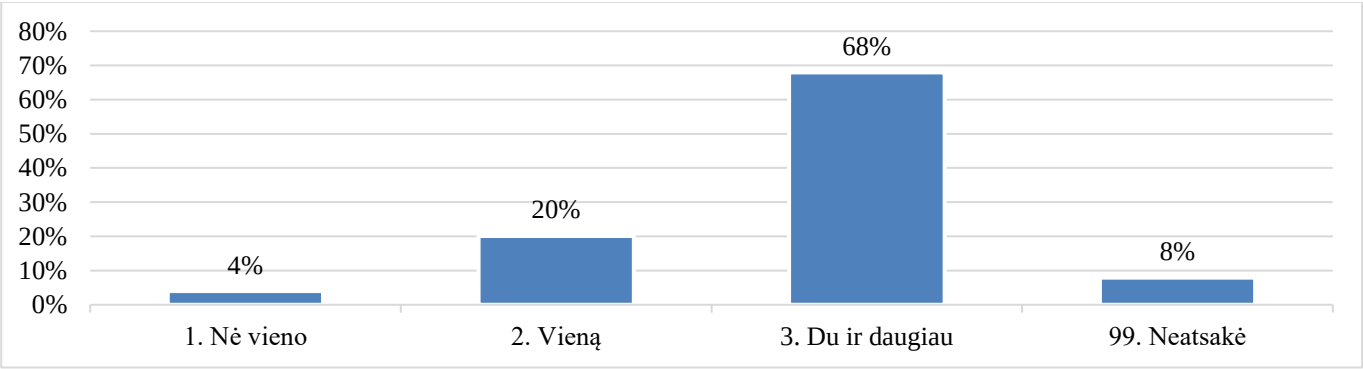

39 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal turimų draugų skaičių**

Draugystės fenomenas atskleidžia, kad draugai šiaip neatsiranda mūsų gyvenime, vien dėl to, kad mums jų reikia. Draugystė – didelė dovana ir didelis paties žmogaus vidinės brandos pasiekimas. Tyrimo rezultatai leidžia teigti, jog dauguma (68 %) Rokiškio rajone gyvenančio jaunimo turi du ir daugiau draugų. Tačiau 4 proc. pažymi, kad neturi nei vieno draugo, o tai reiškia, kad tokie jaunuoliai dažniau išgyvena vienatvės, nereikalingumo jausmus.

Šiuos duomenis papildo kitas klausimas apie *lengvą naujų draugų suradimą* (pav. 40).

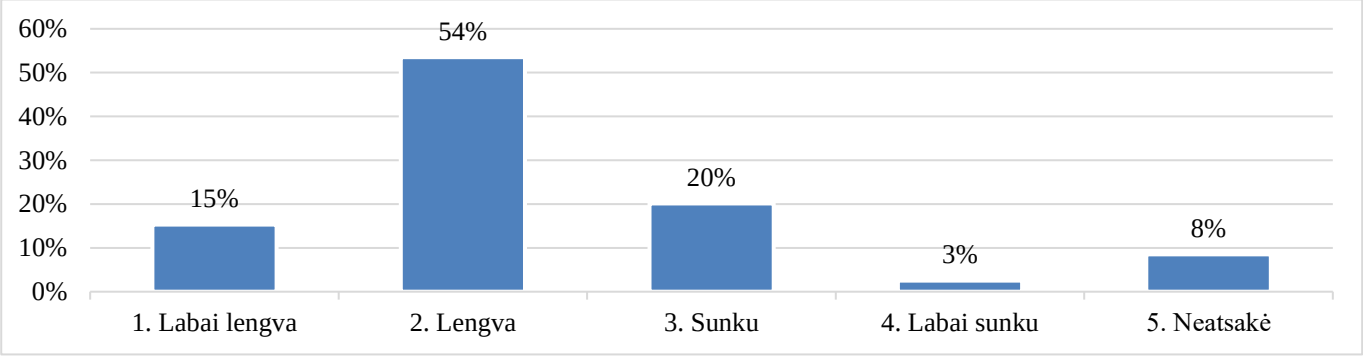

40 pav. **Tiriamųjų pasiskirstymas pagal naujų draugų suradimą**

Pagal Aristotelį, noras susidraugauti kyla greitai, bet draugystė – negreita, nes draugystėje labai svarbus ilgas laiko tarpas, per kurį jaunuoliai vienas kitą pažįsta ir įvertina, išsiaiškinama, ar žmogus, kurį norėtume vadinti draugu, iš tiesų yra vertas to pasitikėjimo.15 proc. apklaustųjų akcentavo, jog naujų draugų jiems susirasti yra labai lengva ir 54 proc. – lengva. Tačiau 20 proc. apklaustųjų pažymėjo, kad naujų draugų randa sunkiai arba labai sunkiai (3 %).

Tyrimu vertinta, ar respondentai apskritai sulaukia palaikymo socialinėje plotmėje. Visuomeniniai santykiai šiuo atveju bus suprantami kaip individų santykiai su draugais, nes ryšys su žmogumi – viena iš didžiausių socialinių vertybių (žr. 41 pav.).

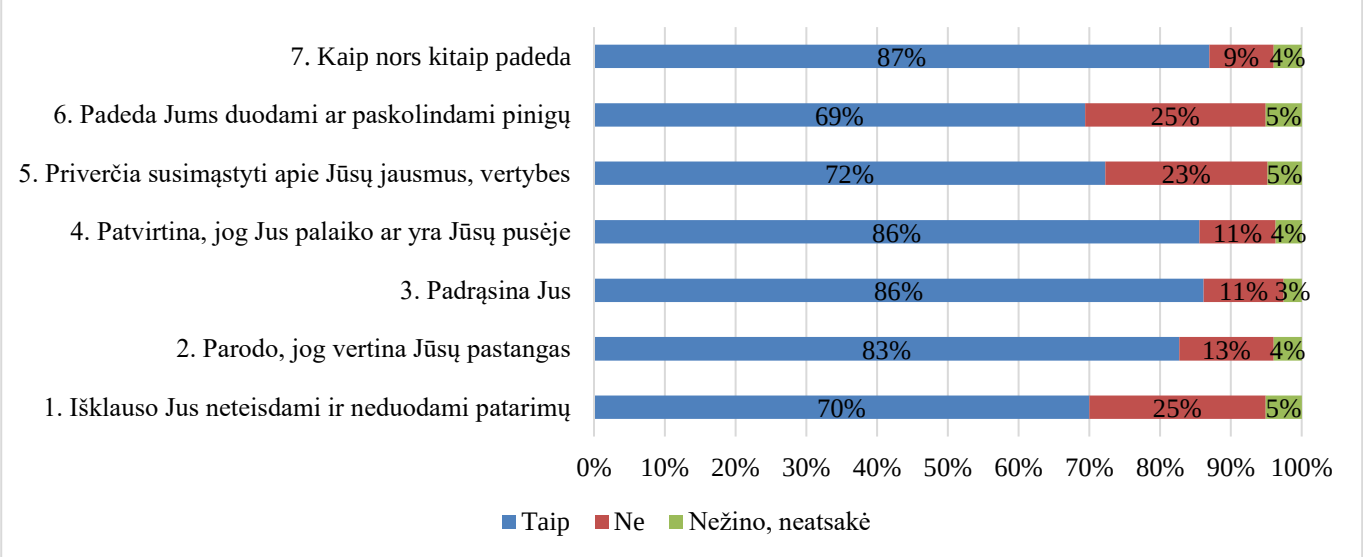

41 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal socialinį palaikymą**

Tyrimu nustatyta, jog draugai ne tik įvertina pastangas (83%), bet ir padrąsina (86 %), palaiko įvairiose situacijose (86 %), bei padeda kaip nors kitaip (87 %). Bendraudami jaunuoliai dalijasi ne tik žiniomis, nuomonėmis, bet ir skolindami pinigus(69%). Džiugu, jog draugystės metu jaunuolius priverčia susimąstyti apie jausmus, gyvenimiškas vertybes (72%). Tokie ryšiai su laiku stiprėja ir darosi patvarūs.

2.8. Kaimynystė

Žmogus gyvena veikiamas įvairiausių visuomenės gyvenimo dėsningumų bei aplinkybių ir todėl kaskart vis kitaip reaguoja į situaciją. Kiekvieno jauno žmogaus sąmonę formuoja socialinė aplinka, kurioje gyvena. Jo elgesys ir elgsena priklauso nuo gebėjimo įsisąmoninti, suvokti bei vertinti supančius reiškinius. Todėl kitu tyrimo klausimu norėta išsiaiškinti jaunus žmones supantys kaimynai bei gyvenamoji aplinka (žr. 42 pav.).

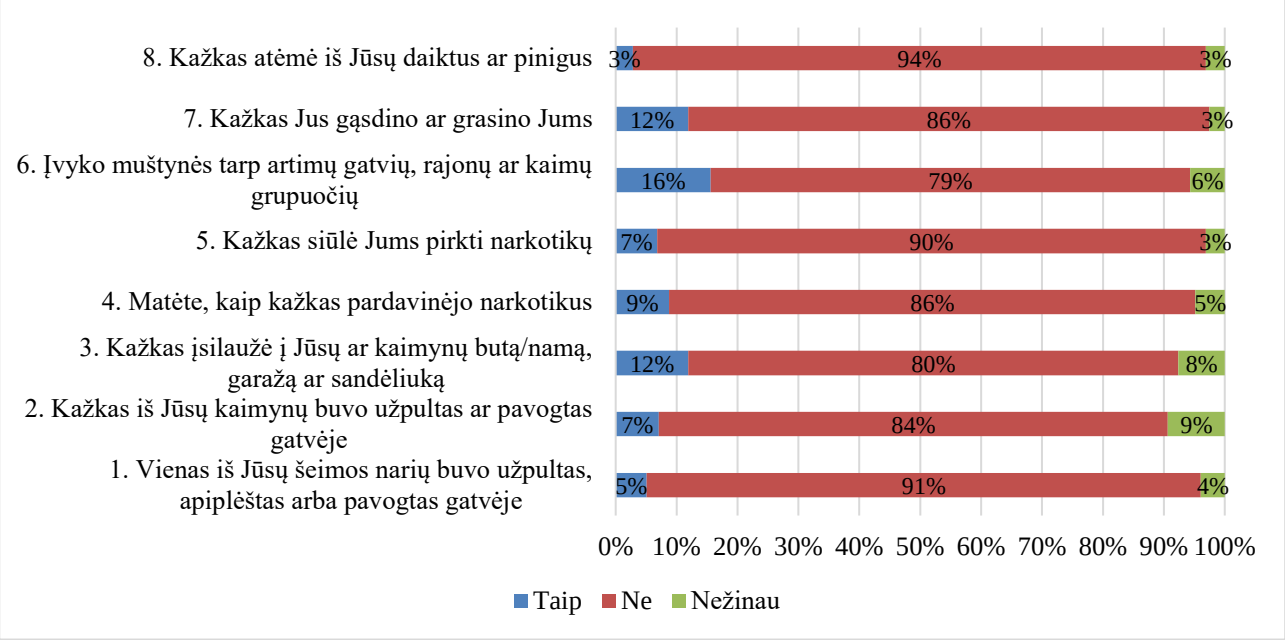

42 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal gyvenamosios aplinkos vertinimą**

Rokiškio rajono policijos komisariato 2016 m. veiklos atskaitoje teigiama, kad registruotų nusikalstamų veikų pasiskirstymas Rokiškio rajone nesiskiria nuo šalies vidurkio ir dažniausiai padaromų nusikalstamų veikų. Ataskaitoje minima ir saugi kaimynystė, kuri yra viena iš sėkmingiausių nusikalstamos veikos prevencijos priemonių. Rokiškio rajone iš viso įkurtos 22 saugios kaimynystės grupės. Dauguma (70 %) šio tiriamojo rajono gyventojų per paskutines 30 dienų jaučiasi saugūs ir patenkinti savo gyvenamąja vietove. Susibūrę su kaimynais ir bendradarbiaudami su policija, gyventojai kuria saugesnę aplinką, todėl pastebimas labai mažas vagysčių (3 %) skaičius. Tačiau įvykdyta įsilaužimo atvejų į savo ar kaimynų butą/namą, garažą ar sandėliuką (12 %), bei 12 proc. apklaustųjų patyrė grasinimų ir gąsdinimų. Analizuojame rajone nemažėja muštynių skaičius, ši statistika yra viešinama ir rajono laikraštyje, tačiau net 16 proc. šio tyrimo dalyvių

patvirtino, kad muštynės vyksta tarp gatvių, rajono ar kaimo grupuočių. Atkreiptinas dėmesys, jog 7 proc. respondentų susidūrė su narkotikų pardavėjais.

Šiuos teiginius patvirtina kitas tyrimo anketos klausimas *apie vyraujančią kaimynystę* (žr. 43 pav.)

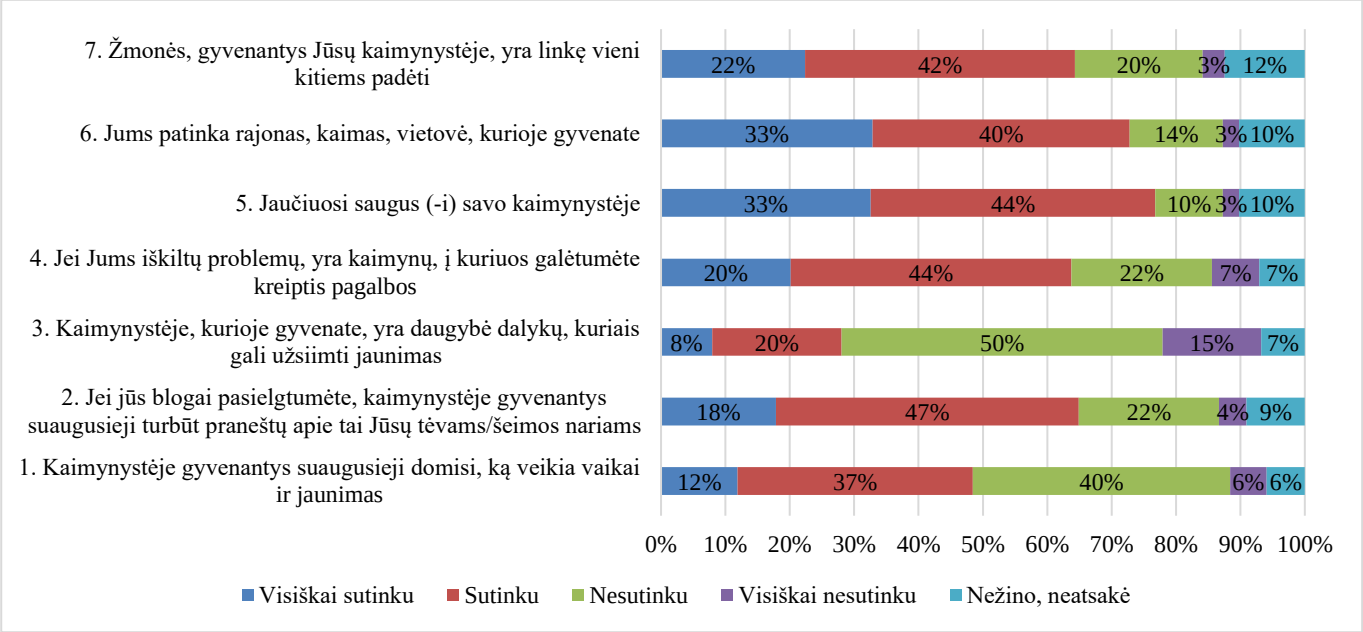

43 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal kaimynystės vertinimą**

Rokiškio rajone gyventojai aktyviai talkina policijai, tampa policijos rėmėjais, tačiau 46 proc. šio tyrimo jaunų žmonių mano, jog kaimynystėje gyvenantys suaugusieji nesidomi ką veikia vaikai ir jaunimas. Tokią situaciją galėtų pakeisti daugybė dalykų, kurie sudomintų jaunimą. Tačiau 65 proc. respondentų to nejaučia. Reikia pastebėti, jog 64 proc. jaunimo teigia, kad kaimynystėje gyvenantys asmenys yra linkę vieni kitiems padėti, todėl 77 proc. jaučiasi saugūs ir jiems (73 %) šis patinka rajonas, vietovė, kurioje gyvena.

2.9. Gyvenimo sąlygos

Siekiant išsiaiškinti Rokiškio rajono *jaunų žmonių gyvenimo sąlygas*, paaiškėjo, jog didžioji dalis (58 %) tiriamųjų abiejose amžiaus grupėse gyvena su tėvais ar globėjais (žr. 44 pav.).

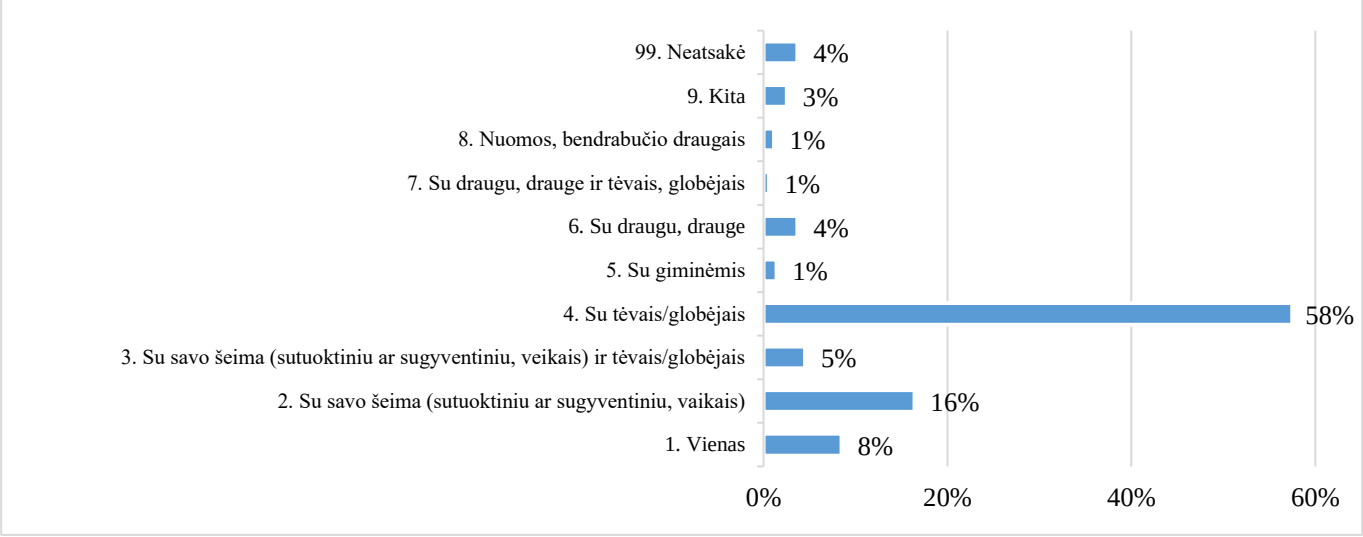

44 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal tai, su kuo gyvena**

Socialinė aplinka – žmogų supantis socialinis pasaulis. Žmonių, ypač jaunų, socialinės integracijos procesus tiesiogiai ir netiesiogiai veikia ne tik vidinės, bet ir išorinės gyvenimo sąlygos. Tiriamieji atsakė, jog 14-18 m. amžiaus grupės dauguma (58 %) gyvena su tėvais/globėjais, o 18-29 m. – amžiaus grupėje 16 proc. apklaustųjų turi savo sukurtą šeimą ar draugę, draugą, bet vis vieną gyvena su tėvais/globėjais. Galima teigti, kad gyvenimas kartu su tėvais/globėjais – finansinės priklausomybės pasekmė. Kita vertus, gyvenimas šeimoje puoselėja vertybes, o joje vykstantys socializacijos procesai formuoja asmenybę.

Taip pat buvo renkama informacija apie *gyvenamą respondentų būstą*. Pateikiamas procentinis respondentų atsakymų pasiskirstymas 45 paveiksle.

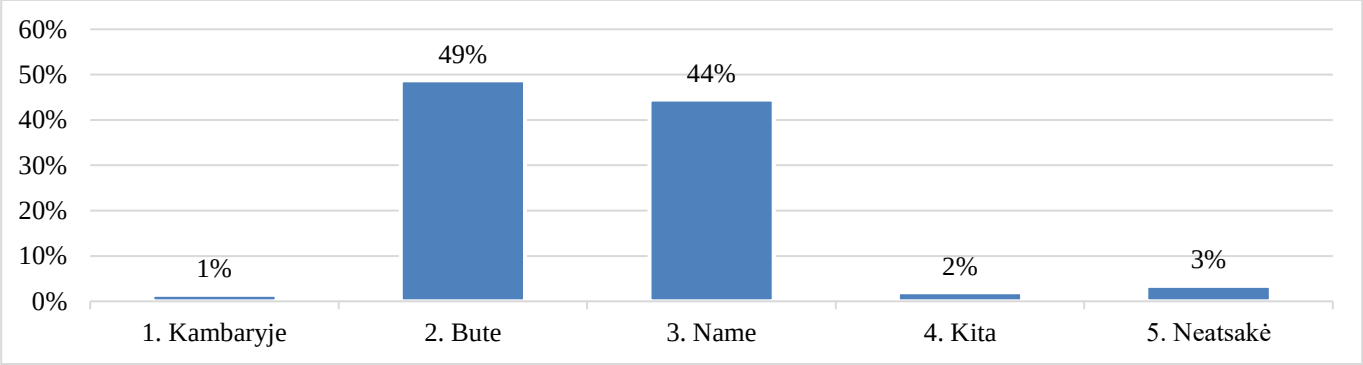

45 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal gyvenamojo būsto tipą**

Rokiškio rajono savivaldybės jaunimas turi vienokį ar kitokį gyvenamą būstą, tačiau nesuprantami 2 proc. respondentų atsakymai, kurie teigia, kad turi kitą būstą, tačiau nenurodo kokio tipo. Taip pat 3 proc. apklaustųjų nepanoro atsakyti į šį klausimą. Tikimės, jog jie aprūpinti gyvenamomis patalpomis.

Tyrimo rezultatai parodė, jog 43 proc. respondentų gyvena būste, kuris priklauso tėvams, o 19-29 m. amžiaus grupėje tik 8 proc. apklaustųjų turi įsigiję savo nuosavybę (žr. 46 pav.).

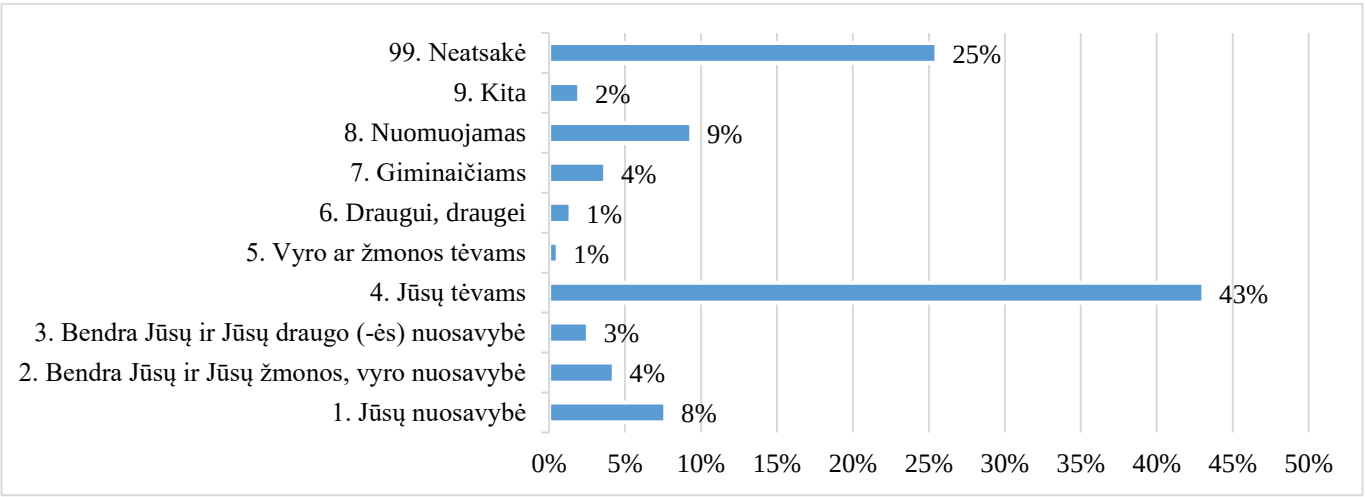

46 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal būto nuosavybę**

7 proc. respondentų valdo nekilnojamą turtą kartu su žmona/vyru ar draugu/drauge. 9 proc. jaunimo nuomojasi būstą, nes turi darbą Rokiškio mieste. 25 proc. respondentų nepanoro atsakyti į šį klausimą, kuris manome jiems yra aktualus ir tuo pačiu skaudus. Tikėtina, jog tokius rezultatus nulėmė situacija, kuri atskleidė,

jog apie pusė šio tyrimo dalyvių neturi darbo, iš jų 13 proc. ilgalaikiai bedarbiai arba niekada nedirbę (19 %). Todėl galima numanyti, jog jų pajamos mažos arba pajamų dar negauna (14-18 m. amžiaus grupėje) ir neturi galimybių įsigyti nuosavo būsto.

Tai patvirtina ir kiti tyrimo rezultatai, įrodantys, jog pagrindinis pajamų šaltinis yra tėvų parama (žr. 47 pav.).

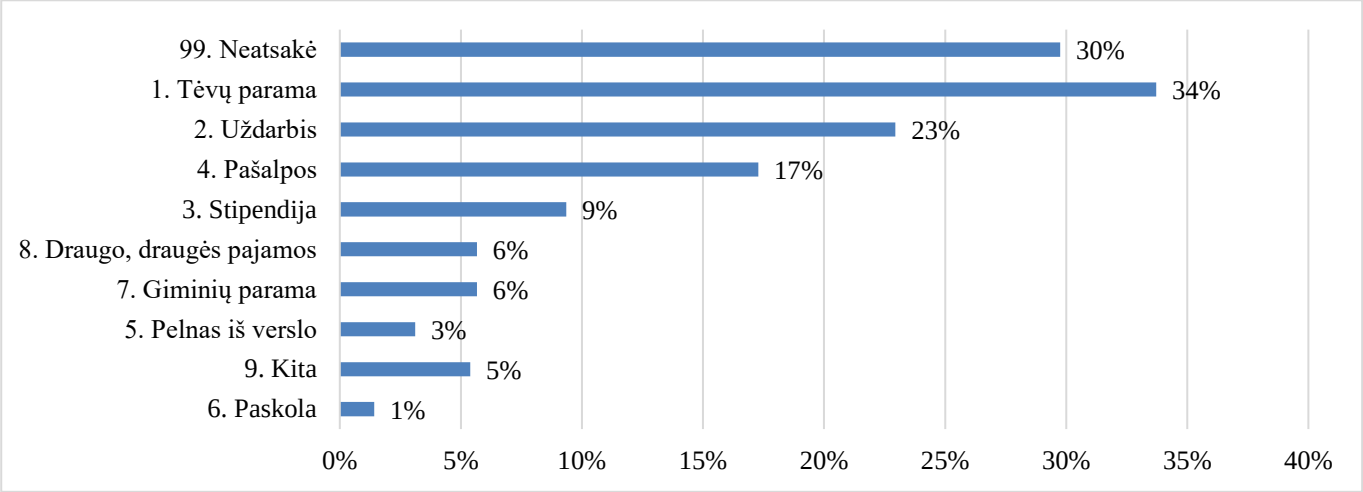

47 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal pajamų šaltinius**

Pažymėtina, kad 30 proc. tiriamųjų nenurodė jokio pajamų šaltinio. Tikėtina, jog didžiąją dalį šių tiriamųjų sudaro 14-18 m. amžiaus grupės asmenys, kurie dar nedirba ir niekada nedirbo. 6 proc. respondentų remia giminaičiai, 1 proc. gyvena iš paskolų, o 6 procentai besimokančių tik iš stipendijos. Taip pat reikia pastebėti, kad tik 3 proc. šio tyrimo dalyvių kaip pajamų šaltinį nurodo pelną iš verslo. Manytina, kad rajonuose ar mažesniuose miestuose jaunuoliams pritrūksta profesionalių konsultacijų, kurios padėtų atrasti savo stipriąsias savybes, suprasti, kokių kompetencijų reikia įsidarbinant ar norint pradėti savo verslą.

Lietuvos Statistikos departamentas skelbia, kad Lietuvoje 2016 m. vidutiniškai darbuotojas per mėnesį uždirbo 540 eurų į rankas. Realybėje, ypač regionuose, žmonės iš tiesų gyvena iš mažesnės algos (žr. 48 pav.).

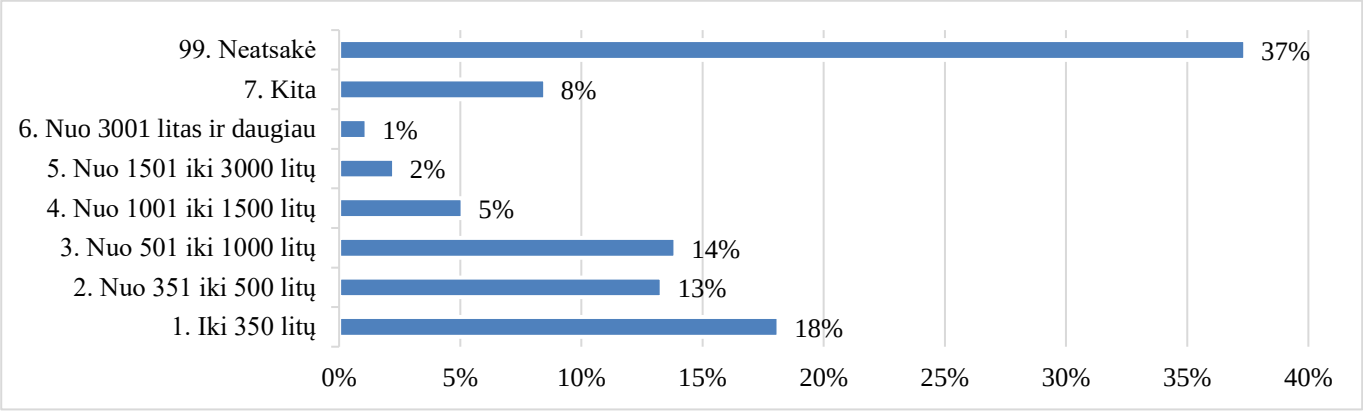

48 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal gaunamas pajamas vienam šeimos nariui vidutiniškai per mėnesį** (atskaičiavus mokesčius)

Reikia pastebėti, jog šiuo metu Lietuvoje vyrauja piniginis vienetas – euras, tačiau anketoje prašoma nurodyti pajamas buvusiais pinigais – litais. Atlikto tyrimo metu paaiškėjo, jog 18 proc. respondentų pajamos,

tenkančios vienam šeimos nariui sudaro iki 100 eurų per mėnesį, o nuo 151 iki 300 eurų per mėnesį vienam šeimos nariui per mėnesį tenka vos 14 proc. apklausoje dalyvavusių respondentų. Tokį pajamų pasiskirstymą galėjo lemti jau minėta tiriamųjų socialinė padėtis ir amžius, juolab, jog 17 proc. šio tyrimo dalyvių gyvena iš pašalpų. 37 proc. neatsakė į klausimą, nes manoma, kad pastovių pajamų neturi, todėl negali teigti kiek tai sudaro per mėnesį. Reikia pažymėti, jog tik 2 proc. Rokiškio rajono jaunimo atsakė, jog kiekvienam jų šeimos nariui kas mėnesį tenka nuo 451 iki 900 eurų, o 1 proc. daugiau nei 901 euras.

Viešojoje erdvėje galima rasti pasisakymų apie paskolų populiarumą jaunimo tarpe. Tačiau ar skolinimasis yra tinkamas ir galimas sprendimas ypač savarankiško gyvenimo pradžioje, buvo teiraujamasi ir šio tyrimo respondentų (žr. 49 pav.).

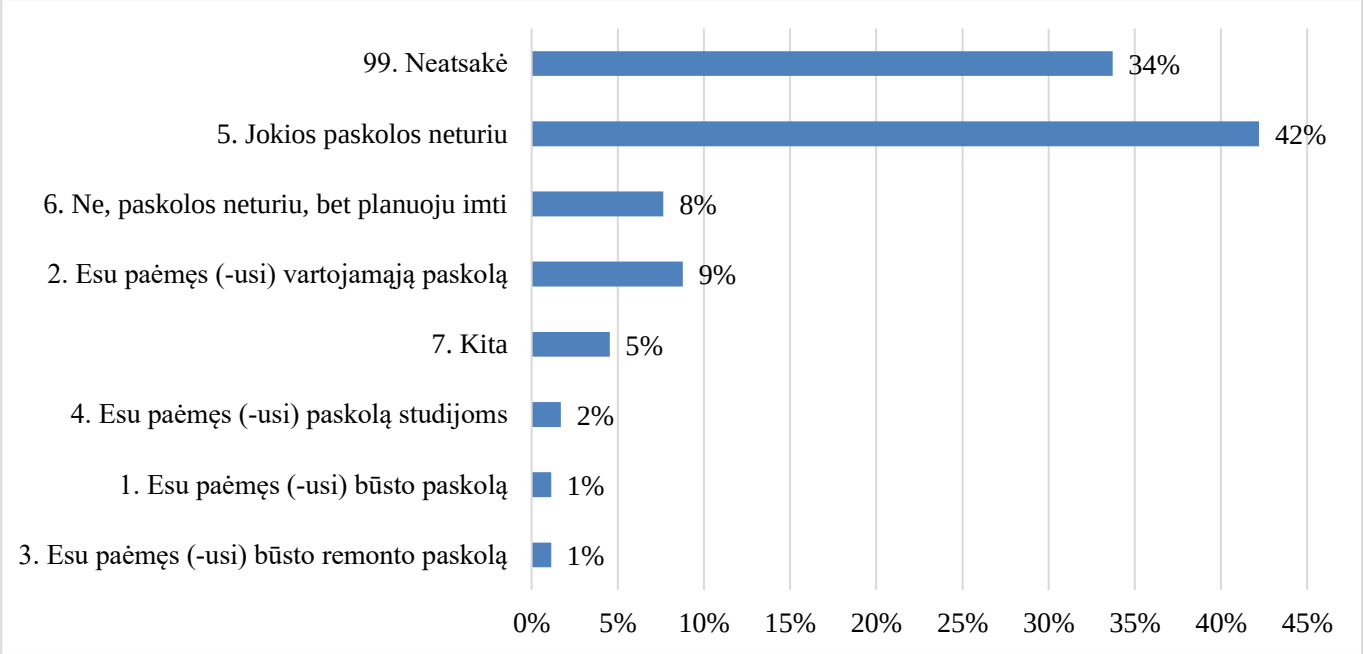

49 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal finansinius įsipareigojimus**

Kaip rodo SEB banko duomenys, atsargumas prisiimant finansinius įsipareigojimus išlieka. Daugiausia Lietuvoje išduodama paskolų jaunimui nuo 25 iki 34 m. Tyrimo duomenys rodo, kad 42 proc. tiriamųjų neturi jokios paskolos, iš jų daugiau nei pusė 19-29 m. amžiaus grupės jaunuoliai, kurių dauguma (44 %) neturi darbo iki 6 mėn. Tik nedidelė dalis apklaustųjų yra paėmę vartojamąją paskolą (9 %), būsto ar būsto remonto paskolą (po 1 %), studijoms (2 %). Žvelgiant į ateitį 8 proc. respondentų planuoja imti paskolą. Įvertinant tyrimo rezultatus, manome, jog tiriamieji nenori turėti ilgalaikių finansinių įsipareigojimų, toliau atsakingai vertina savo galimybes ir norus, arba jų netenkina bankų teikiamos paskolos.

2.10. Verslumas

Globalioje visuomenėje verslumo įgūdžiai reikalingi visose gyvenimo srityse, nes tai sudaro galimybes imtis naujos ir rizikingos veiklos kūrimo. Jaunimo verslumo skatinimas – svarbus jaunimo nedarbo problemos sprendimo būdas, paskata įsidarbinti ir gauti pajamų. Tyrimo rezultatai leidžia pateikti visos tyrimo imties procentinius atsakymų variantų (50 pav.).

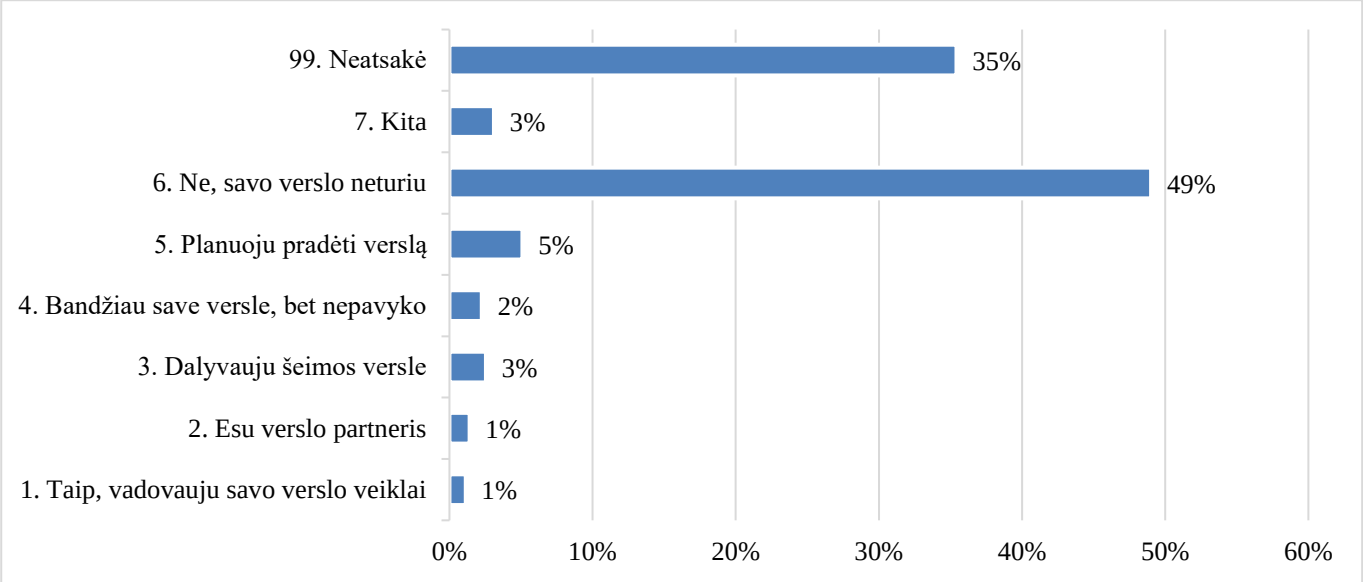

50 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal verslumo laispnį**

Tyrimo rezultatai rodo, jog 49 proc. tyrimo dalyvių neturi savo verslo, nes neturi pakankamai santaupų jį kurti. Respondentų nepasižymėjimas verslumo aktyvumu rodo, kad situacija rajone nėra palanki, o gal stabdo ir žinių bei gebėjimų stoka. 2 proc. nesėkmingai save išbandė nuosaviame versle, tačiau 5 proc. respondentų planuoja pradėti verslą. Šiuos duomenis papildo informacija apie tai, kad 3 proc. apklaustųjų dalyvauja šeimos versle, 1 proc. vadovauja savo verslo veiklai, kuri tampa jų pajamų šaltiniu. Suprantama, jog įgimtą verslumą turi ne visi žmonės, verslumas pats savaime retai kada atsiranda, tad jį reikia ugdyti. Rokiškio rajono mokymo įstaigose reikėtų siūlyti verslumo dalyką, aktyviau rengti mokymus, projektus. Taip būsimieji verslo lyderiai mokymų metu formuotų tvarias savo verslo idėjas, atrastų pasitikėjimą savimi, atvirą mąstymą, greičiau įsilietų į darbo rinką.

Rokiškio rajono jaunimo verslumo supratimą papildo respondentų žinios apie *jaunimo skatinimo politiką Lietuvoje* (51 pav.)

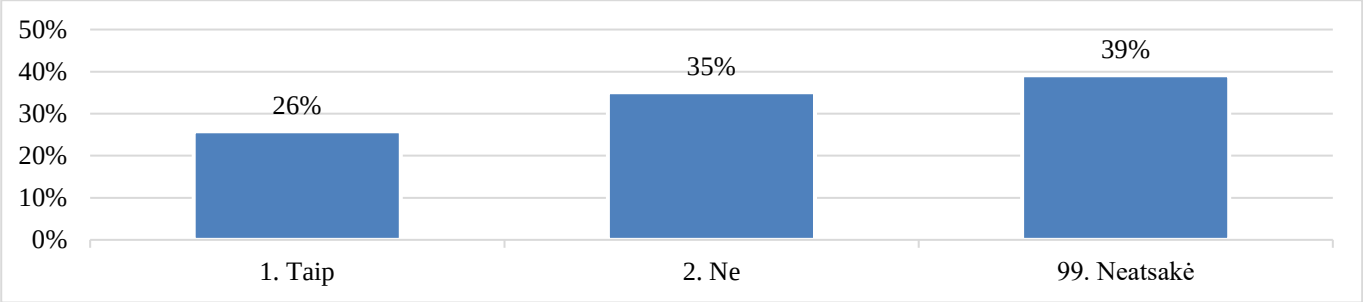

51 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal susipažinimą su jaunimo verslumo skatinimo politiką Lietuvoje**

Nuo 2013 m. daugiau dėmesio buvo skirta regionams ir koncentruotasi į jaunimo (iki 29 m.) tikslinę grupę – potencialius verslininkus. „Versli Lietuva“ kartu su Ūkio ministerija sėkmingai organizavo didelio dėmesio, ypač Lietuvos regionuose, sulaukusį kasmetinį verslumą skatinančių renginių ciklą „Verslas veža“ . Jaunimo reikalų departamentas Lietuvoje organizuoja jaunimo verslumo tematikai skirtus renginius, teikia

įvairiapusę informaciją, tačiau Rokiškio rajono jaunimas apie tokią politiką mažai susipažinęs (35 % – nežino, o 39 % – neatsakė). Todėl nedidelė dalis (26 %) respondentų, kurie turi verslą arba nori užsiimti verslu yra susipažinusi su jaunimo verslumo skatinimo politikos gairėmis.

Lietuvoje yra sudarytos palankios sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą, todėl svarbu sužinoti ir Rokiškio rajono jaunimo nuomonę (52 pav.).

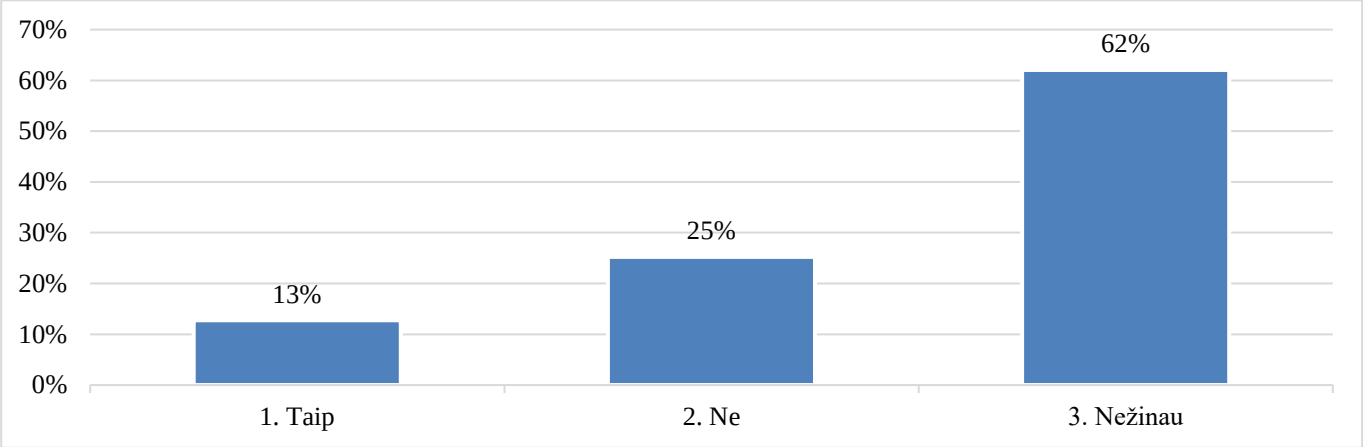

52 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal verslo pradėjimo ir plėtojimo galimybes Lietuvoje**

Nors šalyje verslui pradėti ir plėtoti galimybių nestinga, bet didžioji dauguma (62 %) Rokiškio rajono jaunimo nežino tokių galimybių. 25 proc. apklaustųjų nemato tam sudarytų sąlygų. Įsteigti ir plėtoti verslą Rokiškio rajone nėra paprasta, tačiau jo įkūrimas pasaulyje tampa vis paprastesnis ir greitesnis (daugėja e. paslaugų). J. Greblikaitė ir N. Puškoriūtė (2014) teigia, jog vidurinėje mokykloje verslumo įgūdžiai turėtų būti aktyviau ir efektyviau stiprinami, ugdymo programos paremtos kūrybiškumo, naujumo ir netradicinių sprendimų paieška.

2.11. Dalyvavimas

Lietuvos piliečių dalyvavimas atskirose bendrijose ar šalies gyvenime yra grindžiamas laisvu apsisprendimu. Tiek pilietinės visuomenės, tiek ir demokratinės valstybės viena iš funkcijų yra stimuliuoti piliečių dalyvavimą, įsitraukimą į politikos darymo ir vykdymo mechanizmą, didinti pilietinio veiksmo efektyvumą, skatinti demokratinius piliečių įgūdžius. Dalyvauti visuomenės gyvenime individai gali jungdamiesi į įvairias visuomenines organizacijas, asociacijas, judėjimus. Politiniame šalies gyvenime jie gali dalyvauti būdami politinės partijos ar organizacijos nariais, dalyvaudami rinkimuose ir referendumuose ir kitais būdais. Todėl šio tyrimo metu siekta išsiaiškinti *Rokiškio rajono jaunų žmonių politinį aktyvumą* (žr. 53 pav.).

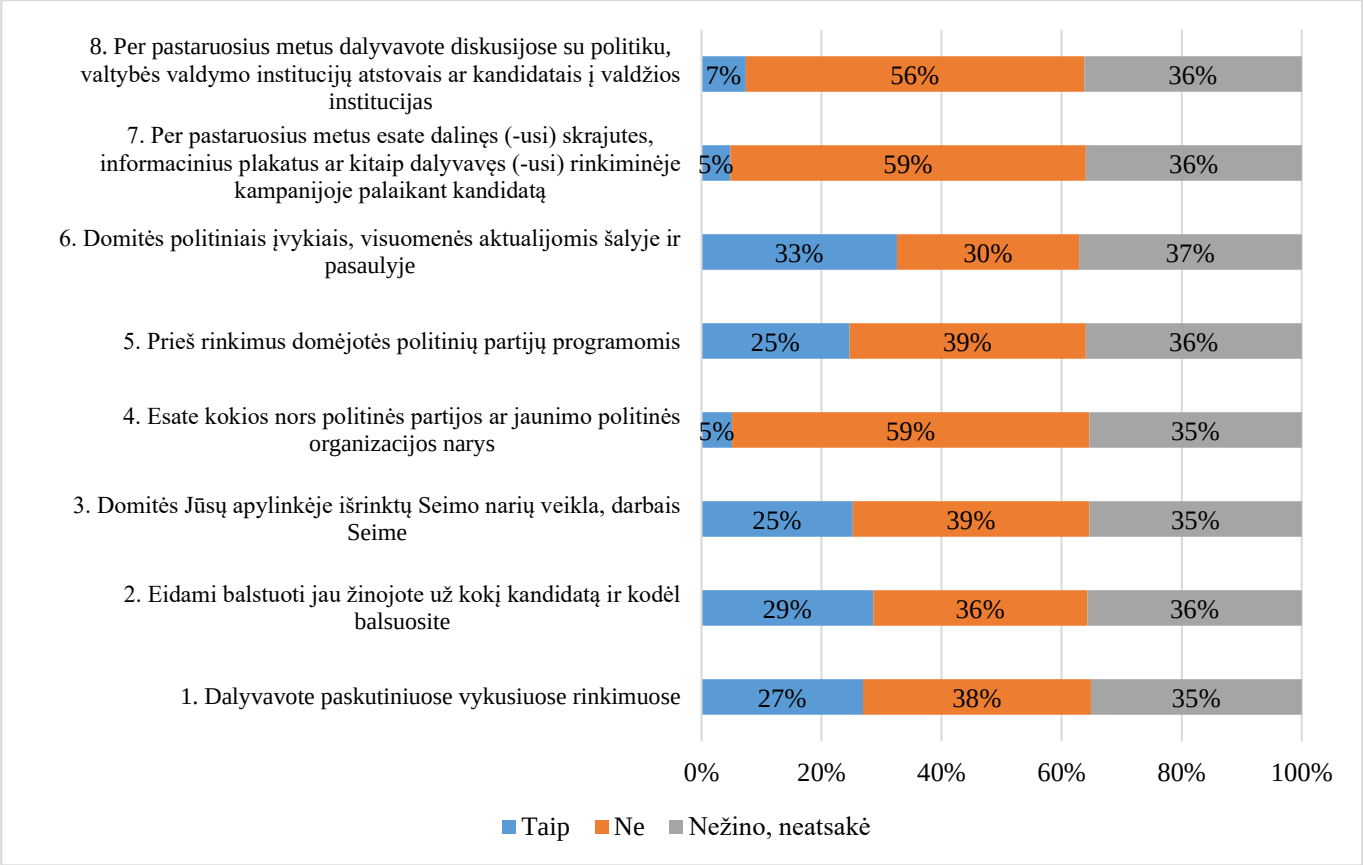

53 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal politinį aktyvumą**

Tyrimo rezultatai parodė menką Rokiškio rajono jaunų žmonių politinį aktyvumą. Beveik 60 proc. tiriamųjų nepriklauso jokiai politinei partijai ar jaunimo politinei organizacijai, per pastaruosius metus nėra dalinę skrajučių, informacinių plakatų ar kitaip prisidėjęs prie politinės rinkimų kampanijos, 56 proc. nėra dalyvavę diskusijoje su politiku ar valstybės valdymo institucijos atstovais. Nors rinkimai – pati betarpiškiausia ir labiausiai daugeliui piliečių prieinama dalyvavimo politiniame procese forma, 38 proc. dalyvavusių respondentų nedalyvavo paskutiniuose vykusiuose rinkimuose nei domėjosi partijų programomis. Šie tyrimo rezultatai rodo, jog Rokiškio rajono jaunimo politinio-pilietinio aktyvumo lygis yra žemas, nes tik 33 proc. respondentų pasižymi vidutiniu politiniu-pilietiniu aktyvumu, domisi politiniais įvykiais, visuomenės aktualijomis šalyje ir pasaulyje.

Manytina, kad didelę įtaką rinkėjų aktyvumui turi socialinės-ekonominės sąlygos, nes rinkėjų apsisprendimą lemia asmeninė ekonominė situacija arba pagrindinį vaidmenį atlieka šeima. Tėvų užuominos apie partijas, šalies politinius įvykius šeimyninių diskusijų metu formuoja vaiko politinį supratimą (žr. 54 pav.).

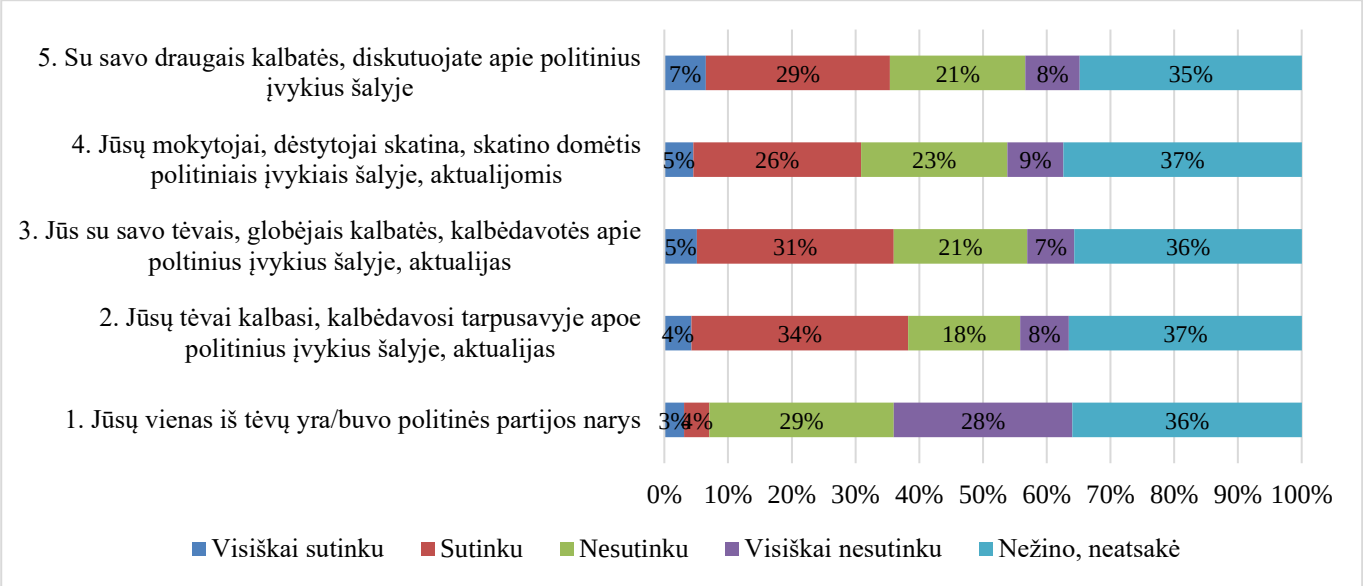

54 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal aplinkos įtaką pilietiniam aktyvumui**

Socializacijos procese politinis supratimas stiprėja įtakojamas atsiradus naujiems žmonėms, t.y. draugams, mokytojams, dėstytojams ir kt. Šio tyrimo rezultatai parodė, kad daugiau nei trečdalis tiriamųjų nežino arba neatsakė apie galimai vykusias diskusijas, atliepiančias šalies politinį gyvenimą, su draugais, mokytojais ar tėvais. Tačiau verta paminėti ir tai, kad apie 36 proc. tiriamųjų domisi politiniais įvykiais ir aktualijomis, diskutuoja su draugais, tėvais/globėjais bei girdi pastarųjų diskusijas minėtomis temomis. 32 proc. tvirtina, jog nei mokytojai nei dėstytojai neskatina domėtis politinėmis aktualijomis.

Politika vykdoma kiekviename gyvenimo etape ir įvairiais lygmenimis. Politikos dėka valstybės ar visuomenės gyvenimas yra sureguliuojamas ir nukreipiamas tokia linkme, kad būtų išvengta chaoso. Todėl šiuo tyrimu buvo siekiama išsiaiškinti *jauno žmogaus požiūrį į politiką* (žr. 55 pav.).

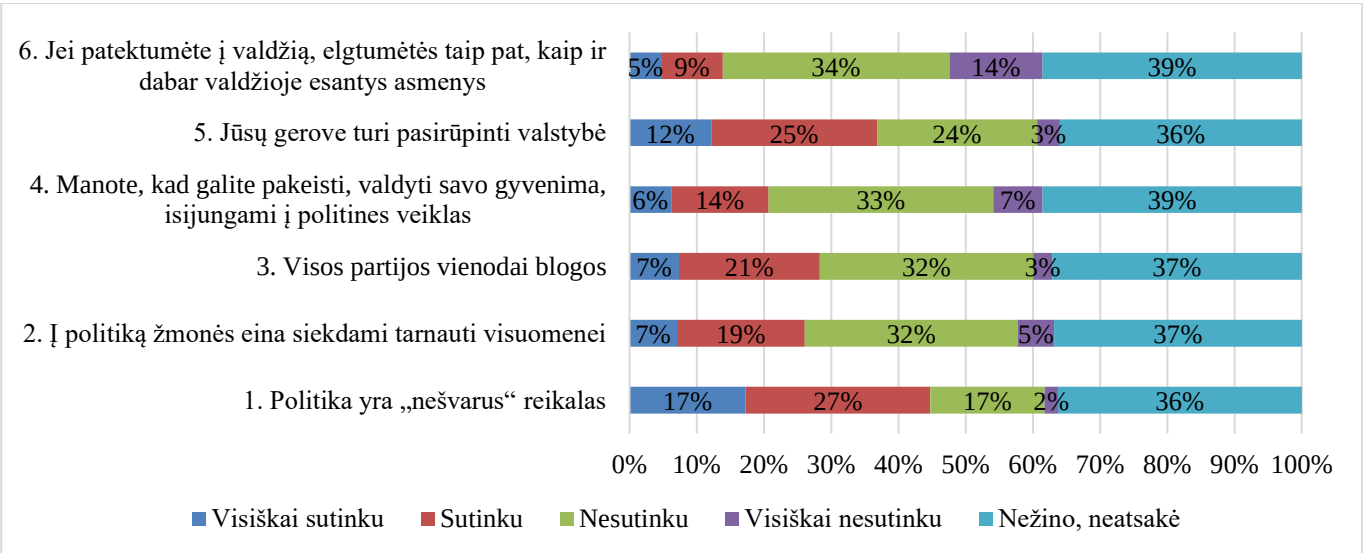

55 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal požiūrį į politiką**

Tyrimo rezultatai parodė, kad 44 proc. tiriamųjų mano, jog politika yra „nešvarus“ reikalas. Šią nuostatą patvirtina ir tai, jog apie 37 proc. apklaustųjų nesutinka, jog į politiką žmonės eina siekdami tarnauti

visuomenei. 40 proc. šio tyrimo dalyvių supranta, kad negali pakeisti, valdyti savo gyvenimo, įsijungiant į politines veiklas. Tokie rezultatai patvirtina jaunų žmonių menką dalyvavimą politiniame ir visuomeniniame gyvenime, nesidomėjimu juo, nepasitikėjimu politika arba ją atstovaujančiais žmonėmis, neretai ir nepasitikėjimą savimi, pilietiškumo ar motyvacijos stoką. Juolab apie 40 proc. tiriamųjų nepareiškė nuomonės šiuo klausimu.

Šiandieniniame geopolitiniame kontekste jaunosios kartos pilietiniai įgūdžiai ir kritinio mąstymo gebėjimai Lietuvoje tampa viena esminių užduočių. Nepaisant švietimo sistemoje esamų programų bei tam kasmet skiriamų lėšų, pilietinis ugdymas neduoda laukiamų rezultatų. Stebimas menkas jaunų žmonių aktyvumas ne tik politikoje, bet ir visuomeniniame gyvenime (žr. 56 pav.).

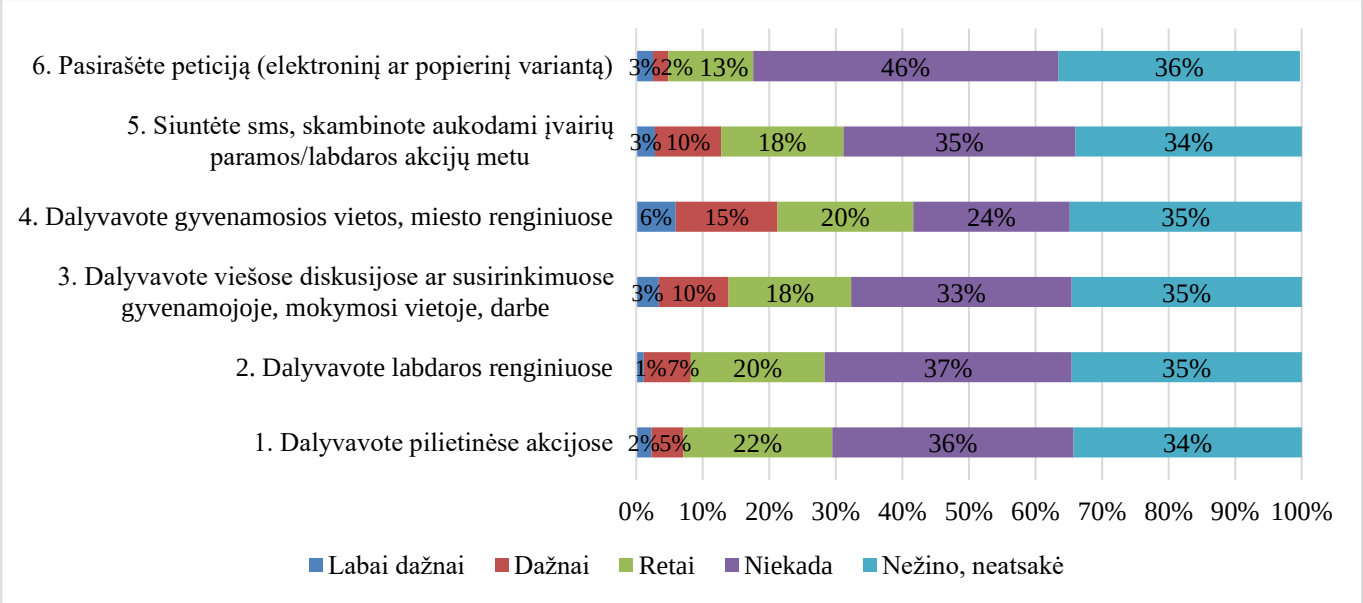

56 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal dalyvavimą visuomeniniame gyvenime** (per paskutinius 6 mėnesius)

Pilietiškumo ugdymas yra viena iš sričių – aktyvaus dalyvavimo mokyklos ar visuomenės gyvenime skatinimas. Tyrimo rezultatai parodė kitą situaciją, patvirtinančią bendrą tendenciją šalyje. Lietuva yra viena iš trijų ES valstybių (kartu su Vengrija ir Kipru), kurių jaunimas yra nelinkęs įsitraukti į visuomeninę veiklą (Lietuvoje – 63 %, Kipre – 67 %, Vengrijoje – 63 %, ES vidurkis – 44 %). Tai patvirtina ir tyrimo duomenys: daugelis tiriamųjų per paskutinius 6 mėnesius niekada nedalyvavo pasirašant peticijas (46 %), nėra siuntę SMS ar skambinę aukodami įvairių paramos/labdaros akcijų metu (35 %), nėra dalyvavę labdaros renginiuose ar pilietinėse akcijose (36 %). Šio klausimo nenorėjo atsakyti apie 40 proc. Rokiškio rajono jaunimas neaktyvus įsitraukiant į visuomeninę pilietinę-labdaringą veiklą,

Lietuvoje diskutuojama apie turimus gerus pagrindus, padedančius jauniems žmonėms dalyvauti įvairių organizacijų veiklose. Dažnai minima Nevyriausybinių organizacijų (NVO) svarba, kuriant pilietiškumo turinį, skatinant jaunų žmonių kūrybiškumą bei įsitraukimą į sprendimų priėmimo procesus. Šiuo tyrimu bandyta išsiaiškinti, ar jaunas žmogus šiandien linkęs iki galo išnaudoti šias galimybes. (žr. 57 pav.).

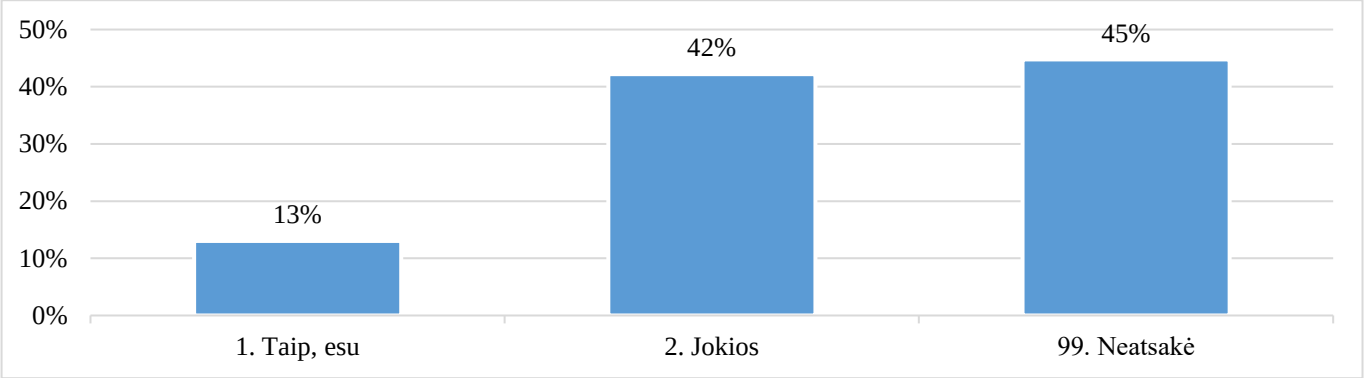

57 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal narystę nevyriausybinėse organizacijose**

42 proc. apklausos dalyvių nėra nei vienos Nevyriausybinės organizacijos nariu, o 45 proc. jaunimo nepanoro atsakyti. Šie rezultatai leidžia teigti, jog Rokiškio rajono jaunimui nėra būdinga narystė nevyriausybinėse visuomeninėse organizacijose. Manome, jog Rokiškio rajone veikiančios Nevyriausybinės organizacijos galėtų ieškoti įvairesnių būdų ir formų, skatinančių aktyviai dalyvauti ir įsijungti į NVO veiklas.

Tyrimo rezultatai leido išaiškinti kokiu lygiu tyrime dalyvavę 13 proc. *nevyriausybinių organizacijų narių yra įsitraukę į veiklas* (žr. 58 pav.).

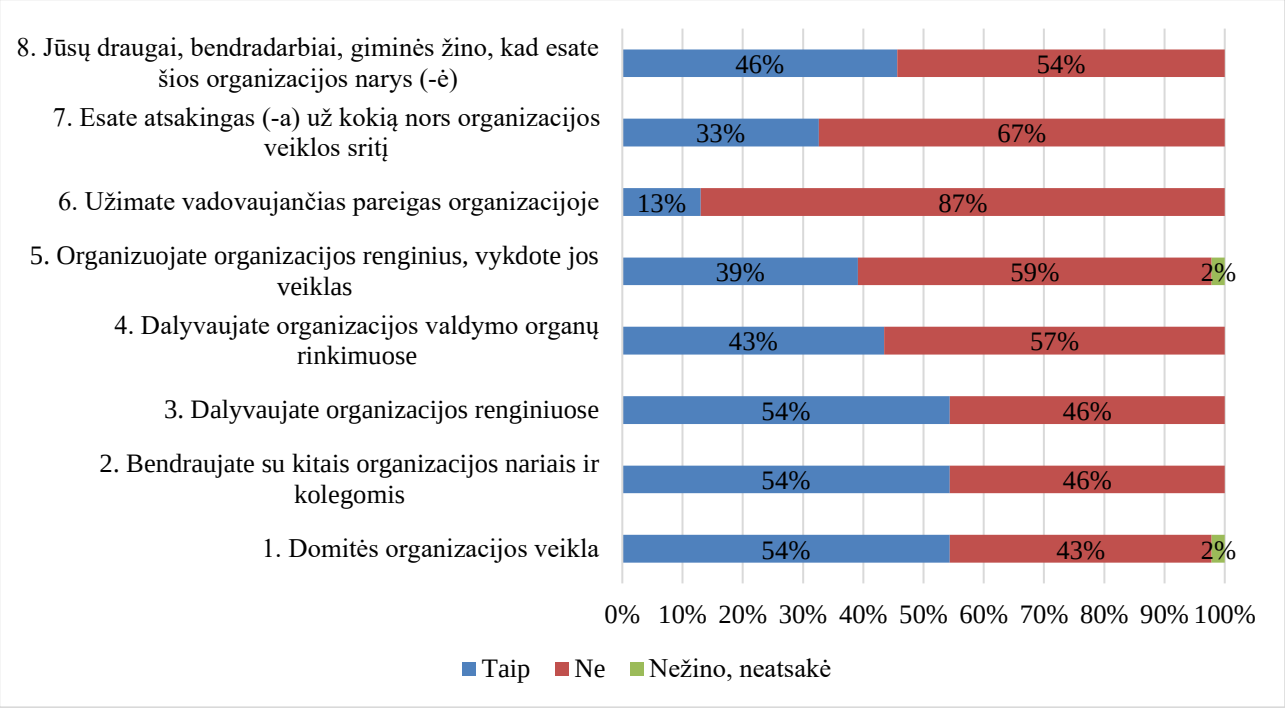

58 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal dalyvavimą NVO veikloje**

Tyrimo rezultatai leido pastebėti, kad šiandien jaunimui (54 %) svarbus bendravimas su kitais organizacijos nariais, dalyvavimas organizacijos renginiuose, domėjimasis organizacijos veikla. Aktyvumu pasižymi 39 proc. apklaustųjų, nors 2 proc. – nežino ir nesidomi šios organizacijos veikla ir organizuojamais renginiais. Gal tai iniciatyvumo, motyvacijos, pasitikėjimo savo jėgomis stoka ar tiesiog informacijos stygis. Panaši situacija yra organizacijos organų rinkimų dalyvavime. Keista, jog iš apklausoje dalyvavusių narių, tik 46 proc. pasisakė draugams, bendradarbiams, giminėms, kad yra šios organizacijos nariai.

Tyrimu buvo *siekiama išsiaiškinti dalyvavimo Nevyriausybinėse organizacijose motyvus* (žr. 59 pav.).

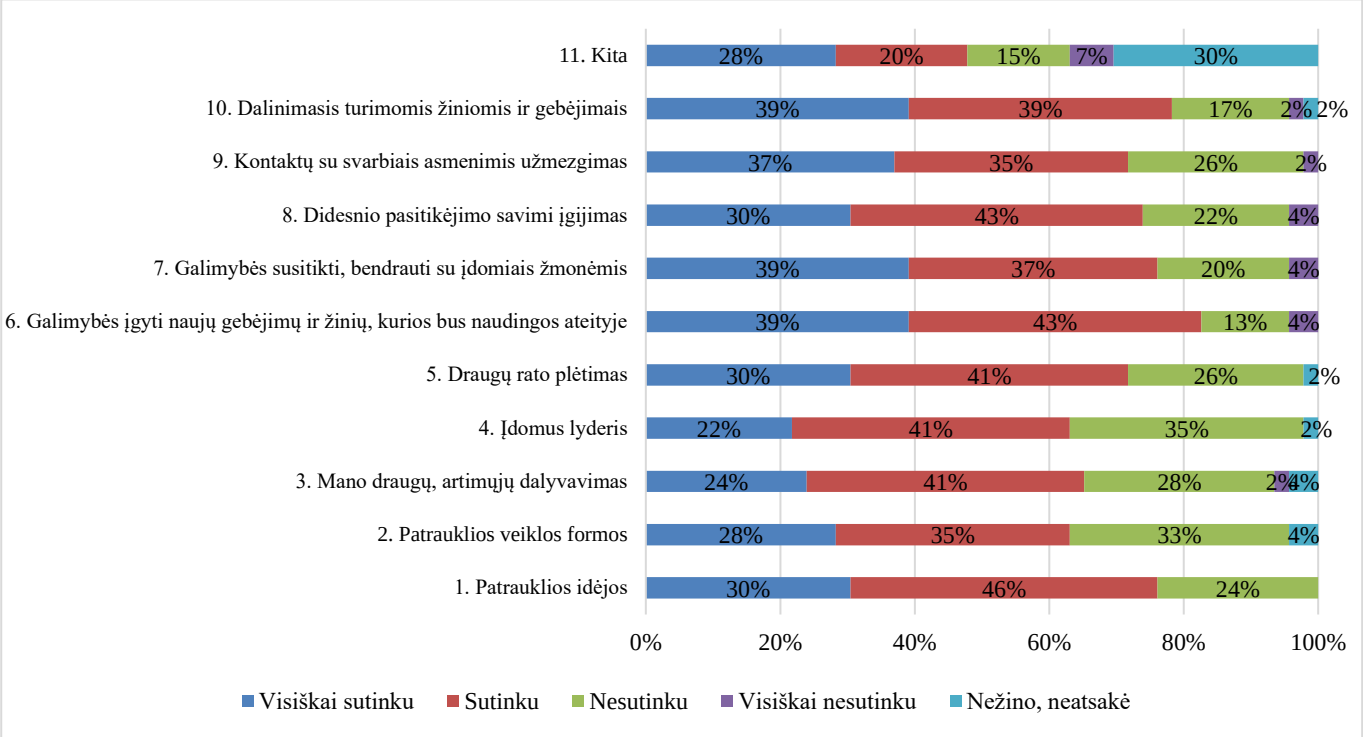

59 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal dalyvavimo NVO veiklose motyvus**

Atlikus tyrimo duomenų analizę paaiškėjo, kad jauni žmonės dalyvavimą NVO veikloje sieja su savo ateitimi ir savęs tobulinimu, naujų gebėjimų ir žinių įgijimu, draugų rato plėtimu. Svarbu paminėti ir tai, jog 76 proc. respondentų šioje veikloje motyvuoja patrauklios idėjos, 78 proc. – gali dalintis turimomis žiniomis ir gebėjimais, o 82 proc. – įgyja naujų gebėjimų, žinių, kurios bus naudingos ateityje. Svarbu pažymėti tai, jog 63 proc. jaunimo organizacijos veikloje dalyvauja dėl įdomaus organizacijos lyderio. Pažymėtina, kad tyrimo rezultatai dar kartą patvirtina ryškų jauno žmogaus poreikį bendrauti, kurį galima būtų panaudoti aktyvinant ir motyvuojant neaktyvius bei pritraukiant naujus narius.

Savanorystė Lietuvoje neturi itin gilių, ilgus metus besiformavusių tradicijų. Šiuo metu savanoriškos veiklos idėja tik įsibėgėja Lietuvos visuomenėje. Tam didelę reikšmę turi šalies istorinė ir ekonominė situacija. Tyrimo rezultatai patvirtino bendrą Lietuvos visuomenės nuostatą savanorystės atžvilgiu. Visuomenės apklausų duomenimis, 87 proc. Lietuvos gyventojų mano, kad savanorystė yra gerbtina, tačiau tik 46 proc. yra dalyvavę bent vienoje savanoriškoje veikloje.

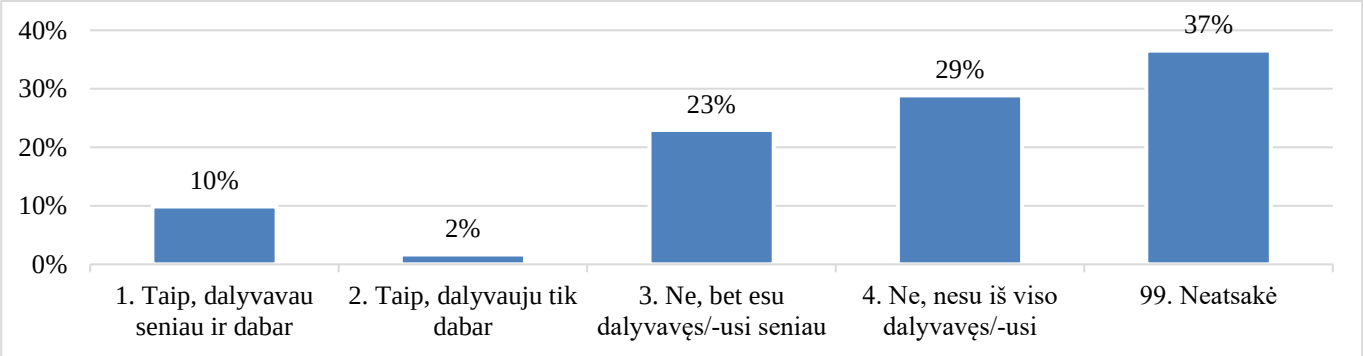

60 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal dalyvavimą savanoriškoje veikloje**

Atlikto tyrimo rezultatai parodė, kad 12 proc. apklaustųjų dalyvauja savanoriškoje veikloje dabar, o 23 proc. yra dalyvavę seniau, bet šiuo metu jau nedalyvauja. Didžioji dalis respondentų – 37 proc. visai neatsakė į šį klausimą, o 29 proc. tiriamųjų visai nėra dalyvavę savanoriškoje aplinkoje. Paprastai asmenys, neužsiimantys savanoriška veikla, tokį apsisprendimą aiškina laiko stoka, nežinojimu, kur ir kaip dalyvauti. Manytina, jog motyvai, skatinantys savanorišką veiklą dažniausiai priklauso nuo pačių savanorių išsilavinimo, jų užsiėmimo bei pajamų.

Įdomu tai, kad 32 proc. tyrime dalyvavusių negali įvardinti kokioje savanoriškoje veikloje yra dalyvavę (žr. 61 pav.).

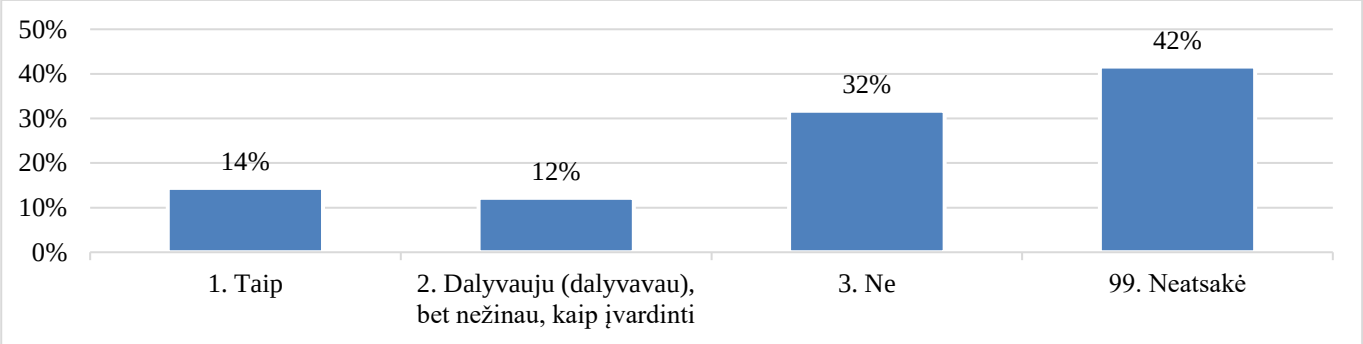

61 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal dalyvavimą savanoriškoje veikloje**

42 proc. apklaustųjų į klausimą neatsakė. Tokį atsakymo pasirinkimą įtakojo jauno žmogaus nesupratimas šios teikiamos veiklos naudos sau, savo šaliai. Tyrimo rezultatai rodo, kad Rokiškio rajono savivaldybės jaunimo tarpe tokia veikla nėra populiari ir priimtina.

Jaunimo neformalių grupių ar stilių atsirado JAV ir Didžiojoje Britanijoje neturtinguose visuomenės sluoksniuose. Jo neriboja nei valstybių sienos, nei socialinė padėtis. Jaunuoliai ieškodami naujų saviraiškos galimybių, dažnai dėmesį nukreipia į savo išorę ir buriasi į bendraamžių, bendraminčių grupes. Pagrindinis jaunimo grupuočių klasifikacijos kriterijus – muzikinis stilius, tačiau kartu su juo svarbią reikšmę turi ir apranga, gyvenimo būdas bei filosofija (žr. 62 pav.).

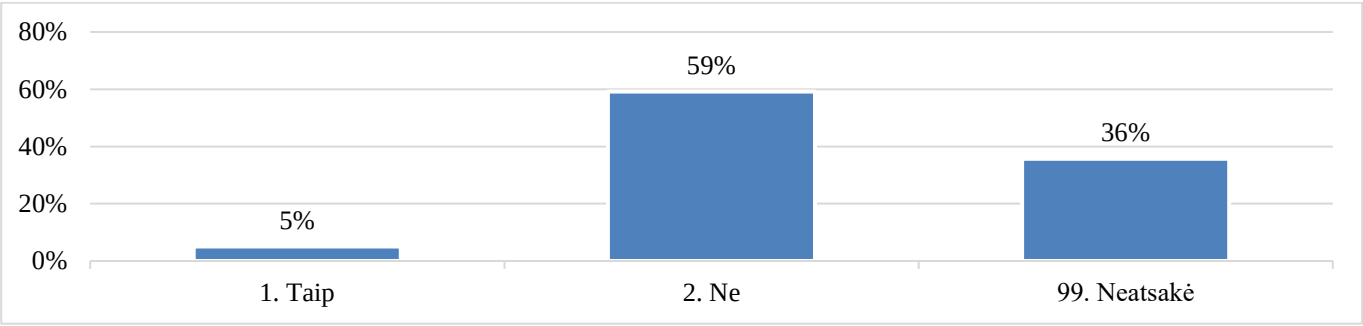

62 pav. **Respondentų pasiskirstymas pagal priklausymą neformalioms grupėms ar stiliams**

Šio tyrimo rezultatai parodė, kad tik 5 proc., daugiausia 14-18 m. amžiaus grupės, tyrime dalyvavusių Rokiškio rajono jaunuolių priklauso kokiai nors neformaliai grupei. Tuo tarpu 36 proc. respondentų šį klausimą ignoravo. Manytina, jog jaunuoliai, nepriklausantys jokioms neformalioms grupėms ar stiliams randa kitas, sau priimtinas savirealizacijos formas.

Neabejotinai žmogaus savybes lemia aplinka ir auklėjimas. Šeima yra pamatinė visuomeninė ląstelė, kuri perduoda žmogui pagrindines normas, vertybes. Šeimoje įgyta patirtis yra pati reikšmingiausia, labai ryški, ji lemia tai, kas mes esame ir kaip sąveikaujame su kitais visą savo gyvenimą. Šios apklausos dalyviai turėjo galimybę *įvertinti savo aplinkos (tėvų, draugų) veiklą* (žr. 63 pav.).

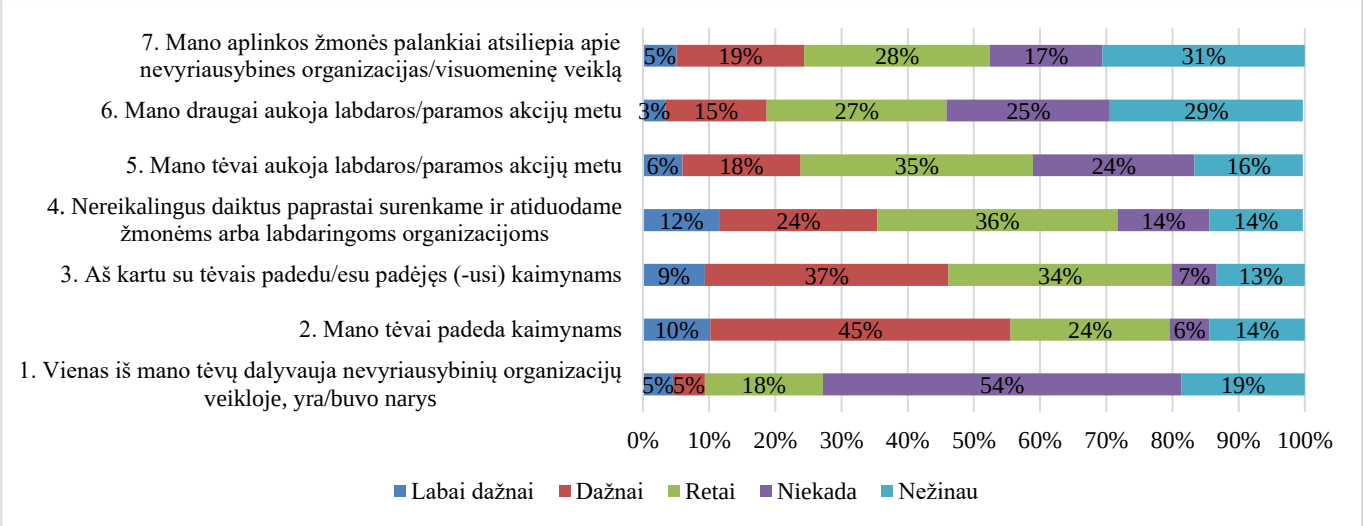

63 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal savo aplinkos žmonių dalyvavimą**

Tyrimo rezultatai parodė, kad apklausoje dalyvavę asmenys gyvena socialiai atsakingoje ir draugiškoje aplinkoje. Daugiau nei pusė (55 %) apklaustųjų teigia, kad tėvai padeda kaimynams, o ir patys (46 %) prisideda prie minėtos veiklos. Nereikalingus daiktus tiriamieji (36 %) yra linkę atiduoti kitiems žmonėms arba labdaringoms organizacijoms. Reikia pažymėti, kad 54 proc. apklaustųjų nurodė, kad nei vienas iš šeimos narių nedalyvauja NVO veikloje ir nėra jos narys, bet 24 proc. apklaustųjų aplinkoje palankiai atsiliepia apie NVO/visuomeninę veiklą. Ankstesni tyrimo rezultatai (2011) parodė, jog didžioji dalis tiriamųjų taip pat menkai dalyvavo NVO veikloje.

Tik būdamas saugus žmogus gali jaustis laisvu, pilietišku ir visuomenišku. Įvertinus apklausos dalyvių artimą aplinką, toliau siekiama išsiaiškinti *kaip jaunas žmogus jaučiasi savo šalyje ir kaip vertina pilietines iniciatyvas* (žr. 64 pav.).

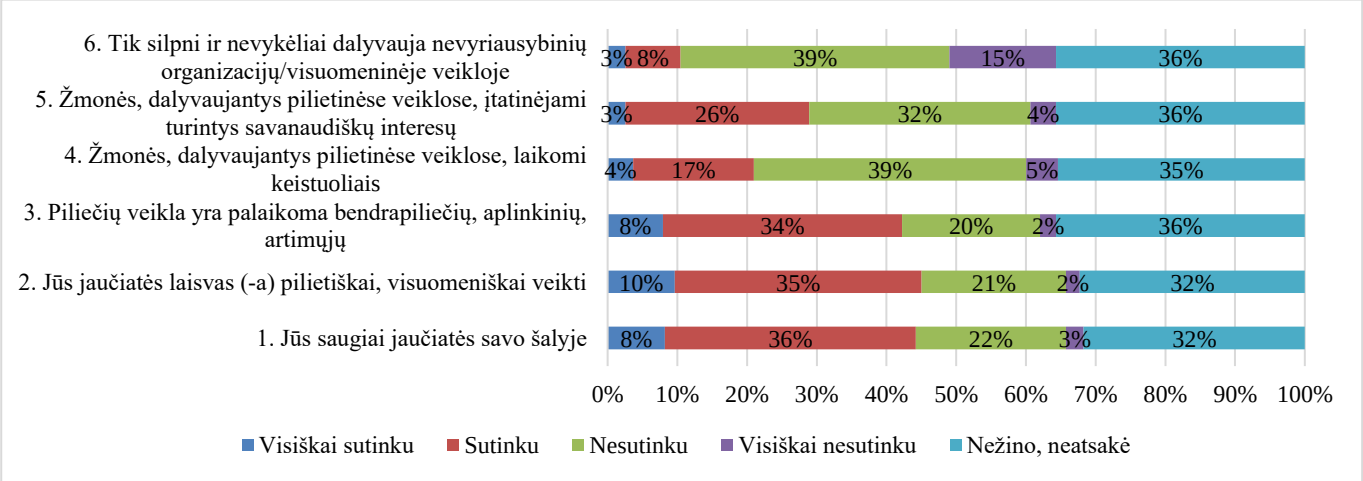

64 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas vertinant pilietines iniciatyvas ir saugumą**

44 proc. šio tyrimo dalyvių jaučiasi saugūs savo šalyje ir laisvi veikti pilietiškai bei visuomeniškai (45 %), nes piliečių veikla yra palaikoma bendrapiliečių, aplinkinių ir artimųjų (42 %). Iki 36 proc. neatsakė į pateiktą klausimą, todėl dar kartą parodo žemą Rokiškio rajono jaunimo pilietinį aktyvumą visuomeniniame gyvenime.

2.12. Įpročiai

Pasaulyje gyvena daug skirtingų žmonių. Skirtumų yra daug, kurių esminis – žmogaus įpročiai. Įpročiai turi didelę reikšmę kiekvieno gyvenime, nes jie padeda atlikti kasdienius veiksmus, o veiksmai ir yra tas įrankis, kuriuo galime ką nors pakeisti gyvenime. Kuria linkme keisis žmogus ir jo gyvenimas, priklauso nuo įpročių kokybės. Geri įpročiai kiekvieną dieną artina prie sėkmės, blogi įpročiai tolina, kiekvieną įprotį galima pakeisti, išsiugdyti. Dauguma įpročių formuojasi vaikystėje, kiti – visą likusį gyvenimą, bet tai nereiškia, kad vaikystėje įgyti įpročiai privalo lydėti visą likusį gyvenimą. Todėl tyrime siekta išsiaiškinti *kaip dažnai Rokiškio rajono jaunimas vartoja alkoholį* (žr. 65 pav.).

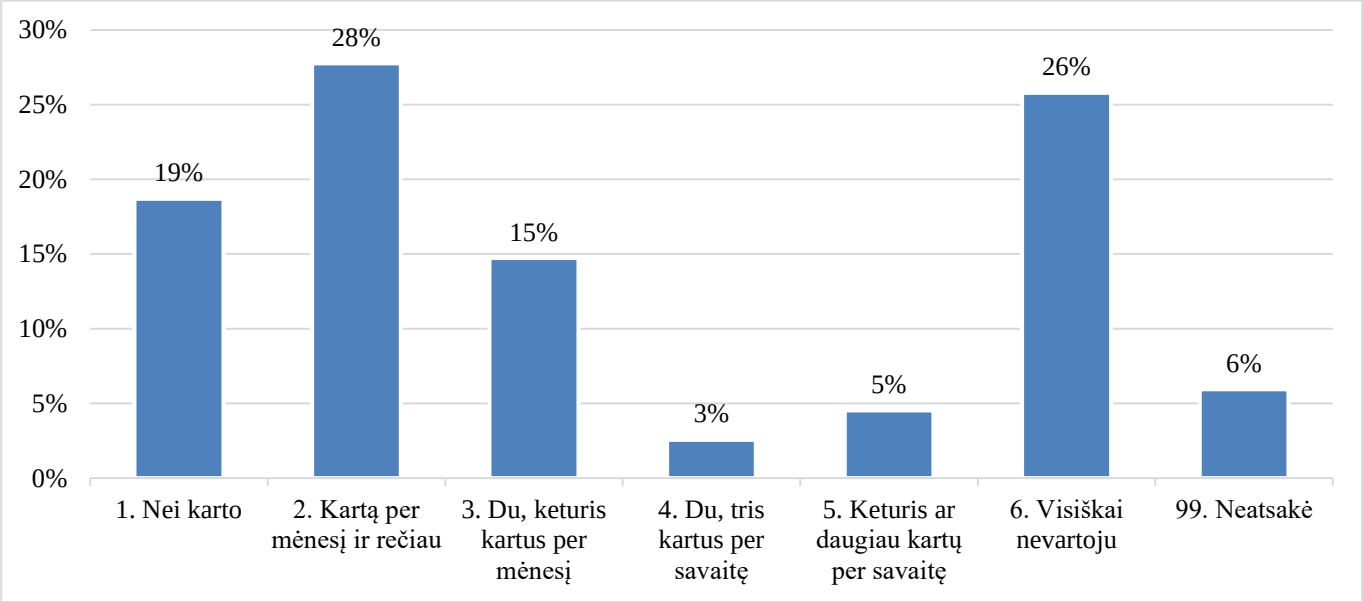

65 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal alkoholio vartojimo dažnį**
(per pastaruosius 6 mėn.)

Svarbu paminėti, kad 28 proc. šio tyrimo dalyvių alkoholio visai arba nėra vartoję per pastaruosius 6 mėnesius. Didesnė dalis nevartojančių alkoholio atsiskleidė 14-18 m. amžiaus grupėje. Tuo tarpu vyresniųjų, t.y. 19-29 m. amžiaus grupės (28 %) tiriamųjų teigė, jog alkoholį vartoja kartą per mėnesį, o kartais ir rečiau. Džiugu, kad 26 proc. respondentų pažymėjo visiškai nevartojantys, nes supranta alkoholio sukeliančias neigiamas pasekmes.

Tyrimo metu gauta informacija apie *alkoholio vartojimo įpročius, kurie gali sąlygoti priklausomybės nuo alkoholio atsiradimą* (žr. 66 pav.).

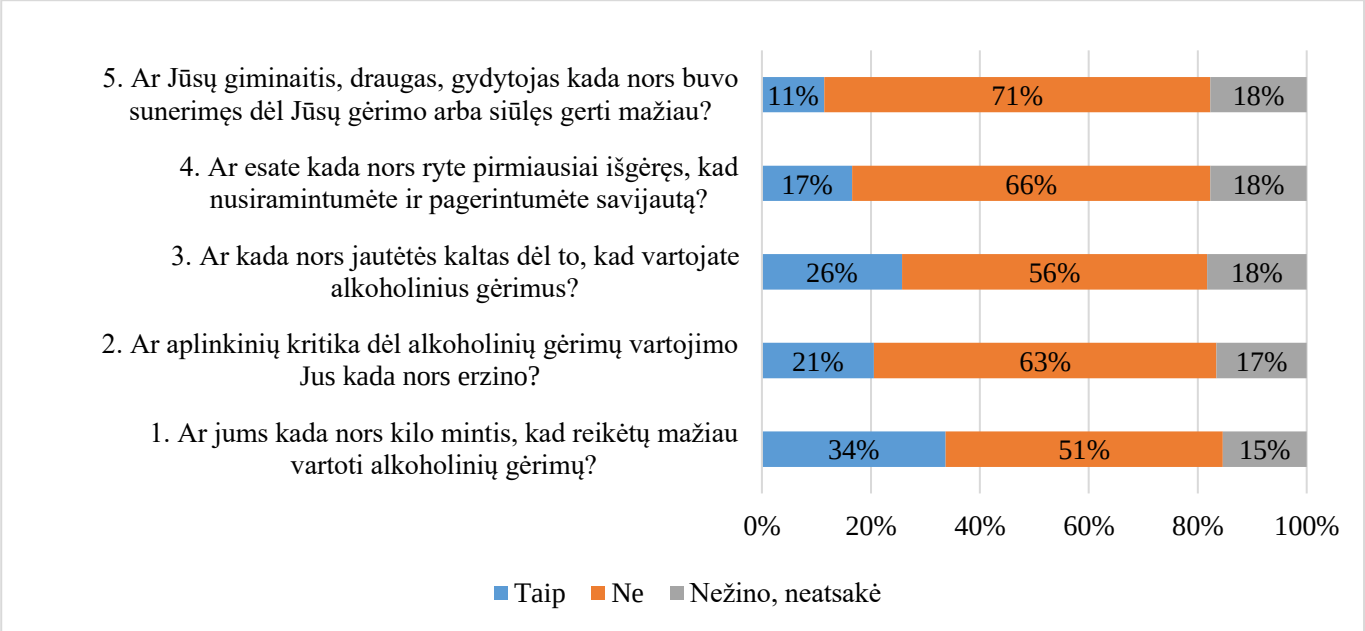

66 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal alkoholio vartojimo įpročius**

Nors kartą alkoholį vartojusių asmenų buvo teirautasi apie alkoholio vartojimo įpročius. Tyrimo rezultatai parodė, kad tiriamųjų alkoholio vartojimas nesukelia aplinkinių neigiamos reakcijos, nejaučia diskomforto ir pats asmuo. Daugiau nei 70 proc. respondentų teigė, jog nėra pajutę nerimo dėl alkoholio vartojimo iš jų draugų, giminaičių ar gydytojo. 66 proc. apklaustųjų tvirtina, jog nėra kada nors ryte išgėrę, kad nusiramintų ir pagerintų savijautą, pastebėta, kad 34 proc. – kada nors yra pagalvoję alkoholinių gėrimų vartojimo mažinimą. Tikėtina, kad tiriamieji suvokia alkoholio žalą ne tik sau, bet ir aplinkiniams.

Reikia paminėti, kad dažniausiai tarp *alkoholio vartojimo priežasčių išskiriamas* siekis susitvarkyti su neigiamomis emocijomis ir problemomis bei noras sužadinti socialumą bei emocijas. Šio tyrimo rezultatai iš dalies patvirtina šias nuostatas (žr. 67 pav.).

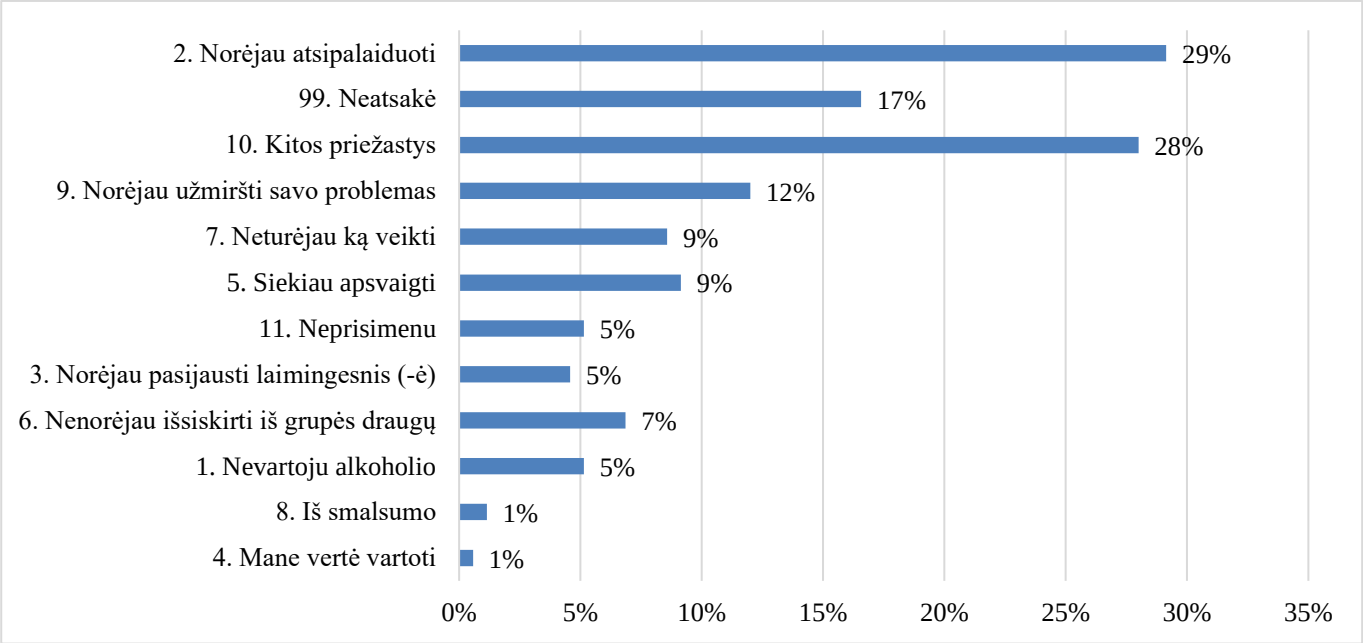

67 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal alkoholio vartojimo priežastis**

Kaip matyti iš 67 paveikslo, beveik 30 proc. apklaustųjų per pastarąjį mėnesį alkoholį vartojo norėdami atsipalaiduoti, o 12 proc. – norėdami užmiršti savo problemas. Pažymėtina, kad 28 proc. respondentų teigė alkoholį vartojantys dėl kitų priežasčių. Manytina, jog minėtieji asmenys tiesiog nenori ar negali įvardinti aiškių alkoholio vartojimo priežasčių.

Narkomanija – dar viena opiausių problemų šiuolaikinėje visuomenėje. Nors Lietuvoje narkotikų vartojimas neturi senų tradicijų, narkotikai įvardijami kaip aktuali socialinė problema. Nors kiekvienais metais priprantančių prie narkotinių medžiagų skaičius didėja, ypač paauglių tarpe, šio tyrimo rezultatai parodė kiek kitokią tendenciją (žr. 68 pav.).

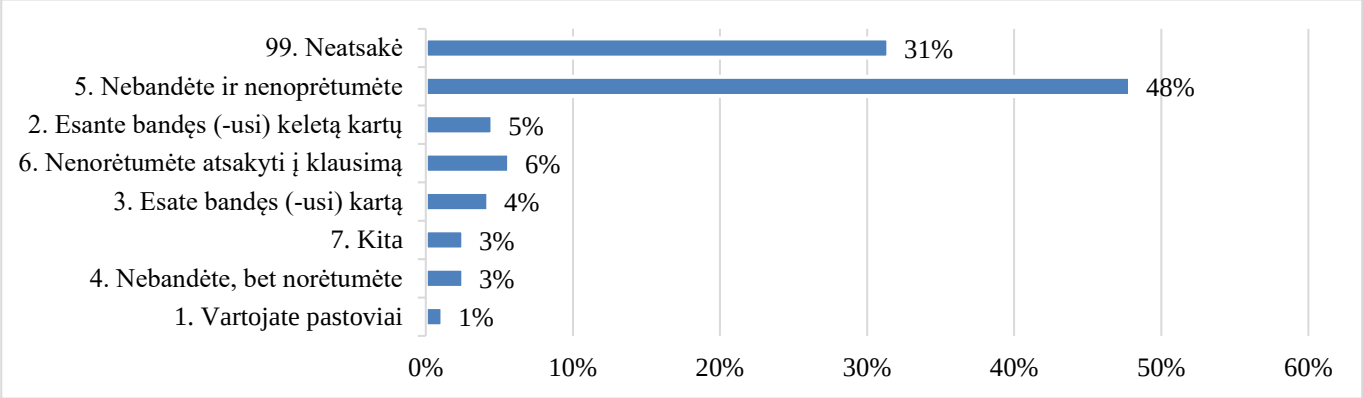

68 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal narkotikų vartojimą**

Mokslininkai pripažįsta, kad pradėti vartoti narkotikus skatina psichologiniai ir socialiniai veiksniai, o biologiniai veiksniai daugiausia nulemia tai, kaip greitai organizmas įpras prie narkotinės medžiagos. Pažymėtina, jog beveik pusė (48 %), iš jų 32 proc. 14-18 m. amžiaus grupės, apklaustųjų teigė nebandę narkotikų ir nenorėtų pabandyti. Verta paminėti, kad 6 proc. respondentų paminėjo, jog nenorėtų atsakyti į klausimą ir net (31 %) neatsakė į pateiktą klausimą. Remiantis gautais rezultatais galima kelti prielaidą, jog minėtieji apklausos dalyviai nedrįsta prisipažinti vartoję narkotikus arba nenori ir nemato reikalo įvardinti netinkamą savo elgesį. Verta paminėti, kad nedidelė dalis (3 %) apklausoje dalyvavusių respondentų norėtų pabandyti narkotikų. Todėl būtinas nuolatinis darbas ir visuomenės švietimas narkotikų prevencijos klausimais.

Neabejotina, jog į narkotikų spąstus papuolę žmonės ir trokštantys iš jų išsivaduoti turėtų žinoti kur reikia kreiptis reikalingos pagalbos (žr. 69 pav.).

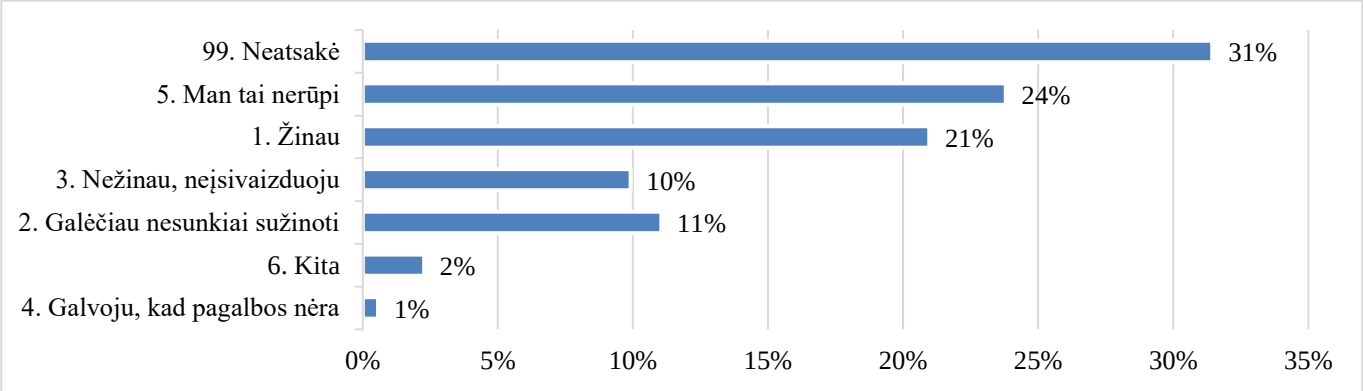

69 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal informaciją apie pagalbos vartojant narkotines medžiagas šaltinius**

Tyrimo duomenys parodė, kad 21 proc. apklaustųjų žino, o 11 proc. – nesunkiai galėtų surasti informacijos šaltinius dėl pagalbos narkotinių medžiagų vartojimo atsisakymo. Kitiems (24 %) respondentams nerūpi jokia informacija, bet 10 proc. – nežino ir neįsivaizduoja kur galėtų kreiptis prireikus pagalbos. Vadinasi, ir toliau būtina informacijos apie narkotikų poveikį ir vartojimo pasekmes sklaida įvairiuose lygiuose: pradedant specializuota informacija, skirta šeimų švietimui, prevencinės programos mokyklose bei laisvai prieinama informacija visai visuomenei.

Rūkymas – žalingas įprotis, tapęs jau ne tik suaugusiųjų priklausomybės, bet ir vaikų priklausomybės problema. Baisiausia, kad palyginus su ankstesniais metais, rūkyti pradeda vis jaunesnio amžiaus asmenys. Apie šį žalingą įprotį teirautasi ir šio tyrimo dalyvių (žr. 70 pav.).

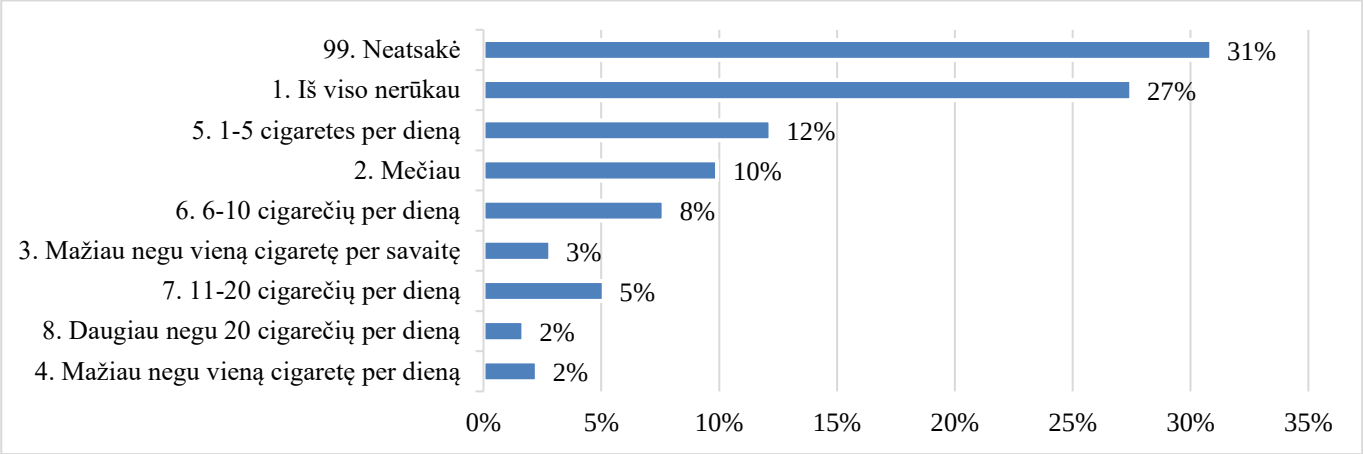

70 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal rūkymo dažnį** (per paskutines 30 dienų)

Atlikus tyrimo duomenų analizę nustatyta, kad 32 proc. dalyvavusių apklausoje rūko, daugiausia iš jų (12%) po 1-5 cigaretes per dieną. Visi reguliariai rūkantieji yra įvairiu laipsniu psichologiškai ir/ar fiziškai priklausomi nuo tabako ir todėl vertintini kaip sergantys priklausomybės liga pacientai, nepriklausomai nuo to, pripažįsta jie savo ligą ar ne. Tačiau gydyti šią ligą įmanoma tik pacientui pačiam norint, todėl pagalba rūkančiam pacientui prasideda nuo paskatinimo mesti rūkyti. Verta paminėti, kad 10 proc. apklaustųjų yra metę rūkyti, o 27 proc. – iš viso nerūko. Plačiąja prasme pagalba, siekiant sumažinti rūkančiųjų skaičių, prasideda nuo visuomenės informavimo apie rūkymo pasekmes, nerūkymo privalumus ir galimybes mesti rūkyti. Siaurąja prasme – tai kiekvieno rūkančiojo paskatinimas mesti rūkyti. Jei žmogus nori mesti rūkyti – reikalingas medicininės pagalbos bei psichologinės paramos suteikimas.

Sunkiai įsivaizduojamas šiandienos gyvenimas be kompiuterio ir interneto. Internetas atvėrė žymiai daugiau bendravimo ir informacijos paieškos galimybių, tačiau tuo pačiu metu vis daugėja žmonių, kuriems internetas tapo narkotiku, o riba tarp virtualios realybės ir tikro gyvenimo vis labiau nusitrina. *Kaip dažnai naudojamasi internetu* buvo klausiama ir šio tyrimo dalyvių (žr. 71 pav.).

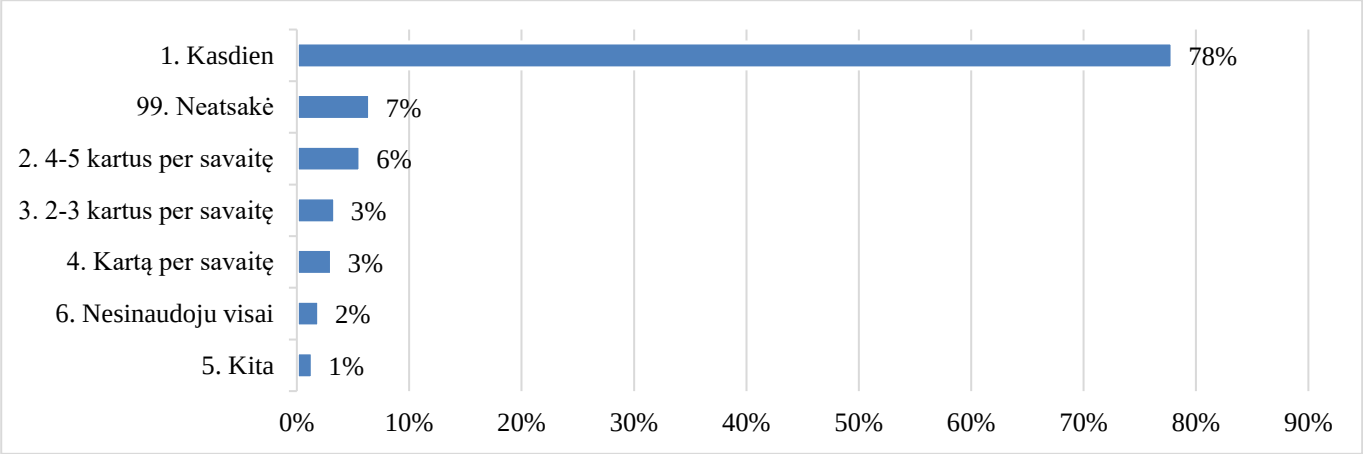

71 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal naudojimosi internetu dažnį** (per pastarąjį mėnesį)

Reguliariai internetu naudojasi per 78 proc. Rokiškio rajono savivaldybės jaunimo. Tai atlieka kasdien, nepriklausomai nuo tiriamųjų amžiaus grupės. Reikia pastebėti, jog yra 2 proc. jaunimo, kurie internetu nesinaudoja visai.

Sveikos gyvensenos Lietuvoje atlikti tyrimai taip pat rodo, kad žmonės vis daugiau laiko praleidžia interneto platybėse, bendraudami, ieškodami informacijos, skaitydami ar žaisdami. Labai svarbu laiku suvokti kada „sėdėjimas“ internete yra nekaltas pomėgis, kai kada – tai jau tampa priklausomybė. Verta paminėti, kad tai kenkia ne tik sveikatai, bet ir realiam internautų gyvenimui, bendravimui su aplinkiniais. Neretai gali būti reikalinga ir psichologo pagalba. Įdomu buvo sužinoti kiek laiko apklausos dalyviai *vidutiniškai per dieną praleidžia internete* (žr. 72 pav.)

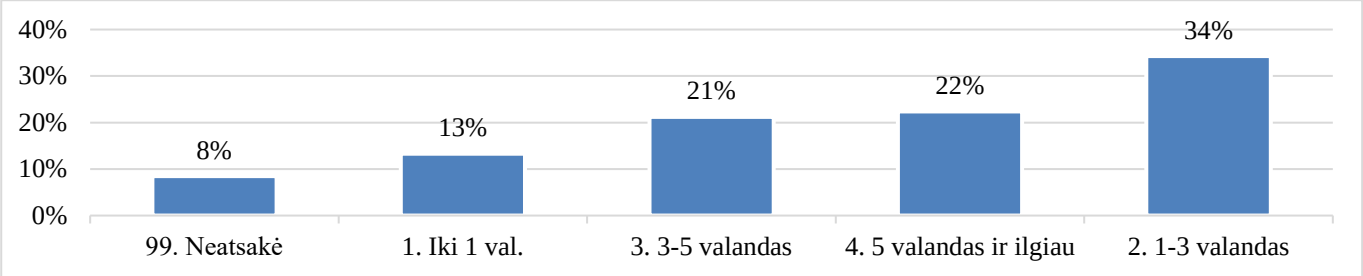

72 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal laiką, skiriamą internetinei paieškai**

Tyrimo rezultatai parodė, jog respondentai internete praleidžia iš ties daug laiko. Dauguma (34 %) tyrime dalyvavusių internete praleidžia nuo 1 iki 3 valandų, o 22 proc. apklaustųjų–3–5 valandas ir daugiau. Todėl būtina riboti naršymo internete laiką, ypač nepilnamečiams bei svarbu stebėti pastarųjų lankomus puslapius bei virtualius žaidimus.

Pastarąjį dešimtmetį vis dažniau susiduriama su nauju rizikos veiksniu, kuris griauna ne tik šeimas, bet ir atskirų jos narių psichinę bei fizinę sveikatą. Tai vis labiau plintanti priklausomybė – nežabotas potraukis azartiniams lošimams. Rokiškio rajono savivaldybės jaunimo požiūris į lošimą pateikiamas 73 paveiksle.

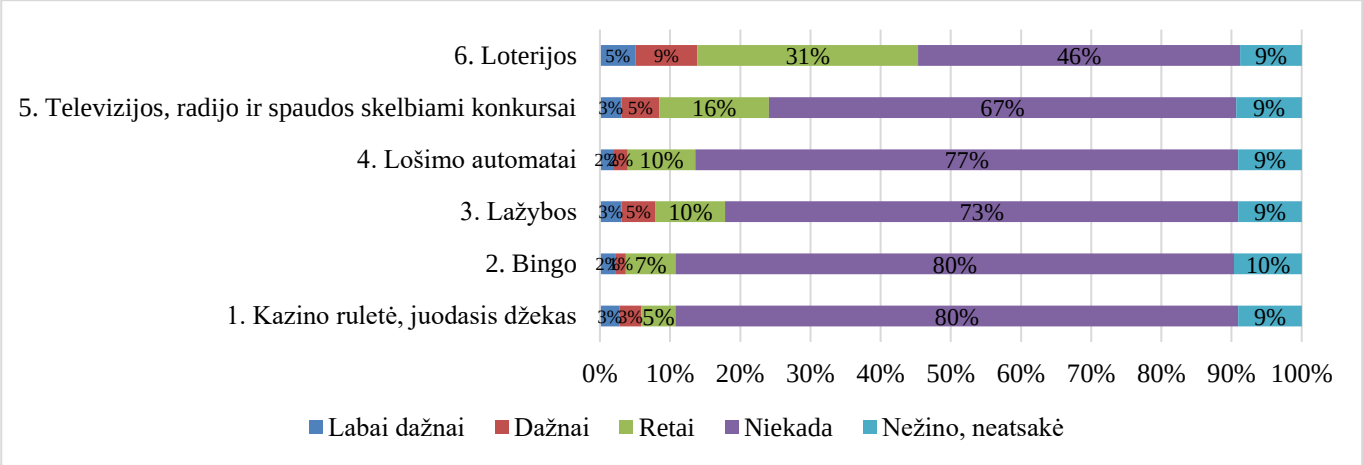

73 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal polinkį lošimui**

Pažymėtina, kad apklausoje dalyvavę asmenys lošimuose praktiškai nedalyvauja. 80 proc. tiriamųjų per pastaruosius 6 mėnesius nėra lošę kazino rulete, juodojo džeko ar bingo. Šiek tiek dažniau (8 %) dalyvauja loterijose ar televizijos, radijo ir spaudos skelbiamuose konkursuose. Tikriausiai nėra nei vieno, kuris nebūtų nors kartą nusipirkęs loterijos bilieto ar nesusilažinęs dėl ko nors su draugais. Vieni vieną kitą kartą sudalyvauja loterijoje, palošia ir tuo viskas pasibaigia, kitiems tai tampa patologiniu potraukiu. Tikėtina, jog šio tyrimo dalyviams nėra susiformavęs potraukis lošimams.

Lietuvoje pastaruoju metu stebima teigiama tendencija - gydytojo nepaskirtų legalių raminamųjų ir migdomųjų vaistų vartojimo mažėjimas. Atlikto tyrimo rezultatai taip pat rodo teigiamą tendenciją (žr. 74 pav.)

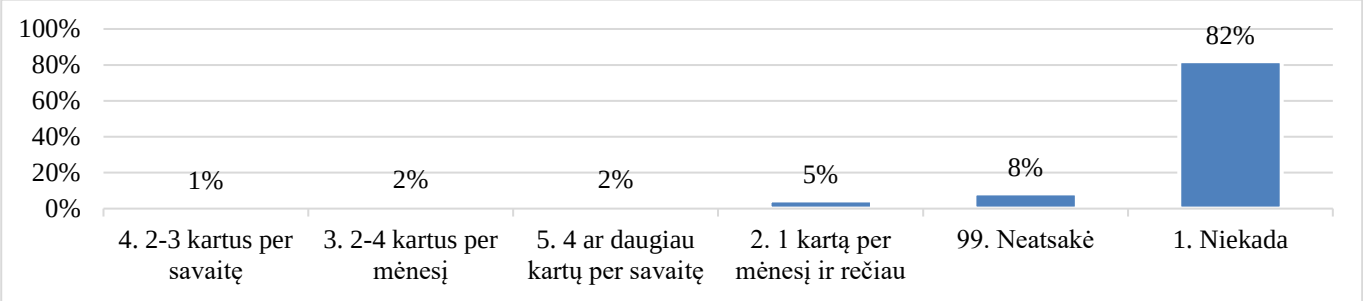

74 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal migdomųjų/raminamųjų vaistų vartojimą**

Verta paminėti, kad raminančios ir migdančios tabletės yra priskiriamos psichoaktyvioms medžiagoms, kurias vartojant gali sutrikti psichika ir elgesys. Svarbu pažymėti, kad daugiau nei 80 proc. apklausos dalyvių niekada nėra vartoję migdomųjų/raminamųjų vaistų. Tikėtina, kad šio tyrimo dalyviai neturi socialinių-ekonominių ar psichologinių problemų arba jas išsprendžia be raminamųjų vaistų, nors 8 proc. į šį klausimą nenorėjo atsakyti.

2.13. Mityba ir poilsis

Kūno masės indeksas (KMI) – žmogaus masės ir ūgio kvadrato santykis, medicinoje ir mityboje naudojamas kaip rodiklis, leidžiantis įvertinti ar žmogaus masė yra normali, ar yra antsvoris bei nutukimas, ar svorio trūkumas. Optimalus svorio indeksas - nuo 18,5 iki 25. Šiame tyrime dalyvavusių asmenų ūgio vidurkis

– 1.71 cm, svoris – 65,52 kg., KMI- 22,44. Pagal Pasaulio sveikatos organizacijos rekomenduojamus indeksus tyrimo dalyvių KMI reikšmė patenka į grupę nuo 18,5 iki 24,9, kuriai priskiriamas normalus svoris ir ligų rizikos nėra.

Šio tyrimo dalyvių buvo teirautasi ar *teko naudoti kūno svorį mažinančių papildų ar laikytis dietos* (žr. 75 pav.).

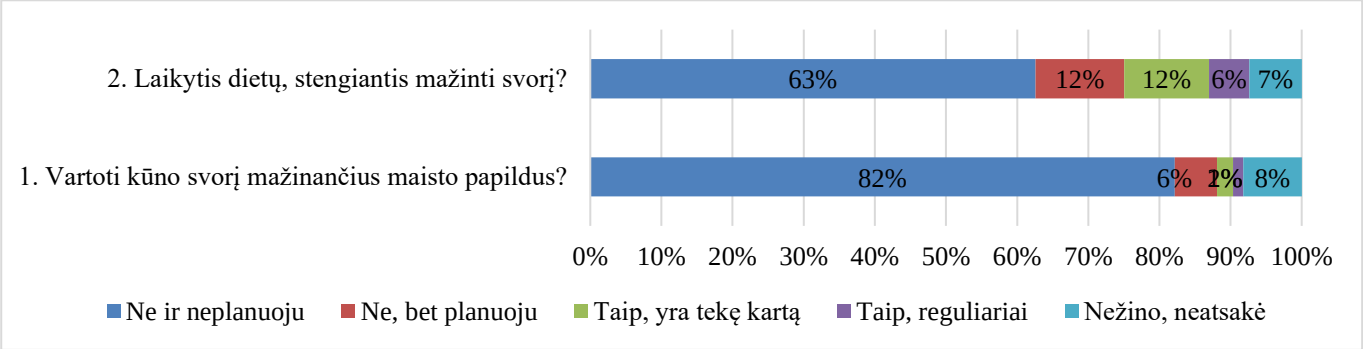

75 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal svorio mažinimo būdus**

Tyrimo rezultatai parodė, kad dauguma (82 %) apklausoje dalyvavusių asmenų, per pastarąjį mėnesį nėra vartoję kūno svorį mažinančių maisto papildų ar laikęsi dietų, tik stengėsi mažinti svorį 63 proc. Tiesa, 12 proc. tiriamųjų yra tekę kartą laikytis dietos arba planuoja jos laikytis ateityje. Būtina žinoti, jog nepaisant to, koks KMI indeksas, pasiekti ir palaikyti sveiką svorį padeda: sveika mityba, fizinis aktyvumas, žalingų įpročių atsisakymas.

Mokslininkų duomenimis, mitybos įpročiai žmogaus sveikatą lemia net 25-30 proc., todėl jie pastaruoju metu labai akylai yra stebimi visame pasaulyje, tame tarpe ir Lietuvoje. Mitybos įpročių tyrimai labai svarbūs, kadangi juos lyginant galima pamatyti tendencijas ir planuoti prevencijos priemones bei mokymus. Šio tyrimo dalyviai taip pat turėjo galimybę *įvertinti savo valgymo įpročius* (žr.75 pav.).

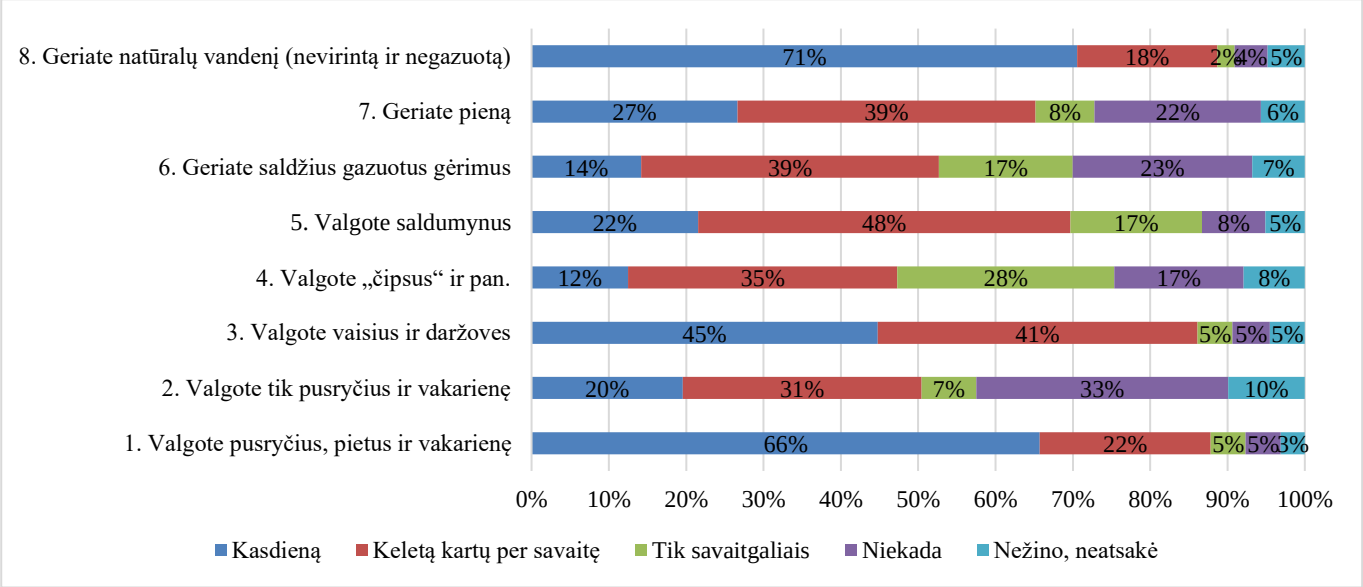

76 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal valgymo įpročius**

Tyrimo duomenys atspindi mokslininkų nuomonę, kad Lietuvos žmonių gyvensenos įpročiai keičiasi sveikatai palankia linkme. Verta pažymėti, kad daugelis (66 %) tyrimo dalyvių per dieną valgo tris kartus, t.y. pusryčius, pietus ir vakarienę bei geria natūralų vandenį (71 %), t.y. nevirintą, negazuotą. Tačiau pažymėtina ir tai, kad šio tyrimo dalyviai nepakankamai vartoja vaisių ir daržovių, keletą kartų per savaitę (35 proc.) valgo „čipsus“ ir saldumynus (48 %), geria saldžiuosius ir gazuotus gėrimus (39 %). Visuomenės sveikatos instituto atlikti tyrimai rodo, kad per mažai šviežių vaisių bei daržovių valgo ir Lietuvos gyventojai. Todėl būtina žmonėms nuolat ir įvairiomis priemonėmis skleisti informaciją apie sveiką mitybą, fizinio aktyvumo, sveikatos stiprinimo bei sveikos gyvensenos būdus ir įtaką gerai savijautai.

Vienas iš veiksnių, padedančių išsaugoti gerą savijautą ir sveikatą, yra ir kokybiškas miegas. Mokslininkų nustatyta, kad daugumai suaugusiųjų būtinas miegas yra 8–9 valandos per parą. Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, *kiek laiko per parą respondentai skiria miegui* (76 pav.).

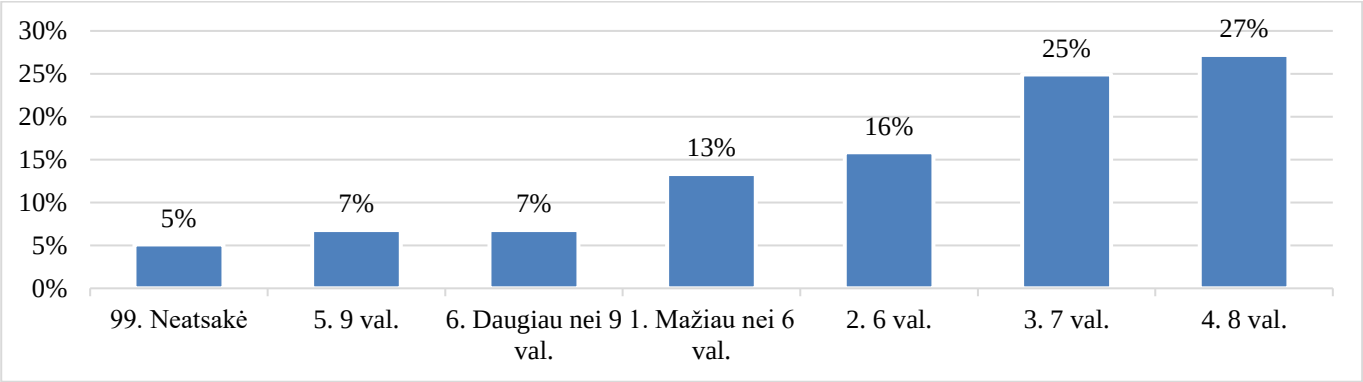

77 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal miegui skiriamą laiką**

Tyrimo rezultatai parodė, kad tyrime dalyvavę asmenys miegui skiria pakankamai laiko, t.y. 7 (25 %) ir/ar 8 (27 %) valandas per parą, 13 proc. – mažiau nei 6 val.

Gerą savijautą bei nuotaiką padeda išlaikyti fizinis aktyvumas ir sportas. Tai svarbu įvairaus amžiaus žmonėms, kadangi fizinis aktyvumas teigiamai veikia ne tik žmogaus kūną, bet ir protą. Šiuo tyrimu taip pat buvo siekiama išsiaiškinti ar tiriamieji *pakankamai fiziškai aktyvūs ir/ar skiria laiko sportu*i (žr. 77 pav.).

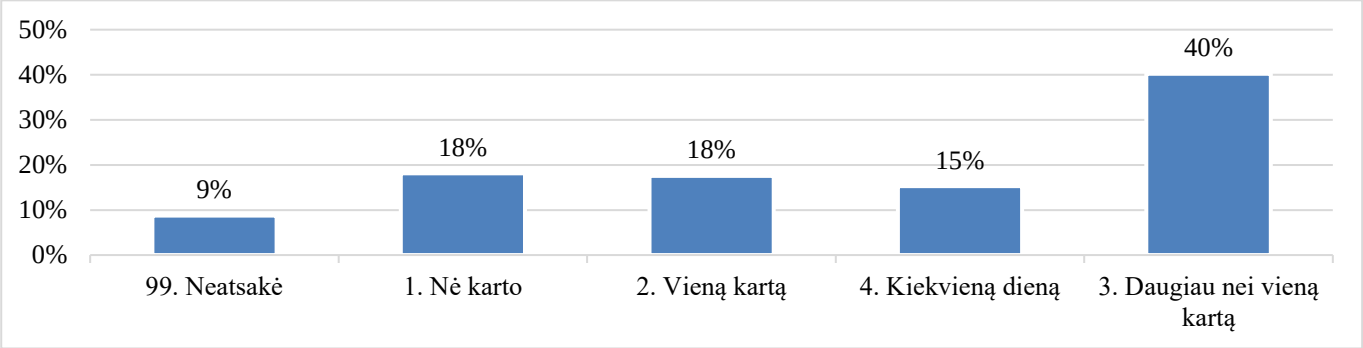

78 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal fizinį aktyvumą**

Reikia pažymėti, kad net 73 proc. tyrime dalyvavusių sportuoja, iš kurių 40 proc. daugiau nei vieną kartą per savaitę. Tai svarbus ir geras rodiklis, turint galvoje, kad tyrime dalyvavo jauni žmonės.

Taip pat buvo renkama informacija apie tai, *kiek vidutiniškai laiko vienu kartu sportuojama* (78 pav.).

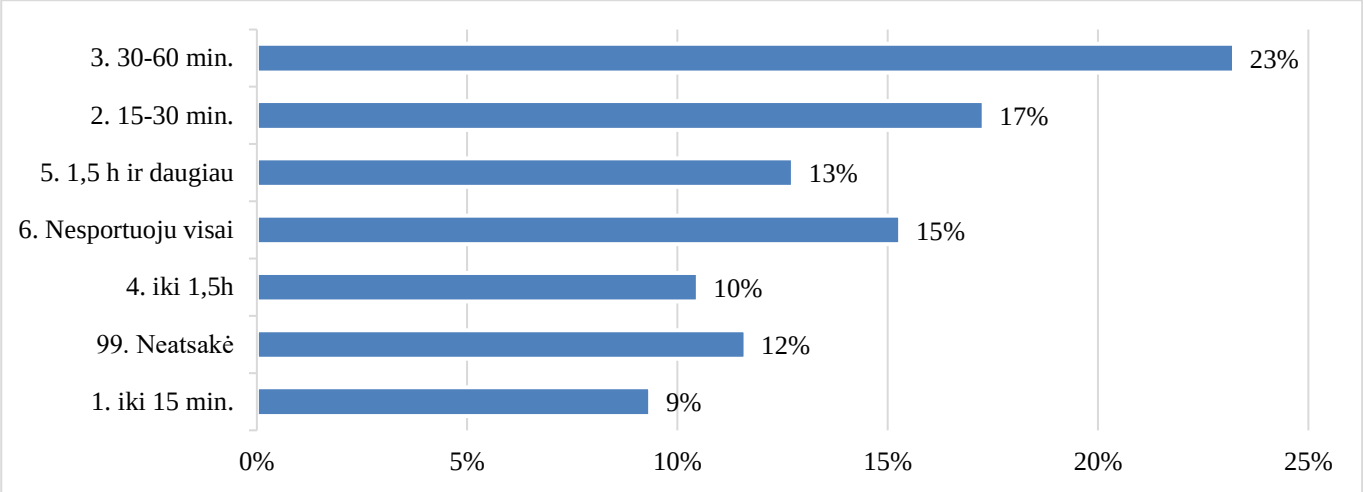

79 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal vienkartinio fizinio aktyvumo trukmę**

23 proc. sportuojančių pažymėjo, jog vienu metu sportui skiria nuo 30 iki 60 minučių, 13 proc. 1,5 val. ir daugiau. Todėl būtina nuolatos skatinti ir didinti šalies gyventojų, tame tarpe ir Rokiškio rajono fizinį aktyvumą, panaudojant išmaniąsias technologijas, siūlant specialius užsiėmimus atskiroms grupėms (pvz., paaugliams, jaunuoliams ir t.t.), motyvuojant sėkmingais pavyzdžiais ir nuolatos primenant apie fizinio aktyvumo įtaką žmogaus sveikatai ir savijautai.

2.14 Psichologinė ir fizinė savijauta

2009 m. Europos komisija paragino suinteresuotąsias šalis įsipareigoti gerinti jaunimo sveikatą. Šio tyrimo metu buvo siekiama įvertinti jaunimo *savijautą per pastarąjį mėnesį*, kuri atskleistų žmogaus fizinę ir psichologinę būklę (80 pav.).

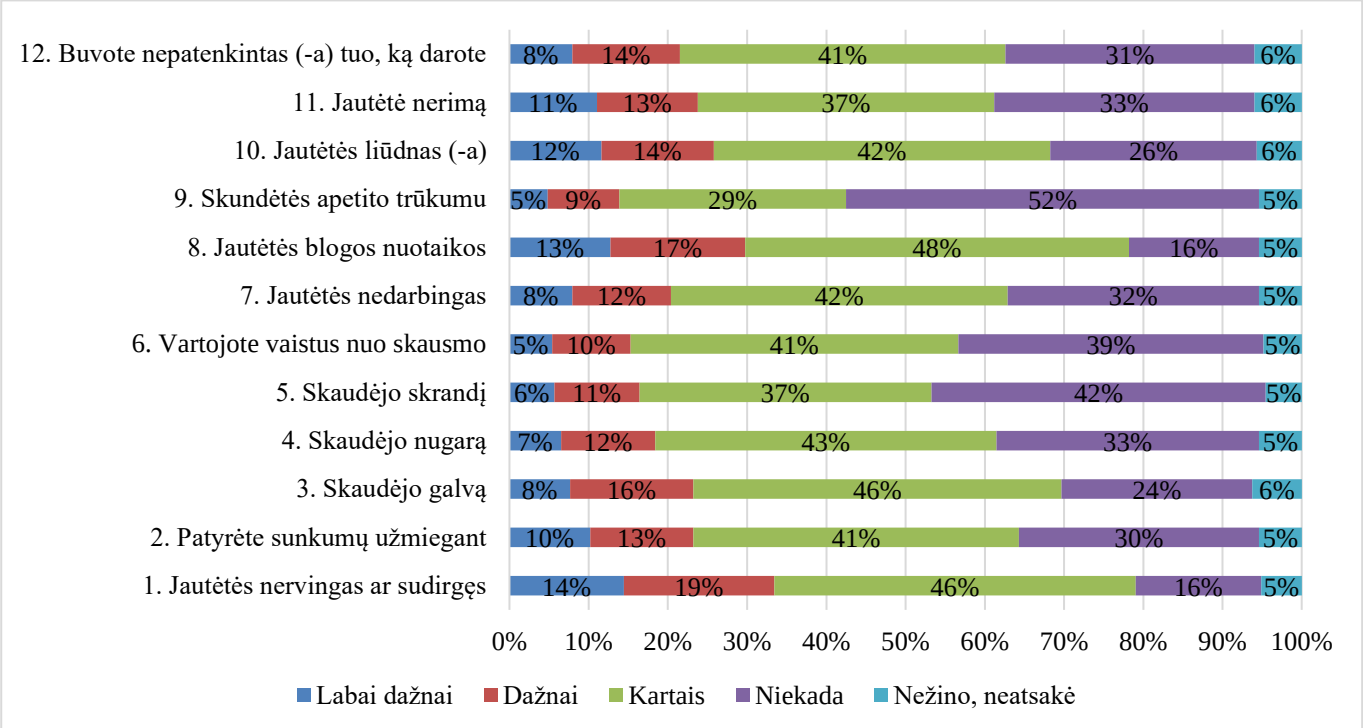

80 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal psichologinę ir fizinę būklę**

Savivaldybėje vykdoma jaunimo visuomenės sveikatos priežiūra yra teikiama per savivaldybės įsteigtą instituciją – Savivaldybės visuomenės sveikatos biurą, o asmens sveikatos priežiūra – per asmens sveikatos priežiūros įstaigas. 2015 m. buvo parengtas ir pasiūlytas Rokiškio rajono „Jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų teikimo modelis“, apimantis gydymo ir prevencijos (taip pat ir stebėsenos) paslaugas bei konsultavimo paslaugas, įskaitant jaunimo poreikiams pritaikytą sveikatos mokymą bei ugdymą, atitinkantį Pasaulio sveikatos organizacijos nurodytus kriterijus. Džiugu, jog pastarąjį laikotarpį daugumai tiriamųjų (42 %) neskaudėjo skrandžio, nevartojo vaistų nuo skausmo (39 %), nejautė nerimo (33 %), buvo patenkinti tuo, ką darė (31 %). Tačiau labai dažnai ar dažnai 33 proc. respondentų jautėsi nervingai ar sudirgę, buvo blogos nuotaikos (30 %), 26 proc. – liūdėjo, 24 proc. – jautė nerimą, 22 proc. jaunuolių buvo nepatenkinti tuo, ką darė.

Rokiškio rajono savivaldybėje registruoti jaunuoliai turėjo įsivertinti *savo sveikatos būklę*, pažymėję tik vieną atsakymų variantą (žr. 81 pav.)

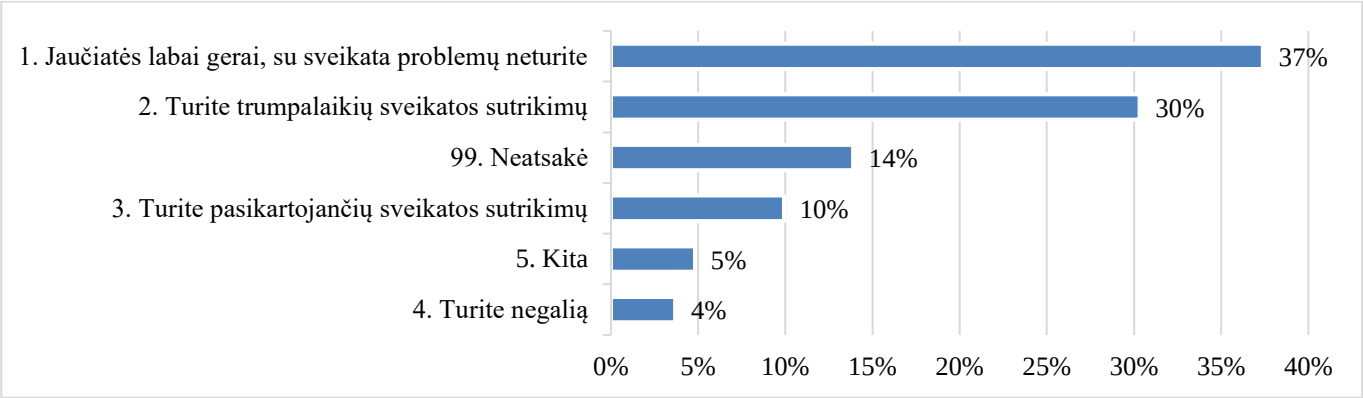

81 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal sveikatos būklės įsivertinimą**

Tyrimo rezultatai rodo, jog 37 proc. apklaustųjų jaučiasi labai gerai, su savo sveikata problemų neturi, bet 30 proc. – pasitaiko trumpalaikių sveikatos sutrikimų, 10 proc. – pasikartojančių sveikatos sutrikimų. Šie rezultatai atitinka normalią jaunimo psichologinės ir fizinės savijautos būseną.

Kiti rezultatai atskleidžia respondentų *jausmus ir savijautą* (žr. 82 pav.).

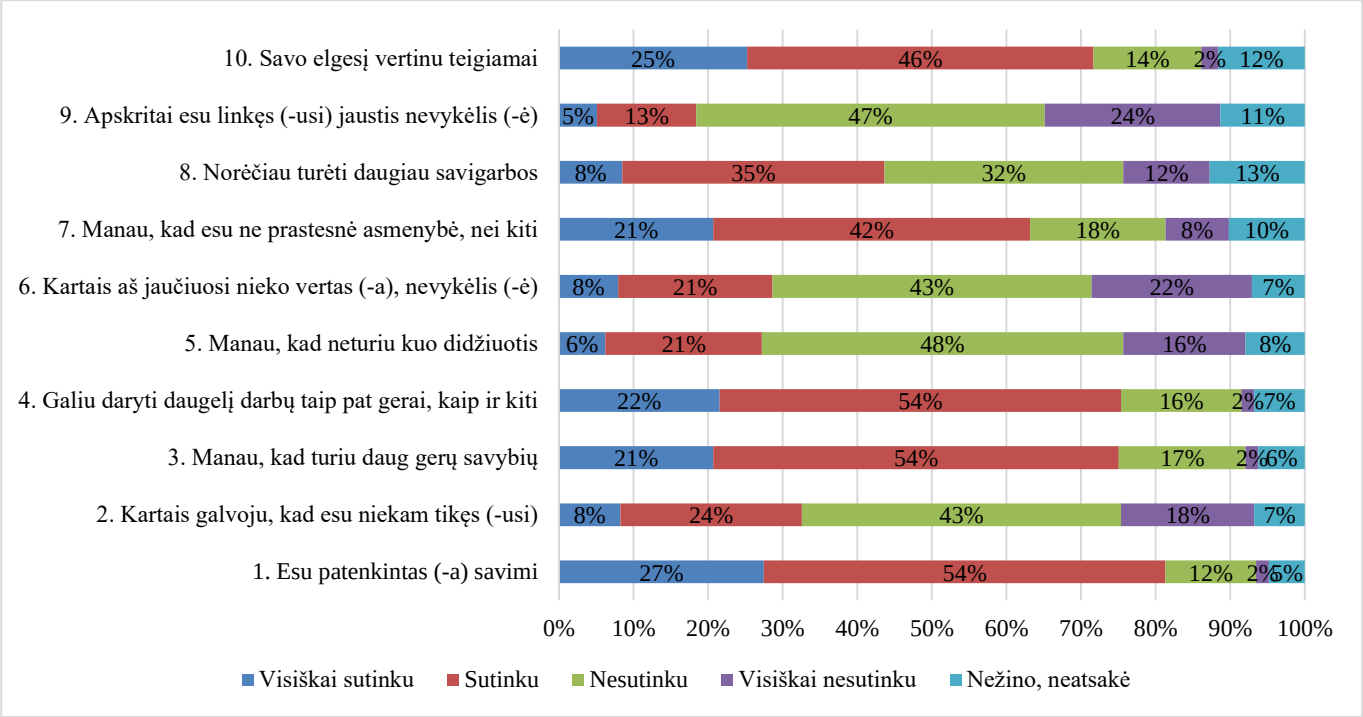

82 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal savijautą**

Savo savijautą respondentai vertino 10 teiginių pagalba. 81 proc. apklaustųjų yra patenkinti savo savijauta, todėl 76 proc. gali daryti daugelį darbų gerai, kaip ir kiti, nes (75 %) turi daug gerų savybių, o 63 proc. – nėra prastesnė asmenybė, nei kiti. Rezultatai rodo, kad 32 proc. atsakiusiųjų kartais galvoja, kad yra niekam tikę, 29 proc. – nieko verti ir dar nevykėliai, o 18 proc. apskritai jaučiasi nevykėliais. 2011 metų Rokiškio rajono jaunimo savęs vertinimo rodiklis buvo vidutinis, todėl 2017 m. įsivertinimas manome mažai pakitęs.

Tyrimo metu iš respondentų buvo siekiama sužinoti *suaugusiųjų šeimos narių (globos namų darbuotojų) socialinį palaikymą per paskutines 30 dienų* (žr. 83 pav.).

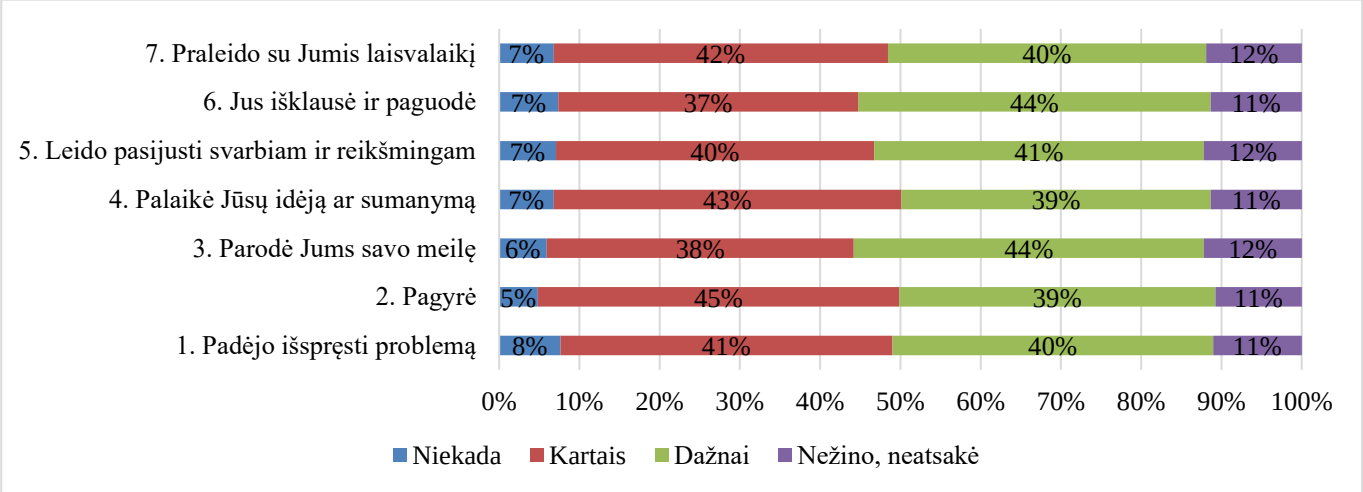

83 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal šeimos narių** (globos namų darbuotojų palaikymą)

Per paskutines 30 dienų 44 proc. respondentų šeimos nariai rodė savo meilę, išklausydavo ir paguosdavo, 41 proc. – leisdavo pasijusti svarbiam ir reikšmingam šeimoje. Pagalbos sprendžiant problemas iš

šeimos narių/globos namų darbuotojų nesulaukė 8 proc. apklaustų jaunuolių, 7 proc. – niekada neleisdavo laisvalaikio su šeimos nariais, jų neišklausydavo ir neguosdavo, nepalaikė idėjų ir sumanymų bei neleisdavo pasijusti svarbiam ir reikšmingam. Džiugu, jog lyginant su 2011 m. rezultatais, mažėja nepalaikymo procentas iš šeimos narių (ankstesniais buvo 10 %), tai reiškia jog didesnis procentas Rokiškio rajono jaunuolių geriau save įsivertina.

2.15. Lytinė elgsena ir šeimos planavimas

Šioje tyrimo rezultatų pateikimo dalyje atskleista dalyvavusių respondentų lytinė elgsena. Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kokio amžiaus būdami respondentai turėjo pirmąją seksualinę patirtį (žr. 84 pav.).

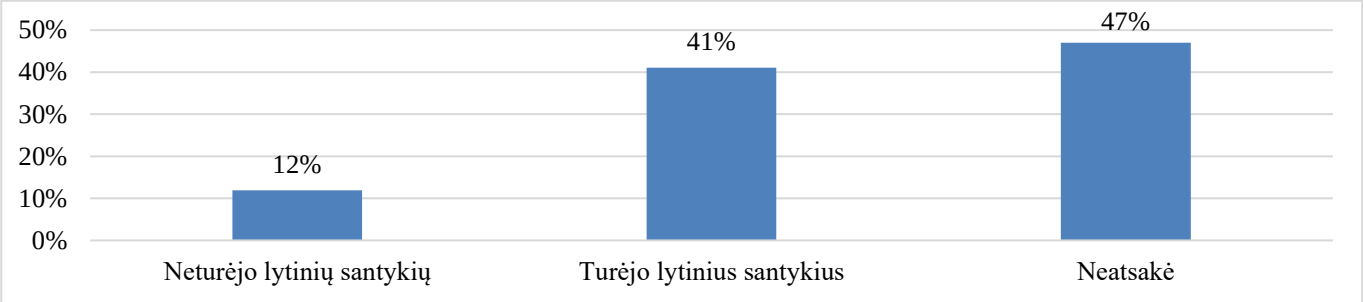

84 pav. **Tiriamųjų procentinis pasiskirstymas pagal lytinių santykių elgseną**

Seksualinė patirtis nesulaukus pilnametystės ir nesusituokus išryškina ankstyvos paauglių lytinių santykių raidos tendencijas ir tikslingos bei kryptingos pedagoginės veiklos būtinybę (Ustilaitė, Juškelienė, Petronis, 2007). Žmogaus požiūrį į seksualumą, intymumą, santykius, šeimą nulemia lytinis ugdymas. Šio tyrimo respondentų amžiaus vidurkis pradėjus lytinius santykius – 18 metų. 12 proc. respondentų teigia, jog lytinių santykių dar neturėjo, 47 proc. nepanoro teikti informacijos apie tai, kokio amžiaus pradėjo lytinius santykius.

Tyrimas siekė išsiaiškinti, *ar lytinių santykių metu respondentai naudoja kontraceptinės priemones* (žr. 85 pav.).

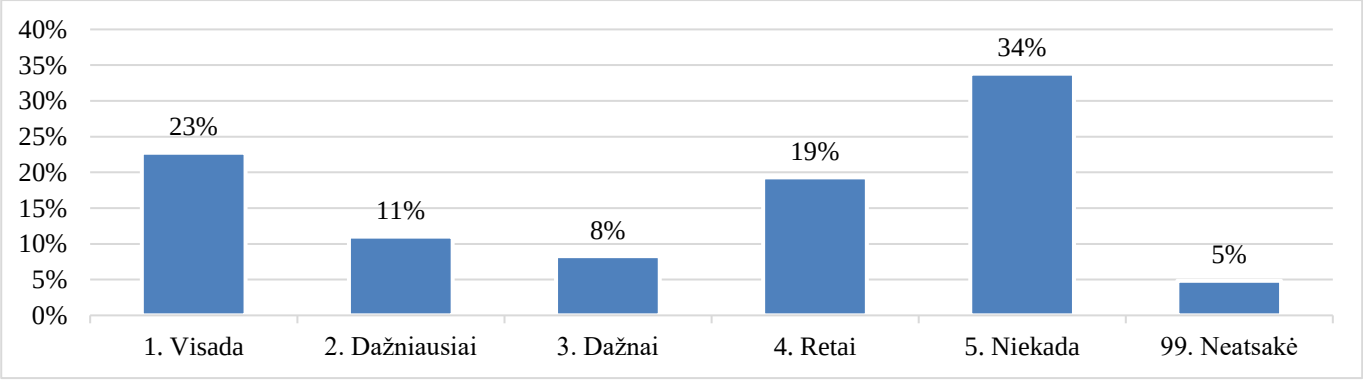

85 pav. **Respondentų pasiskirstymas pagal kontraceptinių priemonių naudojimą**

Tyrimo rezultatai rodo, kad 23 proc. respondentų lytinių santykių metu visada naudojasi kontraceptinėmis priemonėmis. Dar 11 proc. – kontraceptinėmis priemonėmis naudojasi dažniausiai ir 8 proc. dažnai. Tačiau net 34 proc. apklaustųjų kontraceptinėmis priemonėmis nesinaudoja ir 19 proc. naudojasi jomis

retai. Nors kontraceptinės priemonės yra prieinamos kiekvienam, tačiau su neplanuotu nėštumu ar ligomis susiduriama gana dažnai, tai reiškia, kad jomis naudojamasi per retai. Tą parodė ir respondentų atsakymai.

Taip pat tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, *dėl kokių priežasčių Rokiškio rajono jaunimas naudojasi kontraceptinėmis priemonėmis* (86 pav.).

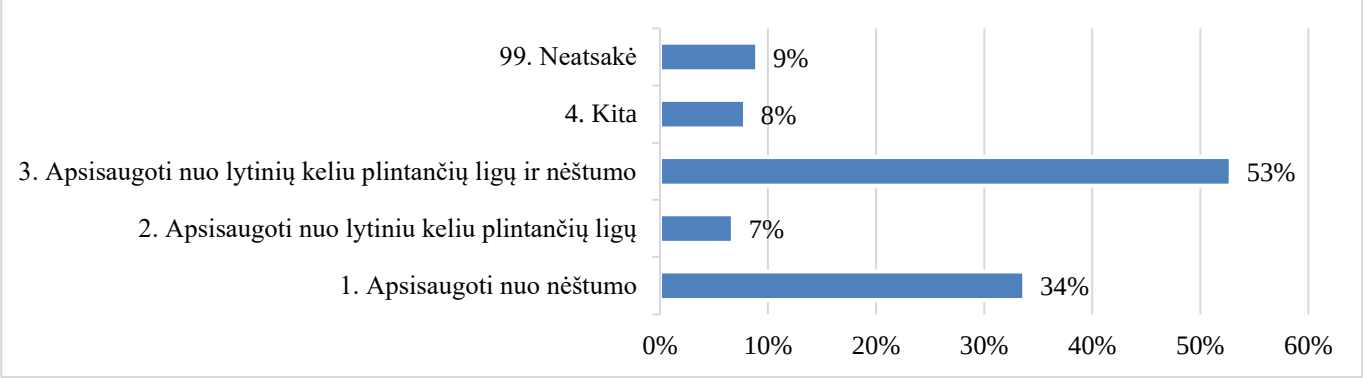

86 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal naudojimosi kontraceptinėmis priemonėmis lytinių santykių metu priežastis**

Tyrimo rezultatai rodo, jog 44 proc. besinaudojančių kontraceptinėmis priemonėmis siekia apsisaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų ir nėštumo (53 %). Į šį klausimą nepanoro atsakyti 9 proc. tyrimo dalyvių, todėl būtinas jaunimo lytinis auklėjimas mokykloje bei šeimoje, kad sumažėtų sveikatos žala ir pasikeistų rizikinga jaunimo lytinė elgsena.

Kontraceptinių priemonių naudojimas priklauso ir nuo *partnerių skaičiaus* (žr. 87 pav.)

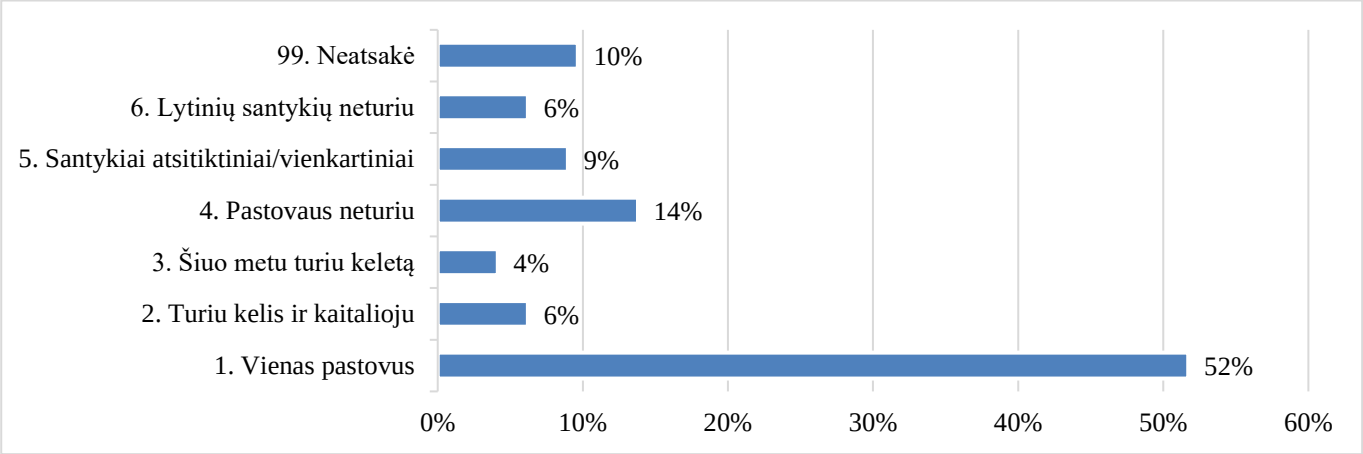

87 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal lytinių partnerių skaičių**

Tyrimo rezultatai rodo, kad daugumai, t. y. 52 proc. respondentų būdinga turėti pastovų lytinių santykių partnerį, 4 proc. – turi kelis, o 6 proc. –turi kelis ir kaitalioja. 6 proc. respondentų paminėjo, jog šiuo metu lytinių santykių neturi.

Tyrimo metu *buvo siekiama išsiaiškinti respondentų požiūrį į santuoką* (žr. 88 pav.).

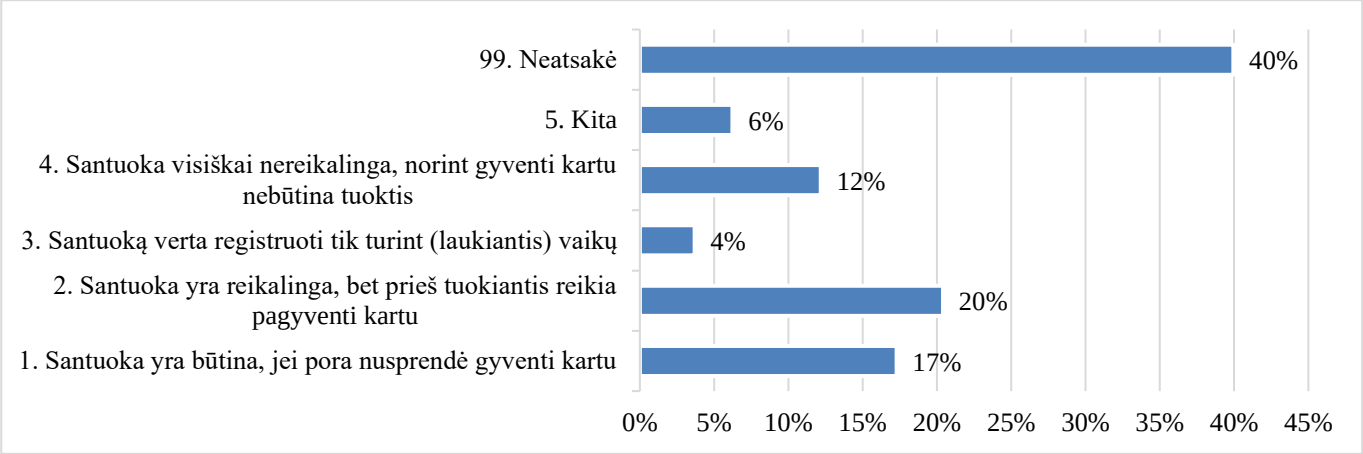

88 pav. **Respondentų procentinis pasiskirstymas pagal požiūrį į santuoką**

Lietuvoje aiškiai pastebima nesantuokinio gyvenimo plitimo tendencija, kai siekiama gyventi kartu, bet vengiama prisiimti ilgalaikius, didesnius įsipareigojimus. Rokiškio rajono jaunimas (20 %) mano, kad santuoka galima tik tuomet, kai tuokiantis pagyvenama kartu. Tyrimai rodo, kad 17 proc. apklaustųjų mano, jog santuoka būtina, jei pora nusprendė gyventi kartu. Tačiau 40 proc. dalyvių konkrečios nuomonės neišsakė, o 6 proc. pasirinko atsakymą „kita“. 12 proc. respondentų pažymėjo, kad santuoka yra nereikalinga, norint gyventi kartu. Tyrimo rezultatai parodė, jog jaučiamas nuomonių dvilypumas: iš vienos pusės teigiamai pasisakoma tradicinės šeimos atžvilgiu ir tuo pačiu metu labai pozityviai žiūrima į neregistruotas santuokas.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS ROKIŠKIO RAJONO SAVIVALDYBEI

1. Vertinant mokyklos aplinką, išaiškėjo, kad didelė dalis (apie 72 proc.) mokinių nenoriai eina į mokyklą, pusė apklaustųjų mokykloje, iškylus problemoms, nežino kur ieškoti pagalbos. Šie rezultatai rodo, kad mokyklose vyrauja nepakankamai draugiška jaunimui/moksleiviams ir jų suvokimui aplinka, jaunimas dažnai nepasitiki savo jėgomis, trečdalis respondentų patyria patyčias. Paaiškėjo, kad jaunimas menkai domisi darbo rinka ir jos tendencijomis, todėl profesinės karjeros valdymo klausimų sprendimui turi būti skiriamas pakankamas dėmesys.
2. Analizuojant studijų aplinką, išaiškėjo, kad studentai noriai lanko paskaitas, iš esmės patys sprendžia problemas, o kai jos iškyla, dalis apklaustųjų nežino kur kreiptis dėl jų sprendimo. Aukštosios mokyklos (Panevėžio kolegijos) įvaizdis vertinamas gerai, nes 66 proc. rinkosi kolegiją, išgirdę puikius atsiliepimus. Tačiau apklaustųjų studentų aktyvumas dalyvauti aukštosios mokyklos veiklos valdymo procese yra menkas: daugiau dalyvaujama tik seniūno rinkimuose. Menką Panevėžio kolegijos Rokiškio padalinio studentų dalyvavimą aukštosios mokyklos veiklos valdymo procese lemia tai, kad padalinys atitolęs, o finansiniai sunkumai neleidžia dažnai vykti į renginius ar rinkimus Panevėžyje.
3. Daugiau kaip trečdalis (39 proc.) jaunimo dirba ne pagal įgytą specialybę. Iš apklaustųjų išaiškėjo, kad pagal specialybę nedirba, nes neranda darbo pagal įgytą profesiją ir darbas pagal specialybę yra mažiau apmokamas. Tyrimu nustatyta, kad renkantis profesiją, respondentai patys domėjosi įvairiomis profesijoms ir įsidarbinimo galimybėmis, daugiausiai dėl profesijos pasirinkimo konsultavosi su tėvais. Paaiškėjo ir tai, kad įsidarbinimą lemia asmeninės pažintys bei užsienio kalbų mokėjimas. Rezultatai atskleidė, kad darbdaviai jaunimui sudaro sąlygas mokytis/kelti kvalfikaciją, tačiau nenoriai išleidžia iš darbo tobulinti savo žinių ir gebėjimų, priversdami dirbantyjį tai daryti savo atostogų sąskaita. Žinant, kad Rokiškio mieste jaunimui yra menkos karjeros galimybės, jam nemokamas toks atlyginimas, kuris tenkintų poreikius, todėl pusė visų apklaustųjų nori darbo ieškotis kitame mieste.
4. Vertinant socialines problemas jaunimo tarpe, paaiškėjo, kad nedarbas Rokiškio mieste ir rajone yra viena iš opiausių problemų, nes dalis jaunimo (43 proc.) neturi jokio darbo daugiau kaip pusė metų. Pagrindinės priežastys, lemiančios nedarbą Rokiškio janunimo tarpe yra: darbo tenkinančio respondentą neradimas, jokio darbo neradimas ir kitos priežastys, kurių, deja, respondentai nenurodė. Tyrimas atskleidė ir tai, kad respodentai dažnaiusiai darbo ieško pasyviais būdais: per darbo biržą, laikraštyje per darbo skelbimus. Pusė visų apklaustųjų darbo ieško per pažįstamus ir draugus, o tai atskleidžia, kad įgytos kompetencijos menkai lemia darbo paieškos rezultatą. Internetinėmis darbo pasiūlos galimybėmis pasinaudoja tik 58 proc. visų apklaustųjų.
5. Nustatyta, kad Rokiškio mieste nėra pakankamos laisvalaikio paslaugų pasiūlos, trūksta įvairesnių, naujesnių laisvalaikio praleidimo būdų. Jaunimas dažniausiai laisvalaikį praleidžia pasyviai, t.y. draugų kompanijose, eidami į parduotuves, pasivaikščioti, žiūrėdami TV, žaisdami kompiuteriu. Paaiškėjo, kad

savaitgaliais jaunimo tarpe laisvalaikis daugiausia skiriamas savo veikloms ir poilsiui. Rezutatai parodė, kad kultūrinis gyvenimas jaunimo tarpe yra skurdus: jie lankėsi per pusė metų koncertuose, parodose, kine, teatre, muziejuje retai (vidutiniškai 1-3 kartus). Tačiau didžioji dalis jaunimo (84 proc.) teigė, kad jie patenkinti savo laisvalaikiu ir galimybėmis jį praleisti (73 proc.).

6. Vertinant jaunimo nuomonę apie draugus, paaiškėjo, kad poreikis turėti draugą yra ryškus: daugelis turi du ir daugiau draugų, kurie padeda vienas kitam, padrąsina, patvirtina, jog yra jų pusėje, išklauso.
7. Dauguma Rokiškio rajono savivaldybėje užsiregistravusio jaunimo (77 proc.) patvirtina, kad gyvenamoje vietoje jaučiasi saugūs, jiems patinka vieta, kurioje gyvena (73 proc.), kaimynystėje gyvenantys asmenys linkę padėti vieni kitiems.
8. Nagrinėjant jaunų žmonių gyvenimo sąlygas, paaiškėjo, kad daugiau kaip pusė apklausto jaunimo (58 proc.) gyvena kartu su tėvais arba globėjais. Tyrimo metu trečdalis jaunimo nenurodė savo pragyvenimo šaltinio, trečdalio (34 proc.) pagrindinis pragyvenimo šatinis yra tėvų parama, ketvirtadalis gauna uždarbį, kita dalis (17 proc.) gyvena iš pašalpų. Reikia pastebėti ir tai, kad dalis tyrimo klausimų ne visiškai etiški respondentų požiūriu, todėl tikėtina, kad tai turėjo įtakos jaunimui, atsakant į klausimus apie pragyvenimo šatinius, pajamas gaunamas vienam šeimos nariui.
9. Jaunimo tarpe siekis būti versliu yra menkas, nes tik 5 proc. planuoja pradėti savo verslą, 3 proc. dalyvauja savo šeimos versle, 1 proc. vadovauja savo verslo veiklai. Paaiškėjo, kad Rokiškio rajono jaunimas yra menkai susipažinęs su jaunimo skatinimo politika Lietuvoje, todėl didelė dalis respondentų (62 proc.) nežino verslo pradėjimo ir jo plėtojimo galimybių.
10. Tyrimo rezultatai išryškino menką Rokiškio rajono jaunų žmonių politinį aktyvumą. Paaiškėjo ir tai, kad pilietinis ir visuomeninis aktyvumas taipogi menkas, nes tik trečdalis apklaustųjų apskritai domisi politiniais, visuomeniniais įvykiais šalyje ir pasaulyje. Tyrimas atskleidė, kad jaunimas politiką laiko „nešvariu“ reikalu. Reikia pastebėti, kad į klausimus apie politinį aktyvumą neatsakė netgi 44 proc. visų apklaustųjų, o tai parodo, kad ši sritis jaunimui arba neįdomi, arba neatitinkanti jų poreikių. Nustatyta, kad tik 13 proc. apklaustųjų dalyvauja NVO veikloje, 12 proc. savanorystės veiklose. Šie rezultatai išryškina menką Rokiškio rajono jaunimo dalyvavimo veiklose aktyvumą.
11. Jaunimo tarpe išryškėjo, kad tik ketvirtadalis jaunimo nevartoja alkoholio. Pastebėtina tai, kad net trečdalis jaunimo neatsakė į klausimą apie narkotikų vartojimą, rūkymo dažnį. Tyrimas atskleidė, kad didelė dalis (78 proc.) jaunimo kasdien naudojasi internetu ir praleidžia išties daug laiko prie kompiuterio.
12. Tyrime dalyvavęs jaunimas teigė, kad sveikai gyvena, tinkamai maitindamiesi, sportuodami ir keisdami gyvensenos įpročius sveikatai palankia linkme. Tačiau trečdalis jaunimo nepakankamai vartoja daržovių, vaisių, beveik pusė iš jų valgo saldumynus ir „čipsus“, geria gazuotus gėrimus.
13. Jaunimas pasyviai reiškė nuomonę apie lytinę elgseną ir šeimos planavimą ir tai parodė, kad šie klausimai jiems galbūt nebuvo malonūs ir aktualūs atsakyti.

Atlikus tyrimą galima pateikti tokias rekomendacijas:

1. Atsižvelgiant į tyrimo rezultatus ir išvadas, siūloma:
   1.1. Stiprinti mokyklose karjeros mokytojų, klasės auklėtojų darbą, daugiau skiriant dėmesio į mokinių savęs pažinimą ir jų poreikių analizavimą, individualios karjeros planavimą, profesinio pasirinkimo galimybes pagal individualius mokinių poreikius, problemų sprendimo būdų aptarimą. Mokyklose darbas turėtų būti sukoncentruotas ne vien į pamokos veiksmingumą, kokybę, bet ir į šiuolaikines edukacines erdves, kuriose mokiniai praleidžia laiką ne pamokų metu.
   1.2. Aktyvinti Rokiškio rajono įstaigas, dirbančias su jaunimu, buriant smurtą mažinančių veiklų įgyvendinimo grupes pariteto principu (atitinkamos srities specialistai ir jaunimo atstovai). Šios grupės galėtų prisidėti prie daugelio jau numatytų smurtą mažinančių priemonių efektyvesnio įgyvendinimo.
   1.3. Tyrimas parodė, kad profesinės karjeros planavimas/valdymas yra aktualus mokiniams, studentams ir jau dirbančiam jaunimui, todėl svarbu pagalvoti apie jaunimo profesinio konsultavimo centro/verslo idėjų inkubatoriaus/kūrybinių industrijų lofto įkūrimą, kur būtų organizuojami politikų, valdžios žmonių, darbdavių, verslo, kultūros atstovų, mokyklų karjeros specialistų susitikimai/užsiėmimai/treningai su jaunimo grupėmis. Toks darinys leistų jaunimui ne tik save pažinti, ugdyti aktyvumą, bet ir jiems siekti galimybių generuoti idėjas, jas planuoti ir įgyvendinti, diskutuoti, kalbėtis, mokytis spręsti problemas komandoje, padedant įvairiems žmonėms. Jaunimas, dalyvaudamas tokiose veiklose, jaustųsi svarbus.
   1.4. Plėsti Rokiškio rajono savivaldybei ryšius su verslo organizacijomis, sprendžiant jaunimo įdarbinimo, kvalifikacijos kėlimo klausimus, įsteigiant stipendijas geriausiems mokiniams, studentams, startuoliams.
   1.5. Organizuoti sistemingus (pvz. 1-ą kartą į ketvirtį) Rokiškio rajono jaunimo organizacijų, jaunimo atstovų ir kitų dalyvių apskritojo stalo diskusijas, forumus, diskutuojant jaunimui aktualiais klausimais.
   1.6. Skatinti jaunimą generuoti idėjas laisvalaikio paslaugų pasiūlos paketams formuoti, miesto/bendruomenių švenčių organizavimui, tokiu būdu galbūt įtraukiant aktyviau jaunimą į verslo kūrimo procesą, savanorystės veiklas, Rokiškio rajono patrauklumo formavimą.
   1.7. Įtraukti jaunimą aktyviai dalyvauti miesto gyvenime, organizuojant ir realizuojant konkrečius renginius.
   1.8. Intensyviai ir sistemingai pradėti viešinti jaunimo atliktus darbus, vykdomas veiklas, pasiektus rezultatus, skatinti dalintis jaunimą savo gyvenimo, profesinės sėkmės istorijomis vietinėje žiniasklaidoje.

2. Ateityje, atliekant jaunimo problematikos tyrimus, siūloma tobulinti tyrimo duomenų instrumentarijų ir tyrimų rezultatų pritaikymo galimybes:
   2.1. pritaikyti klausimyną pagal atskiras tyrimo dalyvių amžiaus grupes;
   2.2. klausimyne vengti klausimų su smulkiai išskaidyta vertinimo skale;
   2.3. nekartoti siūlomų atsakymo variantų, nes tyrimo rezultatams jie nėra efektyvūs;
   2.4. vengti neetiškų, tiesmukiškų klausimų, susijusių su asmens pajamomis, lytiniu gyvenimu, kurie skatina respondentą iš karto nusiteikti arba neatsakyti, arba vengti atsakyti teisingai;
   2.5. įvertinant tai, kad nuo 2011 m. yra atlikta keletas kiekybinių ir kokybinių tyrimų su išvadomis ir rekomendacijomis jaunimo problemų identifikavimui, atitinkamiems specialistams (pvz., jaunimo reikalų koordinatorius, jaunimo darbuotojai, rajono savivaldybės specialistai, jaunimo politikos įgyvendinimo įstaigos) peržiūrėti atliktų tyrimų rezultatus ir pateiktas rekomendacijas bei numatyti veiksmus, priemones, kaip įgyvendinti siūlymus jaunimo problemų sprendimui.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Europos komisijos Komunikatas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl „*Socialinės investicijos į augimą ir socialinę sanglaudą, visų pirma naudojant 2014–2020 m. Europos socialinio fondo lėšas*“. 2013. 24 p. Briuselis.
2. Europos komisijos Komunikatas „*2020 M. EUROPA. Pažangaus, tvaraus ir integracinio augimo strategija*“. 2010. 34 p. Briuselis.
3. Europos komisijos Komunikatas Europos parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui dėl „*ES jaunimo strategija. Investicijos ir galimybių suteikimas atnaujintas atvirasis koordinavimo metodas, taikomas sprendžiant jaunimo problemas ir suteikiant jiems daugiau galimybių“*. 2009. 14 p. Briuselis.
4. GREBLIKAITĖ, Jolita; PUŠKORIŪTĖ, Neringa. Smulkių ir vidutinių įmonių skatinimas Lietuvoje, tobulinant viešojo sektoriaus paslaugų teikimą verslui // *Viešoji politika ir administravimas*. 2014. 13 (1), p. 137–148. ISSN 1648–2603.
5. Lietuvos Valstybinio audito ataskaitos santrauka *„Jaunimo politikos strateginis planavimas ir priemonių įgyvendinimas socialinės apsaugos ir darbo srityje“*. 2016 m. rugsėjo 12 d. Nr. VA-P-10-4-11.
6. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „*Dėl Valstybės švietimo 2013-2022 m. strategijos patvirtinimo*“. 2013 m. gruodžio 23d. Nr. XII-745. Vilnius. Žin., 2013. Nr. 140-7095.
7. *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas*. 2011. 1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489. Vilnius. Žin., 1991. Nr. 23-593.
8. Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministrės įsakymas „*Dėl nacionalinės jaunimo politikos 2011-2019 m. plėtros programos įgyvendinimo 2014-2016 m. veiksmų plano patvirtinimo*“. 2013 m. gruodžio 4 d. Nr. A1-661. Vilnius. Žin., 2010. Nr. 142-7299.
9. *Lietuvos Respublikos Jaunimo politikos pagrindų įstatymas*. 2003 m. gruodžio 4 d. Nr. IX-1871. Vilnius. Žin. 2003. Nr. 119-5406.
10. *Lietuvos statistikos metraštis* (2016). [Interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos statistikos departamentas. [žiūrėta 2016-12-20]. Prieiga per internetą: https://osp.stat.gov.lt
11. *Rokiškio rajono švietimo statistika*. [Interaktyvus]. [Žiūrėta 2016-12-02]. Prieiga per internetą: http://www.rokiskis.lt/lt/svietimas/statistika_5098.html
12. *Rokiškio rajono savivaldybės jaunimo problematikos tyrimas*. (2011). Vilnius: UAB „Spinter tyrimai“, UAB „Spinter“, Nacionalinė jaunimo reikalų koordinatorių asociacija ir VŠĮ „Visuomenės iniciatyvų centras“. 83 p.
13. ŠERNAS, Vytautas. *Profesinės veiklos didaktika*. Vilnius. 1996.
14. ŠORYTĖ, Dovilė; PAJARSKIENĖ, Birutė. Darbuotojų gerovė ir ją skatinantys psichosocialinės darbo aplinkos veiksniai // *Visuomenės sveikata*. 2014. 2 (65), p. 9-19. Vilnius.
15. USTILAITĖ, Stasė; JUŠKELIENĖ, Vida; PETRONIS, Algirdas. Paauglių lytinės elgsenos ir psichoemocinės būsenos sąsaja // *Soter*. 2007. 21(49), p. 85-95. ISSN 1392 7450.
16. *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area.(*ESG). Brussels, Belgium. 2015. 32 p. ISBN: 978-9-08-168672-3.

PRIEDAI

Priedas Nr. 1.

METODIKA, REIKALINGA JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMAMS SAVIVALDYBĖSE ATLIKTI

Įžanga

Jaunimo problematikos tyrimų metodika rengiama remiantis Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – Departamentas) suformuluota užduotimi ir reikalavimais. Prielaidas šiai metodikai rengti sudaro poreikis Lietuvos regionuose vykdyti jaunimo problematikos stebėseną pagal vieningą metodiką, kuri leistų lyginti jaunimo padėtį skirtinguose regionuose, taip pat atliekant pakartotinus tyrimus leistų stebėti jaunimo padėties kitimo tendencijas. Jaunimo problematikos stebėsena padėtų savivaldybėms išskirti problematiškiausias jaunimo politikos sritis ir pagal jas rinktis savivaldybės jaunimo politikos prioritetus ir priemones prioritetų įgyvendinimui. Tokiu būdu būtų užtikrintas jaunimo politikos plėtros nuoseklumas ir pagrįstumas. Jaunimo problematikos tyrimui pasirinkta tirti ne nuomones apie tam tikrus gyvenimo aspektus, pvz., nuomones apie jaunimo problemas mokykloje, darbe, nuomones apie tai, kodėl jie dalyvauja tam tikrose veiklose arba nedalyvauja ir pan., o jų konkretaus elgesio apraiškas ir patirtis arba tirti faktus apie tai, kaip jauni žmonės tam tikrose situacijose elgiasi, ką patiria, taip pat jų subjektyvius suvokimus, pvz., apie tai, kiek jie gauna paramos ir palaikymo iš tėvų, mokytojų, draugų ir pan. Tokio pobūdžio duomenys leidžia išskirti jaunimo rizikingo elgesio apraiškas, įvertinti, kiek aplinka yra palanki ar rizikinga jaunimo raidai, ir sudaro sąlygas tam tikroms jaunimo problemoms susiformuoti. Nuomonės tyrimai paprastai tiria jaunuolių nuomonę apie tai „kas būtų, jeigu būtų“, arba jie prašomi vertinti dalykus apibendrintai galvojant ne tik apie save konkrečiai, bet ir apie kitus panašius į save. Nuomonė apie tam tikrą elgesio rūšį nebūtinai reiškia, kad taip yra ir elgiamasi. Kuriami suminiai rodikliai išskirtoms sritims matuoti. Suminiai rodikliai naudojami tarptautiniuose tyrimuose, pvz., Jungtinių Tautų Organizacijos žmogaus socialinės raidos tyrimuose, UNICEF vaikų gyvenimo kokybės ir kituose panašiuose tyrimuose. Rodikliai sąlyginai palengvina šalių tarpusavio lyginimą, tuo tarpu šios metodikos vienas iš tikslų yra sudaryti galimybes daryti pakartotinus tyrimus ir lyginti rezultatus. Suminius rodiklius naudoja ir edukologijos, psichologijos, socialinio darbo tyrėjai ir mokslininkai, todėl, kad vienu klausimu arba anketos vienetu galima paklausti tik apie vieną tam tikro elgesio rūšies požymį arba aspektą, kuris pilnai neatspindi elgesio visumos. Dažnai pagal vieną požymį negalime spręsti apie visą elgesio rūšį, tačiau keletas požymių mums leidžia susidaryti aiškesnį vaizdą arba duoda tikslesnį elgesio supratimą.

Tyrimo metodas

Tyrimo metodas – kiekybinė apklausa.

Klausimynas

Klausimynas matuoja 100 kokybinių ir kiekybinių rodiklių, visi rodikliai matuojami kiekybine išraiška. Dalis rodiklių yra apie rizikingą jaunuolių elgesį įvairiose gyvenimo srityse, kita dalis – apie šeimos, draugų, mokyklos, bendruomenės savybes.

Tyrimo populiacija

Tyrimo populiaciją sudaro jaunimas nuo 14 iki 29 metų, tyrimo metu registruotas toje savivaldybėje. Profesinėse mokyklose, aukštojo mokslo ir studijų įstaigose studijuojantis jaunimas priskiriamas tai savivaldybei, kurioje jis yra registruotas. Kiekybinio tyrimo imties reprezentatyvumui tikrinti imami lyties ir amžiaus parametrai, t. y. atlikus tyrimą lyties ir amžiaus parametrų pasiskirstymas tyrimo visumoje turi atitikti jų pasiskirstymą generalinėje visumoje.

Tyrimo imtis

Rekomenduojamas tyrimo imties dydis yra nustatomas kiekvienai savivaldybei atskirai (žiūrėti 3 priedą). Imties dydžiui nustatyti buvo taikoma ši formulė:

$$n= \frac{N*1.96^2*p*q}{\varepsilon^2*(N-1)+1,96*p*q}$$

čia: N – populiacijos dydis;
reikšmė 1,96 atitinka standartizuoto normaliojo skirstinio 95 proc. pasikliovimo lygmenį.
p yra numatoma įvykio baigmės tikimybė, kad nagrinėjamas požymis pasireikš tiriamoje populiacijoje (p=0,5);
q yra tikimybė, kad nagrinėjamas požymis nepasireikš tiriamoje populiacijoje (q=1–p=0,5);
ε yra pageidautinas tikslumas, ε=0,05
Kadangi jaunimo skaičius savivaldybėse yra didelis (daugiau nei 10 000), tai esant tikimybinei atrankai tyrimo imties didinimas mažai įtakotų duomenų patikimumą. Ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą ir 95 proc. patikimumą.
Kiekybiniam tyrimui visa jaunimo generalinė visuma (populiacija) išskiriama į du pogrupius:

1. 14–18 metų – nepilnamečiai:

a. besimokantys pagrindinėje mokykloje;

b. besimokantys gimnazijose;

c. besimokantys profesinio rengimo centruose;

d. besimokantys jaunimo mokyklose;

e. gyvenantys mieste;

f. gyvenantys rajone;

g. dalyvaujantys jaunimo organizacijose bei priklausantys neorganizuotai jaunimo grupei;

h. nedalyvaujantys jaunimo organizacijose bei nepriklausantys neorganizuotai jaunimo grupei.

2. 19–29 metų – suaugę jauni žmonės:

a. studijuojantys;

b. nestudijuojantys;

c. dirbantys;

d. nedirbantys;

e. sukūrę šeimas;

f. nesukūrę šeimų;

g. dalyvaujantys jaunimo organizacijose bei priklausantys neorganizuotai jaunimo grupei;

h. nedalyvaujantys jaunimo organizacijose bei nepriklausantys neorganizuotai jaunimo grupei;

i. gyvenantys mieste;

j. gyvenantys rajone.

Šios dvi grupės skiriasi teisiniu statusu, 18 metų žymi pilnametystę, bendrojo lavinimo mokyklos baigimą. Formuojant tiriamųjų imtį turi būti atsižvelgiama į požymių įvairovę, todėl dalyvių atranka vykdoma vadovaujantis šiais kriterijais: 14–18 metų jaunuoliai turi būti ne tik pagrindinės, vidurinės ar gimnazijos moksleiviai, bet ir besimokantys profesinio rengimo centruose, jaunimo mokyklose, gyvenantys tiek mieste, tiek ir rajone; 19–29 metų jaunuoliai turi būti tiek dirbantys, tiek nedirbantys; sukūrę šeimas ir neturintys jų; dalyvaujantys jaunimo organizacijose bei priklausantys neorganizuotai jaunimo grupei, gyvenantys tiek mieste, tiek ir rajone.

Apklausos vykdymo būdai

Kiekybinei apklausai atlikti siūlome du būdus: remiantis maršrutine apklausa arba vykdyti apklausą el. būdu. Visa apklausa gali būti atlikta remiantis vienu iš paminėtų būdu arba derinant du būdus.

1. Maršrutinė atranka yra viena iš tikimybinių atrankos rūšių, ji užtikrina tyrimo imties reprezentatyvumą. Atrankos vykdymo taisyklės. Atrenkama 40 maršruto pradinių taškų mieste ir kaime. Mieste užeinama į kas 5 butą, bute sudaromas gyventojų nuo 14 iki 29 metų amžiaus sąrašas, apklausiamas gyventojas iš sąrašo, kurio gimtadienio data yra artimiausia. Jei šio gyventojo nėra namuose, apklausiamas kitas pagal gimtadienio artumą

ir t. t. Iš kiekvieno pradinio taško apklausti po 10 tiriamųjų. Kaime užeinama į kas antrą namą ir vadovaujamasi ta pačia taisykle kaip ir mieste.
2. Taip pat apklausą galima atlikti el. būdu. Departamentas yra parengęs „Google formų“2 failą, kur yra sukeltas klausimynas. Dėl el. formos atsiuntimo kreipkitės į Departamento informacijos analizės ir tarptautinių ryšių skyriaus vyr. specialistą Aurimą Skaržinską el. paštu aurimas.skarzinskas@jrd.lt. Atkreipiame dėmesį, kad vykdant apklausą el. būdu (kaip ir atliekant paprastą apklausą) būtina atsižvelgti į tyrimo imties reikalavimus. Rekomenduojame el. apklausą siųsti tik atrinktiems žmonėms. Tokiu atveju yra lengviau laikytis tyrimo imties reikalavimų.

Rezultatų suvedimas
Jei apklausą vykdysite el. būdu, jums automatiškai bus suformuotas atsakymų lapas, kur bus pateikti respondentų atsakymai (atsakymus galima eksportuoti į savo įrenginį). Jei apklausą vykdysite pildydami popierinį klausimyną, respondentų atsakymus reikės suvesti į el. klausimyną. Tokiu būdu respondentų atsakymai automatiškai atsiras atsakymų lape. Departamentui reikės pateikti iš „Google formų“ eksportuotą respondentų atsakymo lapą MS Excel dokumente.
Kas gali padėti vykdyti apklausą?
1. Galima susiderinti su **mokyklos** vadovais dėl apklausos vykdymo jų mokykloje.
2. **Jaunimo reikalų tarybos nariai** (jų viena iš funkcijų yra inicijuoti tyrimus, rinkti ir analizuoti informaciją) gali padėti apdorojant duomenis ir suvedant juos į vieną failą.
3. **Jaunimo organizacijų ir su jaunimu dirbančių organizacijas** nariai galėtų padėti vykdyti apklausą, apklausiant savo organizacijos narius bei kitus.
4. **Vietos Jaunimo garantijų iniciatyvos koordinatoriai** gali padėti apklausiant niekur nedirbantį, nesimokantį, mokymuose nedalyvaujantį jaunimą.
5. Dažnu atveju tarp **savivaldybės Tarybos narių** yra žmonių, kurie turi savo verslą. Tokie Tarybos nariai galėtų padėti apklausiant dirbantį jaunimą, kuris yra įdarbintas jų įmonėse.
6. Kiti asmenys, kurie gali prisidėti prie apklausos vykdymo: **savanoriai, Darbo birža, seniūnijos, bendruomenės.**

Terminai
2016 m. gegužės 1 d. – pateikti respondentų atsakymus Jaunimo reikalų departamentui prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos popierinį ir el. variantą . El. variantą siųsti el. paštu aurimas.skarzinskas@jrd.lt, popierinį variantą siųsti adresu Jaunimo reikalų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, A. Vivulskio 5, LT-03162, Vilnius.

Priedas Nr. 2.